

كۆل سۆز

مجله یه گمانگانه گشتییه نه لاین
دهزگای روشنهویری (شهفهق) بلاونه کریه یگ

شماره (۸۳) ئایار (۲۰۱۱) کوردی (۲۰۱۱) میلادی

ئه زموون ملله ته یلتر کوپی نیه کریه ی
مه ته یگ نه عشق کورده یل فه یلی نه را عیراق
وه یه ک دهس چه پله نیه کوتیه ی!؟

هه ق کورد فه یلی نه ناوئی قسه و کرده وه

ئىنتىزىت ؛ يا كوشیدهمان يا زىنگمان ئەكا؟

لە دنیای ئىنتىزىت وەختىگ فرە ناخوآزى ك همىد و ئارەزووئەيل سەوز بوون يا جوور وەفر بتاوبەن! نىاز وە ئەو نەبە ك بویشىم هېمان لە ناو ئى ئوقیانووسە كەنارەيل ئارامى و مەرزىان لە ئاسوو دوبرە و شمار كوشىايەيل ئى هەمگەي جەنگ ناو ئىنتىزىتە و جەنگەيل ئايندەي ناديارە!

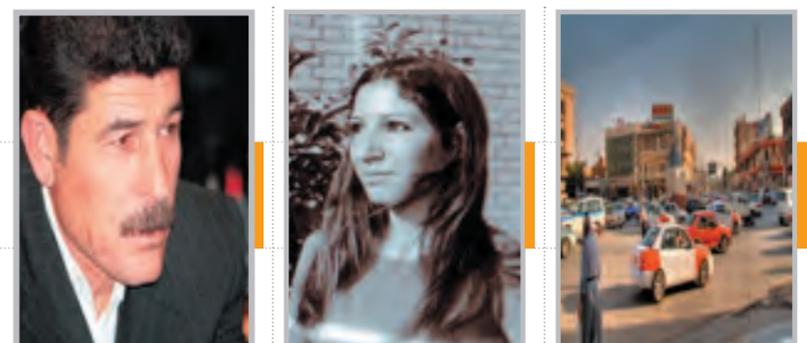
من وەختىگ سەردان دنیای ئىنتىزىت ئەكەم و لە ناو سابتەيل وە زووان نەرم و نوول يا سەخت و زویر و تەيل و شیرىن فەكر نويسياگ مەردم ئەخوونم! وەختەيلىگ ك هزاران وینە لە بان باوەتەيل دوینم يا دەنگەيل ئەشەفم ك بانگ همىد و ناھمىدى ئەلارن، رووژەيل نەدارى خوومان لە ئەشەفتن و خوونستن و دوینستن كەفیدە هویرم، ئمجا زانم ك سالەيل قەختى زانىارى تەمام يە!

ئەوانەي ئى رووژەيلە لە ناو گەوراىرین مەملەكەت تارىخ ئنسان (ئىنتىزىت) بى پەساپوورت و ئازاد گەردن، لەوەر رووشناي نەمەتەيل فراوان زانىارىەيل ك وە گشت زووانىگ تەیرەفەوداين يا خراوداين ها لەتى پرىگيان دوونە كەسەيل ئيماندار و پرىگيش دەور كافر دوینم! پرىگ نىشتمان پەروەر و پرىگيش دشمن مللەتەيل خوەيان! ئمروو ئویشن شوپشەيل راسكانى لەناو (فيس بوک) و (تویرت) دەس وەپى ئەكا و شوپشگىرەيل ناو جادەيل ئەوانەن ك خاس مەس و سەرخووش نوورستن و خوونین و ئەشەفتن لە ناو دىواخان ئى تەكنۆلۆجىايە!

هەم ئویشن ك گشت دىوارەيل شەرم و حەيا رمانیە و رابەرى جەنگەيلىگ ئەكا فرەجار پىرووز و رەوا نین، جەنگاوەرەيلی دەلیر و جوامیر نین! ديارە مللەتەيل خوار دەس لەناو ئىنتىزىت بىناز كەفتە و شالو فەرھەنگ و زووان بىگانە سەروەخوەيى هویر و فەكر ئەرايان نەھىشە و لەى ناوئە رووزانە وە ملیون كەس لە ناو ئى و لاتە شوون گومەو بوون و زووان و تارىخ و ناسنامەي خوەيان لە هویرەو بەن و باوەرلىيان هەراج ئەكەن!

هەمیش ئویشن ك كەس ئى تاوانبار تاوانەيل خاموشە سزا نادا!!! ئیمە نازانىم ك چەن كەس لە خیر وەرپهاتگەيل يا بيسەرووشوونەيل ناو ئىنتىزىت لە روولەيل مللەت خوەمانن!! راسە كەس چەنە دىكتاتور و زووردارەيل لەى بەلای تەكنۆلۆجىە زەردەمن نەيە و كەس چەنە مەردمىگ ك هانە شوون رەسانن پەيام خوەيان سوود نەبردیە، وەلى ئایا ئیمە رۆبەر وەن دروس وەكار هاوردنى ئەزانیمن!!

وە باوەرم مەردم خوەرئاوا توبەنستەن ك فېشتر لا خاسەگەي ئى دەسكەفتە وە كار بارن و ئیمە شەرقیەيل ك هېمان باوەرەيل ئى دنیا مانە يەكلو نەكردیمەنە و دینەيل ئاسمانیمان وە زەوى نەھاوردیمەنە، لە ناو ئىنتىزىت فېشتر دلمان ها وەلای یاخى بوین و كودە تا دژ گشت پىرووزیەيل، بى ئەو ك هەمیشە هەوچە وەي جەنگ پز زيان و فرەجار نارەوا داشتویمن!! كورد لە وەكارهاوردن ئىنتىزىت نوارەو مللەتەيل نە وەلى دنیا مانە لە خراو وەكارهاوردنى ها نوای فرە لە مللەتەيل و یە ترس گەورای ئمروومانە و ئەگەر لە خراوداين و بەدناو كردن و چەواشەكردن راسەيل ك لای پرىگ كەس بېسە عادت و ئەلان بلا دەسە وەردەوام بویمن، ناتوینیم لە ئايندە رووشنايىگ زىنگ داشتویمن ك مال كورد يەك بخا و ناوئى مللەت و روولەيلمان نەشیونى.

44 35 20

دزیگ هونەرەمەند حەسەن
هەياس ناچار كرد، پيشووخته
نەلبومە نووگەي.....

لەيلا قاسم حەسەن نەركەوازي
لە بنەمانەيگ كورد فەيلیە ك
وەنسووزی و كورد.....

ئەگەر بتوايم باس نە كۆمە نگای
كوردەوازي بكەيم نەگشت
لايەنەيل، ئەو زەحمەتە.....

- ❖ دووسداشتن شارياي 7
- ❖ نەوئەيل نوو كوردەيل فەيلی ئەركیگ تارىخى ها بان شانيان 8
- ❖ دەركردن كوردەيل فەيلی لە كوورە دەس وەپى كرد؟ 13
- ❖ بىلا لایەنەيل كورد لە سووريا ئەزمون ئیمە وەل بەعس دوارەو نەكەن 26
- ❖ سامیەيل كى بوینە؟ 30
- ❖ ئلھام شعری لە ناوئى شىخ رەزا و شكسپیر 34

سەر نويسەر
عەلى حەسین فەيلی
بەرئۆبەر نويسان
ماجد سویرەمیری
سکرێتیر نويسان
ئاراس جەواد
دەستەي نويسەرەيل
جەواد كازم
سوندوس میرزا
جەمال نەركەوازي
سارا عەلى
نەسرین میرزا

ئامادەكردن هونەرى
لەيس عيسا ئیبراھیم
Tel:
07901373702
7403411
8836604
gullsoo@shafaaq.com
نرخ 1000 دینار

خاوەن ئه‌متياز دەزگای رووشنەویری و راگەياندنێ كوردی فەيلی(شەفەق)

رقم الاعتماد في نقابة الصحفيين العراقيين 1015
رقم الايداع في دار الكتب والوثائق 892 في 2006

دوای ئەوێگ لە شوون کاروانیگ شەهەت لەناویەین
فەرمانگەیل دەولەتیگ ک لە لایەن دەزگایەو کۆت
کۆتەوکیاس وچانیگ دا و هەناسیگ کیشا، کابرایگ کورد
فەیلی ک چەپکیگ کاغەز رەسمی و فایل و دەدەسیەو بوی
و تازە لەی کاروان هەزار فەرمانگەیل حکوومیە هاتویدەو،
ک هیمان هەنگام یەکم عومر لەتی تەواو نەکردیە، بەلکوو
رەسیەسە سەرەتایەیلگ ک کۆتایەیل عومر باوگ باپەرەیلە،
ئەو ئەرام ئاشکراکرد ک: "ئەرا ئەوێگ بویدە عیراقییگ بی
غەل و غەش و پاک، ک پاشمەنی هویچ "دی ئین ئین"
مەوالیەیل تیکەلای نەوی، تا گەر بتویەنید (شەهادە) یگ گەر
بارید، لەو گومانەیلە دویرەو بخەید ک فەرمانگەیل جنسیە
پرنەیل بالاد". ئەو کابراک خەریک بوی عەرەبانەیل نازارەیل
دەلەک دیداد، لەی ئوو هاتیەسەو ئەرا وەشوون کەفتن ئاسەوار
مالیگ ک باوگ و باپەرەیل وە خاکیک عیراقی دروسی
کردوین ک تیکەلای قەترەیل عەرەق پاک ناوچەو دەیلگ
ک لە تیول رەنجکیشان تکیەید و دەسەیلگ ک مژ کار
شەریفانە گردنەسە دەس، هاتیەسەو ئەرا گومبوین لەناو
بیچ و پەنایەیل تەریک دەسەیل ناکووی مال و مولک (هیئە
نزاعات الملکیە) و ئمجا بویەسە فایلیگ لەهویرەو پریای ک
خاک و خول قانونەیلگ لەبانی گردەو بویە ک زولم و زوور
چەسپانە و ئیسەیش دویرەو لە جەدەلیەت و کیشمەکیش
"قوربانی و جەلاد" تین و گور گردنە.

ئو پیاوێ ک لە مەنفا و ئاوارەیی هاتیەسەو، شادی و
خوێشحالی خوێ وەر میان رژیم وەری نەشاردیەسەو ک وە
شۆقینیەت رەگەزی ولویتیەرزى جیاوازی خستە ناویەین
عیراقیەیل و کردیانە دو بەشەو (ا) و (ب)، وەلی زوی
زوی ئەو ئەرای ئاشکرا بوی ک ژینگەیک بیروکراتی پر لە
رەتەوکردن لایەن وەرانوێر ک رەسیدە سربنی ک هوشپاری
ئەو دەید دیکتاتۆریگ نوو پەیا بوود و خەو و خەیاڵ و
پروژەیل دیمۆکراسی نەورەس لەبار بەید.

ئەو پیاوێ ک هاتیەسەو، وە زوور پایەیل خوێ کردیادە کر
و هس و شعورکردنی وە رەنجیان باری قورستەو کردیە،
لە شوون هەر و سیان و چەوێرکردن دویر و دریزیک لە
وێر پەنجەری هەر فەرمانگەیلگ لە فەرمانگەیل دەولەت
نوو وەتابلوی ناو و دروشمەیلی، وەلی بریارەیل و قانونەیل
رژیم وەری، ک جوور خوێ شیویای بوین، ئو فەرمانگەیلە
لەناخەو خولانیەسەو، ئەو بریارەیلە ک سایەیل سیە
بال کیشاسە بان گشت بیچ و پەنایگ لەی ولاتە ک وە
دەس مەردمەگیەو نەگبەتی توشی هاتیە، بریارەیلگ
ک پەرلەمانیگ خەریکە وەلی پەروانەیل ئاسیاویدیلەو
شمشیرجەنگ ئەکا، نەتویەنستیە هەلوەشئیدیانەو.

فەرمانبەرەیلگ لە پاشمەنیەیل چەرخ مەملوکەیل (ممالیک)،
توانای ئەوێ دیرن ک چارەنووس مەردم لە بان جیەخانەیل

هەووس و مەنفعەت خودیان بکەنە دارەو، و چوینکە
یانە دارودەسەیل میرەیل تاییەیلن، کەس نیەویری وەلیانا
بویشی و لەسزا دویرن، و سەرۆک حکوومەتیشت جەخت
لەبان جیووجیکردن دۆسیەیل کووچو پیکریایەیل و کەس
و کارەیل قوربانیەیل رژیم وەری نەکا، وەلی رزەیل دریز
(مراجەیل) لە کوردەیل فەیلی ک ئومید وەو دیرن
و چەوێر ئەوێ کەن ک جەناب خاوەن شکۆ و پایەدار
فەرمانبەر لویتبەرز لایگ لەلیانەو بکا... تا یەکیگ
لە (مراجەیل) یەکم گریەکووری (معامەلەگی) واز
ئەکا وە بریگ بویل ک گریفانیگ قوتیەو دەید کووم لە
دەسەیل دەسپاک (نەزاهە) ناکا، و ئمجا نووری گریفانەیل
نیشتمانیگتر تەید ک خاوەنەیلیان ئەرا خزمەتکردن
هاولاتیەیل شەو بیاری کەن تا رەسنەیل رادەیل زەلیکردنیان
و وشکەوکردن رەگەیلیان لە دوایقەترەیل دووسداشتن عیراق.
هاولاتیەیلگ بوخت ئەوێ کریاسە پیانەو ک (ئنتما) نەیرن،
و پایەتە ئەرا یەکیگ لە جیگرەیل سەرۆک کۆمار ئەوێ سابت
بکەن ک عیراقیین وەپوێر و وەگوووری راستە (مستەرە) گەیل
ئاغای جیگر ک لە دابونەریتەیل ساتع ئەلجوسەری ئەرای
مەنیەسەو، ئەو دابونەریتەیلە ک عەرەبەیل لە شانازی
شاعر گەورایان جەواهری ناھمی کرد، چوینکە دابونەریتەیل
عرووبی لەلای بریگ لە سەرکردەیل دیموکرات تۆخ هیمان
پال نەیدە هاولاتیەیل کورد فەیلی وەرەو دوریان و گیزاو
تەبەعیەت، ک عوسمانیەیل نەخشەیل کیشانە و خەیاتیی
کردنە، تاگەر عیراقی رەسەن ئەو کەسە بوود ک دویرگ و
تابع (ئال عوسمان) بوود، ک عیراق کردوینە مەنفايگ ئەرا
مەملوکەیل بی ئەدەب و تاقیگەیک بەشەری ئەرا ئەوێگ
غولامەیل کووشک ئمپراتۆری هووکارەیل سیاسەت وحوکمرانی
بکریەن، ئەویش وە لەوێرداین عیراقیەیل (گردەو کریای)
وەرەو سەردابەیل سەریەیل ئنکشاری و مەیدانەیل کوشتن
و پەتی. ئو فەرمانبەرەیل یاخیە لە دەولەت نەورەس،
قسووری نیەکەن لە گوورکەنین و وشکانن دۆسیە و فایلیەیل
کۆنە ئەرا مینەکردن بن وینچینەیل تەبەعیەت ک ئایا
عوسمانیە یا ئیرانی؟، هەرچەنی ک دەستووور نوو عیراق گشت
مەردەیل خودا وە عیراقی دەیدە قەلەم هەرچەنی لە دالگیگ
عیراقی و باوگیگ بیگانەیش بوون. لە بازی دانەر و براو،
فراکسیۆنەیل سیاسی رەوا بوین و مەشروعیەت خودیان لە
دەستوووریگ پەیاکەن ک دەسی نیەرەسیدە ئەو کەسەیلە
ک لە زانستەیل چەپا وکردن دەس بالایگ دیرن، بەلکوو
ئو دەستووورمانە بویەسە گورز دارکاری کردن (تەئدیپ) ئەو
کەسەیلە لە تاعەت بەشەشەوکردن یا محاصصە دەرچن و
ئەوانەگ لە کۆمار (گردەو کریایەیل) یاخی بوون، لەوێر ئەوێ
ئویشیم خوێش و محالدان ئەیل کوردەیل فەیلی وەو نازارەیل
عشقدانە ئەرا عیراق!.

مەتەلیگ

لە عشق کوردەیل فەیلی ئەرا عیراق

کفاح هادی

هەر شوونینگ هه‌ل و مه‌رج خوهی دیری، فه‌ره جار نه‌و چشته‌گ نه‌را شوونینگ خاسه نه‌را شوونینگتر خاس نیه، شو‌رش مس‌ر گه‌ورا و شکودار بوی و هه‌ر وهی خاتره که‌سایه‌تیه‌یل ناودار جه‌هان باسی کردن، باراک ئوباما سه‌روک نه‌میکا له‌ باومت نه‌و شو‌رشه‌ وت: بایه‌د هوکاره‌ی مناله‌یلمان بکه‌یم تا جوور جوانه‌یل مس‌ر بوون، سه‌روک ئوس‌ترالیایش وت: بایه‌د خه‌لات ناشتی نوبل بدریه‌یگه‌ ملله‌ت مس‌ر، سه‌روکه‌یل و رابه‌ره‌یلتریش هسه‌یلگ له‌ی باوته‌ سه‌بارت وه‌ملله‌ت مس‌رکردن. له‌وه‌ر نه‌وه‌گ شو‌رش مس‌ر گه‌ورا و شکودار بوی ملله‌ت ولاته‌یلتریش ته‌قالا‌کردن کۆپی نه‌زمونه‌گه‌ی مس‌ر بکه‌ن، نه‌را نه‌مونه‌ ملله‌ت لیبیا و یه‌مه‌ن و سووریه و هه‌ریم کوردستان. وه‌ی هه‌ر وه‌و جوورگه‌گ و تیم هه‌ر شوونینگ هه‌ر هه‌ریمه‌یگ و هه‌ر ناوچه‌یگ و هه‌ر ولاتیگ هه‌ل وه‌مه‌رج و تایه‌تمه‌ندی خوهی دیری ک جیاوازه‌ وه‌ل ملله‌ته‌یلتر. جوانه‌یل مس‌ر ناگادار هیزه‌یل ناسایش کردن ک هانه‌ ته‌ما له‌ رووژ ۲۵ شو‌بات وه‌بوونه‌ی عه‌ید پۆلیس خوهی نیشانداین بکه‌ن، نه‌و رووژه وه‌پیشه‌که‌ش کردن چه‌پکه‌ گوله‌یل وه‌هیزه‌یل پو‌لیس ده‌سه‌پیکردن یه‌یش له‌ وه‌ختیگه‌ میژوو داکووکی که‌یگه‌ بان په‌یوه‌ندی ناتهن‌دروست له‌ ناوونی ملله‌ت و هیزه‌یل پو‌لیس. رویداگه‌یل له‌ی باوته‌ فه‌ره‌ن و دو‌یابین رویداگیش کوژیان جوانیگ وه‌ناو خالد سه‌عید بوی ک له‌ نه‌نجام ئی رویداگه‌ جمش‌تیگ مه‌ردمی له‌ شار ئسکه‌نده‌ریه‌ نه‌نجام گرد وه‌ناو خالد سه‌عید ک ئی جمشته‌ یه‌کیگ له‌ ستوینه‌یل شو‌رش مس‌ری بوی. له‌یره‌ ئی پرس‌یاره‌ خوهی خه‌یگه‌ روی ک نایا ملله‌ته‌یلتر تو‌یه‌ن شو‌رشه‌گه‌یان وه‌پیشه‌که‌ش کردن چه‌پکه‌ گول ده‌سه‌پی بکه‌ن و نه‌مجا چاکسازی بتوان؟ له‌ شو‌رش مس‌ر گولله‌یل راسکانی ئاراسه‌ی خوهی نیشاندهره‌یل کریا و جوانه‌یل سینگ خوه‌یان نانه‌ وه‌ر گولله‌ و له‌ ناخرین جرکه‌یل ژیانیان دروشم (ناشتی ناشتی) هاوردیانه‌ تک زووان، نایا ملله‌ته‌یلتر تو‌یه‌نستن له‌یوا کاریگ بکه‌ن؟ له‌ رووژه‌یل شو‌رشه‌گه‌ بریگ له‌ سه‌ربازه‌یل و هیزه‌یل پو‌لیس ته‌قالا کردن له‌ شو‌رشه‌گه‌ به‌شدار بوون و نه‌گه‌ر چنه‌ کاریگ نه‌نجام بگرداگ وه‌سه‌ره‌تایگ نه‌را به‌شبه‌شه‌بووین و ناکووکی

نه‌زموون ملله‌ته‌یلتر
کۆپی نیه‌کریه‌ی

ره‌جانی فاید

که‌فتن له‌ ناوونی هیزه‌یل سو‌پا له‌فه‌له‌م دریا و شایه‌د جه‌نگ ناوخوه‌یی ده‌سه‌پیی بگرداگ هه‌ر وه‌و جوورگه‌گ له‌ ولات لیبیا و یه‌مه‌ن رویدا، وه‌ی شو‌رشه‌گه‌یل مس‌ر ناگا و هوشیار بوون و تو‌یه‌نستن نو‌ای به‌شدار کردن هیزه‌یل چه‌کدار له‌ شو‌رش بگرن نه‌را نه‌وه‌گ دو‌به‌ره‌کی نه‌که‌فیه‌گه‌ ناو ملله‌ت و له‌یوا نیشان بیه‌ن ک شو‌رشه‌گه‌ مه‌ده‌نیه‌ و داخو‌ازیه‌گان داخو‌ازی مه‌رده‌مین. له‌ شو‌رش مس‌ر بزووتنه‌وه‌ی ئخوانولوسلمین و لایه‌نه‌یلتر ئسلامی به‌شدار بوون وه‌ی هه‌رگز که‌سیگ دروشم ئسلامی به‌رزوه‌ نه‌کرد و یه‌یش ره‌نگ و بوی نیشتمانی به‌خشیه‌ شو‌رشه‌گه‌، فه‌ره‌ له‌ لایه‌نه‌یل سیاسی مس‌ری ته‌قالا کردن خوه‌یان بکه‌نه‌ خاو‌ن شو‌رشه‌گه‌ و بوونه‌ په‌رچه‌مدار شو‌رش وه‌ی جوانه‌یل مس‌ری ری وه‌پیان نه‌یان و ته‌نیا جوور لایه‌نه‌یلگ سیاسی به‌شدار له‌ شو‌رش پیشو‌ازی له‌لیان کردن، به‌ی نماز جه‌ماعه‌ت له‌ مه‌یدان نازادی به‌ریا کریا وه‌ی له‌ شان نه‌وه‌یش بریاه‌یل مه‌سیحیمان راز و نیاز ئاینی خوه‌یان کردیان. نایا ملله‌ته‌یلتر تو‌یه‌نن له‌یوا کاریگ بکه‌ن و نو‌ای ته‌قالای لایه‌نه‌یل سیاسی و ئاینی بگرن نه‌را نه‌وه‌گ خوه‌یان نه‌که‌نه‌ خاو‌ن شو‌رشه‌گه‌. له‌ کوتایی نه‌رکیگ مه‌نگه‌ ک بایه‌د گشت لایگ له‌ی ناگاداره‌و بکه‌م نه‌ویش مه‌سه‌له‌ی یه‌کیه‌تی نیشتمانیه‌، مس‌ر وه‌رچه‌ شو‌رش له‌ ده‌س ناکووکیه‌یل تایفی نالانیا و وه‌ی له‌ وه‌خت به‌رپابوون شو‌رشه‌گه‌ ته‌نانه‌ت یه‌ک که‌نیه‌یش کوچگواران نه‌کریا نه‌را؟ له‌وه‌ر نه‌وه‌گ گشتمان خه‌م مه‌سه‌له‌ی نیشتمانی و ته‌بابی خو‌اردیایم، شایه‌د که‌سیگ بو‌یشیگ نه‌وه‌سا ناکووکی تایفی و جه‌نگ له‌ناوونی پیکه‌اته‌یل مس‌ری ده‌سه‌پیی کردگه‌، یه‌ هسه‌ی راسیگه‌، وه‌ی نه‌وانه‌گ هانه‌ ته‌ما ئی جه‌نگه‌ یخه‌نه‌ ری هانه‌ شوون به‌رزوه‌نده‌یل خوه‌یان یا پاشه‌نه‌ی رژیم رمیاگ و لایه‌نگره‌یل پارت نیشتمانی ک مو‌باره‌ک سه‌روکایه‌تی کردیا. وه‌ی وه‌به‌ره‌که‌ت شو‌رش نیشتمانی مس‌ر ئی فوره‌ست ته‌له‌وه‌یلیشه‌ وه‌ی زویه‌ له‌ناو چن. له‌ کوتایی دو‌اره‌یه‌و که‌م ک هه‌ر ملله‌تیگ و نه‌ته‌وه‌یگ تایه‌تمه‌ندی خوه‌ی دیری و بایه‌د له‌ بان بنه‌وای نه‌و تایه‌تمه‌ندی وه‌لیا ره‌فتار بکریه‌ی و وه‌راسی نه‌زموون ملله‌ته‌یل کۆپی نیه‌کریه‌ی.

دووسداشتن شاریای

سوندوس مه‌رزا

عیراق هه‌میشه‌ رزه‌یل یه‌که‌م گردیه‌ له‌ مه‌یدانه‌یلگ جه‌هانی دیاریکریای، جوور شماره‌ی بیوه‌ژنه‌یلی و خه‌راوبوون ژینگه‌گه‌ی و به‌رزوه‌بوون ریزه‌یل گه‌ناته‌کاری، نه‌وه‌ بیجگه‌ بیکاری و ته‌عدا‌کردن له‌هه‌قه‌یل ئاده‌میزاد و ده‌مکپ کردن نازادیه‌یل، و ئه‌روو تو‌یه‌نیم نه‌وه‌یشه‌ بکه‌یمنه‌ سه‌رباری ک عیراق یه‌که‌م له‌ ریزه‌یل کوشتن مه‌ده‌نیه‌یل، وه‌گوره‌ی نه‌وه‌گ له‌ راپۆرتیگ به‌ریتانی هاتیه‌، نامازه‌ وه‌ده‌ید ک له‌ ناوونی گشت ولاته‌یل جه‌هان، عیراق له‌ سال گوزه‌یشه‌، له‌ رز یه‌که‌م کوشتن مه‌ده‌نیه‌یل بوی.. بیگومان بارووه‌ز و که‌شوه‌وای ئسالییش جیاوازی وه‌ل پار و پیرار نه‌یری، ترس نه‌وه‌یشه‌ هه‌س ک شایه‌ت به‌رسیده‌ ئاست نه‌وه‌یه‌ر تون و تیژیگه‌ی چهن سالیگ پیش. له‌ ساله‌یل حوکمرانی رژیم وه‌رین و له‌ شوون نه‌وه‌یش له‌ ساله‌یل گۆرانکاری نه‌وه‌ سابت بوی ک هاوالاتی عیراقی چرچ نه‌وه‌ ها دلی ک ده‌رددل خوه‌ی باس بکا، و له‌وانه‌یش دووسداشتن نیشتمان و نیشانداین وه‌فاداری نه‌را کار خوه‌ی و ده‌سپیشخه‌ری وه‌ره‌و هیور کردن بارووه‌ز، چوینکه‌ بارووه‌ز و رویدا‌یه‌یل دژ وه‌ هاوالاتی ری چن، به‌لکوو بوونه‌ ریگر و هه‌ره‌شه‌ی راسکانیگ دژ وه‌ نه‌و تیکه‌ نانه‌ ک ژیان خوه‌ی وه‌پی به‌یده‌ سه‌ر، هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌یشه‌سه‌ ک ده‌نگوباس تیرۆریسته‌یل و تاوانباره‌یل وه‌ ئاست نه‌و مه‌ترسیه‌یه‌ نیه‌ ک وجود دیرن و جه‌نگ دژ وه‌ گه‌ناته‌کاری ک په‌رش ویلاوه‌و بویه‌سه‌ ناو فه‌رمانگه‌یل ده‌ولت نیه‌چووده‌ چوارچیوه‌ی رووشه‌ویری کار ده‌سه‌جه‌می، و ئی راسییشه‌ دیارده‌ید ک ره‌ته‌وکردن تون و تیژی ئیرادت و خواستیگ گشتی نیه‌. نه‌وه‌گ مایه‌ی خه‌م و ژانه‌ له‌ی راسییه‌یه‌ نه‌وه‌سه‌ ک دووسداشتن و لایه‌نگری نیشتمان بویه‌سه‌ کاریگ سه‌خت و زه‌حمه‌ته‌ ئاشکه‌را ناوی بارید، و ته‌نانه‌ت له‌ مه‌یدانه‌یل تره‌ک ژیان ئنسان، دووسداشتن دیری وه‌ره‌و دو‌یا چوود، و له‌یرا پرس‌یاریگ سه‌ره‌له‌ده‌ید ک نه‌گه‌ر دووسداشتن له‌ده‌سدایم وه‌ چه‌ نه‌و بو‌شاییه‌ په‌ره‌و بوود ک له‌ شوون خوه‌ی هیلیده‌ی وه‌جی؟ چوینکه‌ به‌دیله‌یل گهن هه‌میشه‌ هانه‌ وه‌ر ده‌س. دووسداشتن نیشتمان له‌ لای گشت ملله‌تیگ ئاساییه‌، وه‌ی جیاوازی هاله‌ چوینیته‌ی وه‌ده‌ر خستنی و گوزارش کردن له‌ی، و ملله‌ته‌یل وه‌ختی تو‌یش جه‌نگ و کارسه‌ته‌یل سروشتی تیه‌ن، یه‌که‌وگرن و ناکووکیه‌یل ناوخوه‌ییان له‌هویره‌و به‌ن، وه‌ی له‌ لای ئیمه‌ وه‌ نه‌وه‌زیه‌. ده‌سه‌واژه‌ی دووسداشتن شاریای نیشتمان په‌رش ویلاوه‌و بوی و نه‌را ده‌یان سال گشتلایگ نیشتمان گرده‌وه‌، و له‌یرا نه‌وه‌ پرس‌یمن ک: کی دووس نیشتمان دیری؟ و پیره‌ و معیاری چه‌س؟ ئی هسه‌مانه‌ نه‌و لایه‌نه‌یل کوومه‌لگا نیه‌گریده‌و ک وه‌پیان ئو‌یشن(مه‌ده‌نیه‌یل بیگونا‌ه) چوینکه‌ یانه‌ وه‌شویه‌یگ بی مه‌مه‌ر گوزارش له‌ی دووسیه‌ که‌ن و تابله‌وه‌یل نه‌زه‌لییگ له‌لیان یادگاری تاریخ په‌ره‌وکردیه‌، وه‌ی لایه‌ن دیاریکریای نه‌وانه‌ن ک تیۆری دووسداشتن نیشتمان پیس که‌ن له‌ گووشه‌ی ده‌سلات و پارتیه‌یگ خه‌م به‌ره‌مه‌اوهر. بتوایم و نه‌توایم، پاسی نه‌وه‌سه‌ ک دووسداشتن عیراق نه‌وه‌نه‌ شاریایه‌ زیاتر له‌وه‌گ ئاشکرایه‌، چوینکه‌ ئاشکرا‌کردنی په‌رژانه‌ وودیدمانی فره‌س، و نه‌گه‌ر ئی که‌ش و هه‌وا ک له‌تی ژیه‌یمن، وه‌رده‌وامی داشتوود، دووسداشتن نیشتمان وه‌ شاریایی مینیده‌ی و بووده‌ یه‌کیگ له‌ مه‌ترسیه‌یل که‌وره‌مان له‌ دو‌یارووژ.

نه وهیل نوو کورد هیل فهیلی ئه رکیگ تاریخی ها بان شانیان

جهواد کازم

کورد فهیلی په کیگه له گرنهترین پیکهاتهیل سهرهکی کوومه لنگای بهغدادی ک یه زیاتر له سهدان ساله لهتی نیشته جابوینه، و سهرچه وهیل تاریخی نامازه وهوه دن ک ئی چینه له مللت کورد وه سهرکردایهتی زولفه قار نهحمده سولتان له ماوهی سالهیل ۱۵۲۲ تا سال ۱۵۲۹ زاینی حوکم عراق گرتنهسه دس، وهختی هاتن شار بهغدا و شارهیل ترهک عراق ههر له سامهرا تا بهسره خستنه ژیر حوکمرانی خوهیان. و وهی جووره وه نیشته جابویهیل رهسن بهغدا درینه قهله، ههر له باوگ و باپیره و غهریب ئی ناوچه نین جوور ئهوهگ رژیمیل شوئینی و رهگهزهپرست ههر له سهرهتای دامهزرانن دهولت عراقه و جار ئهرا کیشان.

ناشکرایشه ک کوردهیل فهیلی نهخش و دهوریگ دیاری له گشت مهیدانهیل ژیان سیاسی و ئابووری و کوومه لایهتی و رووشنهویری داشتنه له عراق و هیمان شوون په نجهیلیان دیاره لهو مهیدانهیله و سهرکردیله گه ورا لهی باوته ناو دهرکردن له جمشت رزگاریخواز کوردستانی و جمشت نیشتمانی عراقی وه شیوهیگ گشتی جوور دکتور جعفر مهحمده کهریم و حهیب مهحمده کهریم و حوسین فهیلی "باوگ ئه ندام په رله مان کوردستان عهلی حوسین فهیلی" و مهلا حهکیم خانهقینی و جهلیل فهیلی و زهکیه ئسماعیل حهقی و شهید لهیلا فاسم و عهزیز ئهلحاج و ردهمتهی دکتور عهلی باباخان و عهبدو لرهزاق فهیلی و ردهمتهی حمید شهقی و یهدوللا شهقی و عادل موراد و کسهیل فرهیگ تر له روولهیل نان ونمهکدار عراق.

ههرلهیوا کوردهیل فهیلی له مهیدانهیل بازرگانی و پیشهسازی ناودارهیل فرهیگتر داشتنه، وهو جووره ک بازار شوچه ک رهگ ژیان ئابووری عراقه له ژیر دس بازرگانهیل فهیلی بوی له شوون وهزوردهرکردن یه هوودیهیل عراق ئهرا ئسرائیل له سال ۱۹۴۸... و له مهیدان رووشنهویری و هونهر و ئهدهب و وهزیش که سایهتیهیل فرهیگ سهرهلهدان له گشت مهیدانهیل جوور هونهر گورانی چرین و موسیقا و مهتل و رومان و شعر ک کلتور عراقی وه بهرهمهیل په نگیان پرهوکردن و تا ئپهیش ناو ئهوه که سایهتیهیله چهسپاسه ناو دل و دهریین و یادگاریهیل عراقیهیل ئهسلمه

و بهغدادیهیل وهشیوهیگ تاییهت. کوردهیل فهیلی ههر له سهرهتای دامهزرانن دهولت عراقه و تویش سهرکوئکردن نهتهوهی و رهگهزی هاتن وهدهس رژیمیل یهک له شوون یهک ک ئی چینه ناهمیکردن له سادهترین ههفهیل ئنسانی ک قانونهیل ناودهولتهی و شهریهتهیل ئاسمانی ئهرا گشت لایگ مسوگههری کردیه جوور ههق رهگهزنامه و وهرنهگردنیان له فهرمانبههری له شوونهیل ههستیار له دهولت عراق جوور وهزارت و وهگری (دیفاع) و ناوخو (داخلیه) و خارجه و موخابهرات و دهزگایهیل ئاسایشی وهشیوهیگ گشتی و وه هاوالاتی په دو دریانه قهله، وهلی وهل گشت یانه، کوردهیل فهیلی سهر نهچهمانن و فره له کهسایهتیهیلیان ناو خوهیان وهزور چهسپانن جوور واقع حالگ له مهیدانهیل فرهیگ و لایه وهرانوهر ناچار کردن ک دگان بنهیده بیان و وهلیانا مامهلهت بکهن.

ئورویش له شوون ئهوه ئوپه راسیونهیل دهرکردن و کووچه پیکردنه ک کوردهیل فهیلی له سهرهتای سال ۱۹۸۰ تویش هاتن و سهوق کردن زیاتر له ۵۰۰ هزار له روولهیل ئی چینمانه وهروه ئهودیم مهززهیلمان و ئنجا بهرش و بلاوه بوینیان له ناوچهیل ناوههیی جیاچیای جههان، فره له روولهیل چینهگه مان له نهوهیل سالهیل ههیشتا خونهیل زانکویی خوهیان له ولاتهیل ئورویا و ئهمریکا و شوونهیلیگتر تهواوکرنه و بوینهسه خاوهن بهلگه نامهیل بالایگ و له ناویان دکتور و ئهنازیار و دهرمانساز و تهیارهچی مهدهنی و ماموستای زانکو له گشت تایهتهمه نیهیل وهدی کریهید، ئهوه بیجگه ئهوه پسووری یا خیرهته له ولاتهیل غهریبی ک وهری گردنه له مهیدانهیل سیاسی و ئابووری و کشتوکالی و هونهری و رووشنهویری... ئیسه دی وهخت ئهوه هاتیه ک روولهیل چینهگه مان لهی نهوهیل نووه ئه رکهیل نهتهوهی و نیشتمانی خوهیان جیوهی بکهن و روی بکهنه نیشتمان دالگی خوهیان، ههتا ئهگه وه شیوهیگ وهختیش بویه، وهخاتر خزمهتکردن روولهیل مللهتهگیان ک هوهوجهی گه ورایگ وه بیان دیرن، تاگه سهرهوهیهیل و سهرهزهیهیل جارانی باوگ و باپیرهیلیان دوباره بکهن و وهگه راترین درانهیله و دوباره بچنه و ناو تاریخ عراق نوو.

سیاسەت و رهنگ قرمز

هه‌وآل مه‌حموود

جهمه‌وکرێگ رهنگ قرمز موورکرێگ ک پیکهاتگه له‌رهنگه‌یل قرمز جیاواز بووده مولکی. ههر له‌وه‌ر ئه‌وه‌یش وه درێزایی تاریخ له‌دووی گشت جه‌نگی ناوخوویی و ههریمی و ناوده‌وله‌تی گه‌ورایگ ئی هسه له‌شیوه‌ی چهن هه‌ولێگ سه‌ره‌له‌داگه ئه‌را رێگرتن له‌ دووباره‌بوینه‌وه‌ی چهنگ و هاوردنه‌ده‌س ناشتی ناوده‌وله‌تی، ئنجا وهرجه ئی سستمیشه ئه‌وه بوی ک کۆنفرانسه‌یل ناوده‌وله‌تی خاسترین تموونه‌ی رێگری بوینه له‌ده‌رکه‌فتن و رشانن رهنگ قرمز و له‌هه‌مان وه‌خت ئی سستمه‌ تواسگه له‌ری وه‌کارهاوردن هیزگ گه‌وراته‌رتوینه‌نیگ زال بووده بان هیز ده‌سدزیژیکه‌ر تیه‌نگ رهنگ قرمز ک دوياخريش هیزه گه‌وراگه ئه‌را خووی وه ناچاری بووده ناشق رهنگ قرمز و ههر له‌وه‌ر ئه‌وه‌یش له‌ رشانن ئه‌و رهنگه باس له‌ی رێگه‌چاره کردیم، چوینکه ئه‌و رێگه‌چاره فره کویه‌نه‌و چووده‌و ئه‌را وهرجه زابین و تانیسه‌یش له‌ سیاسه‌ت ناوده‌وله‌تی و په‌یوه‌ندیه‌یل ناوده‌وله‌تی کار وه‌پی کره‌یگ .

هووکاریگ وه‌ده‌س لایهن و ئه‌نجامده‌ریل دیار مه‌یدان جه‌هان ئنسانی و سیاسی. ئنجا ئه‌و هاوکیشه ناوینی رهنگ قرمز و سیاسه‌ت ئه‌رامان ده‌رخه‌یگ ک بوینه‌سه به‌شیگ ناشکرای دانه‌وریاگ له‌ یه‌کتری. بریگ هه‌ولداين له‌ گوزه‌یشته کره‌یگه دی ک تواسگه رێگر بوود له‌وه‌رده‌م گشت ئه‌و هاوپه‌یمانیه‌تی و لایهن و هیز تیه‌نگه ک تواسگه دم بخه‌یگه دم رهنگ قرمز و هه‌ناسه‌ی دریزماوه په‌نگه‌و به‌یگ . ههر له‌زویه‌و فکرمه‌نه‌یل و سیاسی و بریارده‌ریل سیاسی هه‌ول ئه‌وه دانه ک هووکار سه‌ره‌کی رشانن رهنگ قرمز له‌ په‌یوه‌ندیه‌یل ناوده‌وله‌تی ریک بخهن و کۆنترۆلی بکهن ک ئه‌و هووکاریشه وه پله‌ی یه‌که‌م پیکهاتگه له‌ وه‌کارهاوردن هیز له‌ناوینی ده‌وله‌ته‌یل، ک یه‌یش به‌شیگه له‌ سیاسه‌ت و ستراتیجیه‌ت ئه‌و ولاته‌یل ک ستراتیجیه‌ت کول ماوه‌یان وه رشانن رهنگه قرمزگه کووتایی وه‌پی تیه‌یگ و ستراتیجیه‌ دویرماوه‌گه‌یش پیک تیه‌یگ له‌ وجود هه‌یمه‌نه‌و بالاده‌سی له‌ناست ناوده‌وله‌تی، ک دوياخه‌ر کومه‌له‌ی

وه درێزایی تاریخ ئنسانیه‌ت، سیاسه‌ت ئاشنایه‌تی فره‌یگ داشته‌گه وه‌ل رهنگ قرمز، رهنگ قرمزیش کارێگه‌ری ناشکراو فره‌یگ داشته‌گه له‌بان سیاسه‌ت و سه‌رکرده‌یل سیاسی وه‌گشتی و هه‌ولداين و ناماده‌یی ئه‌را ره‌سین وه‌و رهنگ قرمز له‌لایهن سه‌رکرده‌ی سیاسیه به‌شیگ بویه له‌ ئامانجه‌یل گرنگ سه‌رکرده‌و جویر ده‌ق یا نه‌سیگ له‌ هویر خووی چه‌سپانه‌سه‌ی و په‌یره‌و ناوخوویی و سستم سیاسی ولات له‌وه‌ر خاتری خسته‌سه کار. رهنگ قرمز بویه‌سه رپه‌وه‌یگ و چپن فه‌رمانه‌روایش له‌شیوه‌ی موریدیگ هه‌ول ئه‌رای دریاگ ئه‌و رپه‌وه‌ که‌فته‌سه هویر ئه‌و به‌دیله‌یله ک وه‌پی له‌یوا بویه گوايا توینه‌نیگ ئه‌و ئامانجه ئه‌رای بارێگه دی و غه‌ریزه‌ی وشک و ساده‌ی ناشق وه رهنگ قرمز و بوو سه‌ردی تیر بکا، ئه‌گه‌ریش بایم و چه‌ویگ بگه‌ردنیمه‌ ناو لاپه‌ره‌ی تاریخ گوزه‌یشت ئنسانی، ئه‌وه سیاسه‌ت وه‌ک زانسته‌یگ دیار ناو ئه‌و تاریخه‌و به‌شیگ له‌ زانسته‌یل کومه‌لایه‌تی وجود خوویه‌یان ئسپات کردنه‌و بوینه‌سه

ناوینی سه‌رکرده‌یه‌تی و جه‌ماوه‌ر بویه، ئه‌گه‌ر ئه‌روو کورد له‌ تورکیه پر وه‌ده‌م هاوار ئه‌کا و داوای ماف ره‌وای خووی که‌یید، ئه‌گه‌ر کورد له‌ شارده‌یل کوردنشین و سه‌رجه‌م شارده‌یل سووریه بویه‌سه پیشه‌نگ داواکردن ئازادی و دیموکراسی، ئه‌گه‌ر کورد له‌ ئیران ئه‌روو بویه‌سه ئومیدیگ ئه‌را به‌رفه‌راری ئازادی و دیموکراسی راسکانی له‌ی ولاته‌ گشت یانه یه‌کم نیاز وه‌یه‌کیه‌تی و ته‌بابی و په‌کخستن رزه‌یل ملله‌ته‌گه‌مان و له‌ شوون ئه‌وه وه‌پشته‌گیری ناوده‌وله‌تی دیری، وه‌ل وه‌داخه‌و له‌ هه‌ریم کوردستان ک بویه‌سه جی ئومید ههر کورد و ئازادیخوازیگ دوینیم ئۆپۆزیسیون په‌نجه ناسه بان هه‌سیارترین و گرنگترین خال ک ئه‌ویش له‌یه‌ک چه‌کانن یه‌کیه‌تی رزه‌یل ملله‌ته‌گه‌مانه ک ئی مه‌به‌سه له‌ رویداگه‌یل ئی چهن مانگ دوياخه‌ره له‌ ره‌فتار لایه‌نه‌یل ئۆپۆزیسیون رهنگ داگه‌سه‌و . وه‌راسی ئه‌روو ئه‌رک ههر تاکیگ کورد، سیاسه‌تمه‌دار و رووشنه‌ویر و جفتیار و کارگه‌ر و کاسب و حزبه‌یل و ریکخراوه‌یل سیاسی کوردستانیه و هه‌میش ئه‌رک ههر که‌سیگه ک خووی وه‌دلسووز ملله‌ت و نیشتمان و خه‌مخوهر دوياووژ ملله‌ته‌گه‌مان و نه‌وه‌یل ئاینده زانیگ بایه‌د ته‌قالا بکه‌یم هه‌رچی زیاتر یه‌کیه‌تی و رووح برایه‌تی و ته‌بابی له‌ ناوینی جه‌ماوه‌ر به‌ته‌وه‌و بکه‌یم تا ملله‌ته‌گه‌مان وه‌ره‌و کنار ئارامی بویم و بره‌سیمه ئه‌و ئامانجه‌یله ک

شه‌هیده‌یلیمان له‌ پیناوی گیان به‌خشین، ئه‌روو بایه‌د ههر حزب و ریکخراویگ کوردستانی ک خووی وه‌داخه‌و کیشه‌ی ره‌وای ملله‌ته‌گه‌مان زانیگ، زووان و قه‌له‌می ئه‌را یه‌کتر وه‌خشین وه‌کار باریگ و له‌ ههر وشه‌یگ یا باوه‌تیگ یا قسه‌یگ ک ناکووی بخه‌یگه ناوینی ملله‌ت پارێز بکه‌یید و وه‌گیانیگ برایانه پشتگیری له‌ حکومه‌ت و په‌رله‌مان کوردستان بکا ک یه‌ گه‌ورترین ده‌سه‌کفته ئه‌را ملله‌ته‌گه‌مان له‌ شوون ده‌یان سال له‌ به‌شبه‌شه‌وکردن خاک و نیشتمانمان و ئه‌گه‌ر رخنه یا گلله‌یی یا نارمه‌زایه‌تیگ له‌ ههر وزاره‌ت و دام و ده‌زگایگ حکوومی و حزبی هه‌س وه‌رووچیگ مه‌سنولانه له‌ بان میز دیالوگ بنیشن و نارمه‌زایه‌تگه‌کان و که‌موکوریه‌گان له‌یه‌که‌وه بیهن و ریکه‌چاره‌یل عه‌قلانی و مه‌نتقی ئه‌را کیشه‌و گرته‌یل بوینه‌وه و لاپه‌ره‌یله‌یگ پر له‌ سه‌روه‌ری و سه‌ره‌ری له‌ میژوو پر له‌ شانازی ملله‌ته‌گه‌مان ئه‌را خوویه‌یان تومار بکهن و یه‌یش بزانه‌ن ک وه‌یه‌ک ده‌س چه‌پله‌ نیه‌کوته‌یی و بایه‌د گشت لایگه‌مان وه‌ل یه‌کا کار و چالاکی هاوبه‌ش بکه‌یم ئه‌را ئه‌وه‌گ ملله‌ته‌گان ئه‌را هه‌میشه له‌ زیر چه‌پوک داگیرکه‌ریل رزگار بکه‌یم.

وه یه‌ک ده‌س

چه‌پله

نیه‌کوته‌یی!

گول سوو

ملله‌ت کورد له‌ درێزه‌ی میژوو پر له‌ رهنج و مه‌ینه‌ت و نه‌هامه‌تی خووی تویش کاره‌ساته‌یل فه‌ره‌یگ هاتگه و وه‌ل تاوانه‌یل جوور وه‌ جووریگ ده‌س و په‌نجه نه‌رم کردگه و ئه‌را ره‌سین وه‌نازادی و نامانجه ره‌واگانی قوروانی فه‌ره‌یگ داگه و تویش کوشتن و برین و زندان و شکه‌نجه و کووج زووره‌مللی هاتگه، وه‌راسی ئه‌گه‌ر هاوکاری جه‌ماوه‌ر و لایه‌نه‌یل سیاسی کوردستانی له‌ خه‌بات بی وچان نه‌ویاتگ و جه‌ماوه‌ر پاپه‌شت هیز پشه‌مه‌رگه‌ی کوردستان و لایه‌نه‌یل سیاسی نه‌ویاتگ ئه‌روو کیشه‌ی کورد نه‌ره‌سه‌ی ئی ئاسته له‌ هه‌ریمه‌گه و له‌ ناوه‌نده‌یل ناوده‌وله‌تی. ئه‌گه‌ر ئه‌روو حکومه‌ت هه‌ریم کوردستان و په‌رله‌مانیگ و ده‌زگایه‌یل یاسایی و شه‌ری له‌ هه‌ریم کوردستان دیریم و باشوور کوردستان بویه‌سه بنه‌وا و بنه‌ه‌ت و ئومید راسکانیگ ئه‌را دامه‌زرانه‌ن ده‌وله‌تیگ سه‌روه‌خووی کوردی له‌ ئاینده، یه‌ له‌یوا وه‌بیه‌وو ده‌ ناتگه‌سه دی و هوکارده‌یل فه‌ره‌ی ناوخوویی و ههریمی و ناوده‌وله‌تی له‌ پشت دامه‌زرانه‌ن ئی کبان نیمچه ره‌سیمه بویه، وه‌ل هوکار سه‌ره‌کی ئی ده‌سه‌کفت گه‌ورا له‌ میژوو ی هاوچه‌رخ کورد هه‌مان یه‌کگردن و یه‌که‌نگی و یه‌که‌لدی

ههق کورد فهیلی

له ناوونی قسه و کردهوه

گول سوو

ماوهیگ وهرجله ئیسه وهبوونهی رووژ نیشتمانی گوردهیل دسهجهمی ژمارهیگ له کهسایهتییهیل کورد فهیلی وهل سهروک حکومت عراق نوری مالکی دیدار کردن و لهی دیداره سهروک حکومت وت: تانیسه تهنا 45 گور دسهجهمی واز کریانه و شاید ژمارهی نهو گوردهیل ک تانیسه واز نهکریانه برهسیگه سهد گور، مالکی زیاتر وت: لهو گوردهیل دسهجهمی ک تا ئیسه ههلدریانهسهو گشت نهتهوهو تایفهیل عراقی و له تمهنهیل جیاواز لهتیان بویه و یانه نمونهیگن لهو تاوانهیله ک رژیم له ناوچگ بهعس نهنجامیان داگه و کوردهیل فهیلیش بهش لهو گورسانهیله دیرن. مالکی له بهشیگتر قسهیلهگهی وت: بهلگهنامهییلگ هاوهردهسمان ک نیشاندن نزیکه 22 هزار جوان کورد فهیلی له شوون نهوگ خانهوادیهیلان نهرا ئیران دهرکریانه له زندانهیل رژیم بهعس له ناوچگ گلهو دریانه و تا ئیسه کهس له چارهنویسیان خهوهر نهیری و لهههمان وهختیش ژمارهیگ له بازگانیهیل کورد فهیلی له سیدارهدریانه و سهرومت و سامان و مال و مولکیان وهتالان بریاگه. مالکی وهیهیش نامازه کرد ک کوردهیل فهیلی نیاز وهبریگ یاسا دیرن و ئی کاره نهک پهرلهمانه ک سهرحجم نهو بریارهیل نادادپهروهراڻه ک له سهردم بهعس رمیاگ دژ وهکوردیهیل فهیلی درهچگنه ههلوهشیههه و یاسایهیل نوویگ نهرا چارهسهکردن کیشهی ئی پیکهاته له مللهت عراق دهرکریهن. مالکی ههمیش وت: بریگ له بهعسیهیل و لایهنگرهیل رژیم خوینمز بهعس تا ئیسهیش له دام و دهرگایهیل حکومت مهننه و ههمرای وهعهقلیهت سهردم گوزهیشته وهل کوردهیل فهیلی رهفتارکهن و نهوانه ئاواتهخوازن جوور گوزهیشته رهگهزنامهی ئهلف و با بدریهیگه هاوالاتیهیل و وهی جووره هاوالاتی عراقی وهگورهی پیوهریلی بهشهو بکهن وهل نهو سهردمه کوتایی وهپیهانگه و ئهروو گشت عراقیهیل وهیهک چهو تهماشا کریهن. بی گومان قسهیلهگهی سهروک حکومت قسهیل عهقلانی و مهنتقیین و داخوازی کوردهیل فهیلی له ههمان بازنهلا قسهیل مالکی چهرخیهن و ئیسه جوور بهشیگ له مللهت کورد و عراق داوای مافیگ نایاسایی نهکردیمه و نهکهیم و داخوازییهیل کوردهیل فهیلی داخوازی رهوان و چهه خانهی جیوهجی کردن ساکارتیرین بنهماغان ماف مروف ک ههر ئایمیگ له روی زمین باید لهی مافهیل ئنسانیه بیبهش نهوگ و ههق ژیان داشتوود. وهل ئیمهی کورد فهیلی لهی ههیشت ساله ک له رمیان رژیم بهعس وهسهرحیه قسه و تهسریحهیل و هاوسووزی فهریگ له کهسایهتییهیل نیشتمانهپهروه

عراقی چ نهوانهگ هانه دسهلات و چ نهوانهگ دویرن له دسهلات ژنهفتیمه، نهویشیم گشت وهل زورم قسهگان تهنا له بوونهیل یا مونساهبات کریانه و له شوون نهوه هویچ کهسیگ یا لایهنیگ وهشیوهی جددی پهچوووری کاروبار و ژیان و گوزهران کوردهیل فهیلی نهکردگه و هیمانی تهرم وهناهق کوژیگ جوانهیلیمان پهیا نهکریانه و له گورسانهیل بی ناو ونیشان و له غهریبی چهوهی دس کهسهیلی یا لایهنیلیگ کهن تا له ژیر خاک دراریگهیان و روحیان وهدیدار کهسوکاریان شادهو بوود، ئیمه نهرا دهرکردن جنسیه باید بچیمه بهش جنسیه تایهت وه بیگانهیل و ههمرای داخوازیهیلیمان نهرا سهننهوهی مال و مولکمان له دادگان و دام و دهرگان دولهت تووز نیشتهگسه بانیان و نهو داخوازیهیل ئنسانیه وهل گهناتهکاری و رشپهت خواردن گریه دریانه و نهگهر پویل نهید و دس وهداوان ئیهکه و نهوهکه نهوید و پویل نهیهید هویچ کاریگ نهرا د نهیکهن. جوانهیل کورد فهیلی تا ئیسهیش وهبیانگ تهبهعیهی ئیرانی له دهرگان حکومت وهتایهت له دهرگا نهمنیهگان دانیهمهزیهن. دهرکریاگیله سیاسی کورد فهیلی ماوهی چهن سالگیه بهلگهنامهیل فهرمییان هاله ژیر ههنگلیان و ئی دس و نهو دس وهپیان کهن و تانیسه دهیان و شاید سهدان کورد فهیلی چهوهی کهن نهرا سهر کارهیلان بچنهو وهل سهختیهیل ژیان دس و پهنجه نهرم کهن. نهوانهیش له غهریبی نهرا ولات هاتنهسهو هیمانی کهس لایگ لهلیان نهکردگهسهو و فهره لهلیان هانه ناو کهلاوهیل شارع کفاح ک هویچ مهرجیگ ژیان ئهرووژی لهتیان وهدی نهکریهی و تهنانهت خانهوادهییلگ ههن له ناو خانهیل و دوکانهیل کویهنه و رمیاگ ژیان بنه سهر. دهیان منال کورد فهیلی وهخاتر کیشهی رهگهزنامه له مهدرسهیل فهبوولیان نهیکهن و ئیسه ئیمه نهوهیگ نهخونهوار هاله روی دهسمان و کهس نهزانئ چارهنویسیان لهی ولات غهدره بووده چه!! عراق تازه له بوونهیل یا مونساهبهیل باس پامالیوین ههق کورد فهیلی کهن و ئویشن ک ئی مهردمه له مافهیل ئنسانی بیبهش کریانه وهل هاووو نهو حکومته و نهو پهرلهمانه ک وهچهویگ ئنسانی بنوویریگه روولهیل کورد فهیلی و وهجددی له شوون کارهیلان بوود و کیشهیلان چارهسهر بکا، نهوگ تانیسه ژنهفتیمهسهی و ههس وهپی کردیمه تهنا قسهس و له کردهوه هویچ...!!!

گشتمان نهو ههلهکفته زانیم و خوهندیمنه ک رژیمهیل یهک لهشوون یهک عراق ههمیشه تواسنه کیشه و گرفت نهرا مللهت دروس بکهن و دوچهوکی و جیایی بارنه وجود لهناونی پیکهاتهیل نیشتهجی ولاتهگه، دی دوینید ههر حکومتیگ و لهسهرتای هاتنی نهخشهیگ له ئالشتکاری داناکه و هویچ کامیان لهبهرزوهندی ژیان هاوبهش و برای ناوونی مللهتهیل کار خهیریگ نهکردنه و خوهیان بنههرت و سهرحهوهی جیاوازی و ناکووکی

دهرکردن کوردهیل فهیلی له کووره دس وهپی کرد؟

گول سوو

و کیشمهکیش بوینه. نهرا نمونه: دویای دامهزرانن دهولت عراقی لهسال 1921 وهتایهت لهوهخت پاشایهتی یهکهم سیاست وه عهرهیکردن دانریا و لهسال 1925 دس وهپیکریا و یهکهمین ئشارهتیگیش نهرا نهو سیاسته قانون شوناسنامهی عراقی بوی ک لهسال 1925 دانریا، بیگومان ئیمه نهگهر بایم و هویره و بکهیم و لهروی سیاسیوه تهماشای نهو رویداگیله بکهیم، نهوه پلانگی پر له سیاست و مانادار بوی لهلایهن حکومت نهوسای عراق و سهرتای بهدبهختی و لهناوبردن و تهعریبکردن بهشیگ له مللهت عراق بوی، وهتایهت سهرتایگ بوی نهرا زولکردن لهکوردیهیل فهیلی و جیاکردنهوهی چینگی له پیکهاتهیل تر عراقی، چوینکه گشت دهسلاتارهیل نامانجیان یهکیگ بویه له پهیرهوکردن دکتاتوریهت، وهل ههر یهکیگ لهلیان وهشیوازیگ نهنجام خواست و ئارهزووهیلی داگوو تارادهیگ هویرواریان له یهکتری نریک بویه لهباووت زولم و ستهمکاری له مللهت، وهتایهت جیاکردنهوهی چینهیل کومهلنگای عراقی جویر نهوهک وهرانومر چین کوردهیل فهیلی نهنجام دریا وهی نهوهک تاوانیگ داشتوون، دویای نهوهیش لهشوون کووتایی جهنگ دویمه جهانی دی کهمه کهمه زولم و ستم زیاتر روی له کورد کردیاگ تارهسیه سهردم رژیم بهعس و نهوه بوی وهگشت شیوهیگ ههل نهویدا مللهت کورد وه تهواوی لهناو بووهید و دوشمنایهتی ناشکرایگ داشت وهل کوردا و بهلگهیش نهرا نهو راسیه نهوه بوی ک یهکهم تاوانیگ دژ وه کوردهیل فهیلی نهجمادا له سهرتای سیاست چهفتی، ک وه بیسترین و درندهترین رهفتاریگ وهشکیا مال و حالیان و گشت مال و مولکهیلان لهلیان زهفت کرد وه مههانهی نادروس و دویر له بنهمای دهستور و بهدبهختی و مالویرانی فرهیگ هاورده تویش کوردهیل ستهمدیدی فهیلی.

لهسهردم رژیم دکتاتور مهسهلهی دهرکردن فهیلیهیل خسته وهردم گشت کارهیل نارهوا، نهویش وهی نهوهک گووش بهیگه دهستور و قانونهیل ناودهولتی، دی دویاختر له قوناغهیل تر دهرکرده لهناوبردن کورد جویر نهنفال و کیمیاواران مهردم شار ههلهبچه و کارهساتهیل تر، وهل قوربانی یهکهم ههر لهسهرتای دامهزرانن عراقه و لهسهردم پاشایهتی تا رووژ رمیان بهعس له کوردهیل فهیلیهوه دس وهپیکرد ک ههل دهرکردن و لهناوبردنیان دریاس و ههمیشه کهفتنهسه وهر پهلامار بی بهزهی ک لهیره نیهتوایم باس چونیتهی نهو زولم و ستهمهیله بکهیم هاته تویشیان، چوینکه گشت کهسیگ تاریخیان زانگی و ئاگاداره لهو ستهمهیله ک دهرههقیان نهنجام دریا، وهل لهتاریخ ئنسانیهت له دنیا ئی جووره چشتیگ روی نهیاگه جویر نهوهک روی وهروی کوردهیل فهیلی بویهو. تویهنیم بویشیم مهویسی کوردهیل فهیلی لهسهرتای سالهیل ههیشتای سهدهی وهرین دیاردا و دهرودهر کریان، وهل سهرتای پلاندانانین دژ وه ئی چین خهباتکهر و قوربانیدهره نهرا سهلهیل سهرتای دامهزرانن دهولت عراق گلهو خوید و (گهورا ناو رشان و بوچگ پا خشان)، ک نهوه بوی باقی دهسلاتارهیل لهبان ههمان پلان چینه ریبهو و ههمان ریرهو گرتنهوه و تانیسهیش نهوهسه مهسهلهی شوناسنامه هیمان چارهسهر نهکریاگه و کوردهیل فهیلی بیبهشن لهی.

نه ته وه چهس و نسانيهت کامهس؟

گول سوو

راج موهان گاندى له وتاريگي له ژير ناو نيشان (نه ته وه چهس و نسانيهت کامهس)، وهى جووره باس کردگه و نويشگي :
 "رابيند تاگور" و "مهاتما گاندى" دو که سايه تي گه وراى دونيان ک يه کيگيان فهيله سو فيگ که موينه و نه واکه يش
 سياسه تمه دارىگ فکرمه نه. تاگور وه بوونهى هويره يل به رزى له مهيدان هوير کارى. بيجگه هند کارىگه رى له بان گشت
 دونيا داشتگه. "مهاتما" يش وه بوونهى دانانين فه لسه فهى سياسى (نه وين تون وتيژى) له جهان ناوداره و بويه.

بيگومان نهو سامان شاريگه ک هه وه چه ديرىگ وه نه وه ک نيمه ي
 کورديش بوينيمنه وهى، نه وه سه ک يه که مجار هاوسوزى و هاوخه مى
 داشتوييم نه را يه کترى و پادابگرىم له بان خوه شه ويسيمان نه را خاک
 و نيشتمان و فه بوولکردن يه کترى وه کرده وه و وه ماناى جوانىگ
 و بانگه واز رووشنىگ نه را ناشتى و دلسوزى له ناوانى خوه مان

بهيم و گشتمان جوير يه ک بچيمنه پيرى تازه گه رى و پيشکه فتن
 له گشت مهيدانه يل ژيان، چوينکه دلنبايم له وه ک وه سامان شاريگه
 تويه نيم مقه يهت مه سه لهى نه ته وه يى و تاييه تمه ندييه يل خوه مان
 بويم و نه يلين هويچ وه ختيگ کيشمه کيش و ناکووکى بووده
 شوناسنامه ي نه ته وه يى و نسانيه تمان، چوينکه جوير نه وه ک
 گاندى نويشگي : خه بات نيمه نه وه سه ک ولاتمان و نه ته وه گه مان
 خاوه ن شوناسنامه بوود، يه يش وه خه بات برايانه و دلسوزى
 ره سيگه نه نجام.

تويه نيم بويشيم ته نيا ريگه ره سين وه نرخه يل نه ته وه يى، کار
 ده سه جه مى و گشتى و يه کيتى مه ردمه گه مانه، ک نه ويش بايه سه
 بچنه مهيدان گف توگو و کردن و يه کدى و هاوسوزى، تا وه گوورده
 نى نازاديه ک نيسه و جوود ديرىگ بره سينه دره نه نجام هاوبه ش
 و راسکانىيگ له وهر خاتر خزمه تکردن وه شوناسنامه ي نه ته وه يى.
 وه ل نه وه يشا مه به سمان له چه مک نه ته وه نه وه سه ک وه گوورده
 يه کيتى گشت دين و مه زه و ميل پيک بايد و يه کسانى کومه لايه تي
 له وهر چه و بگر يه ي .

کيان و گزوگيا و حه يوان و جوير کومه لگايگ گشتى دوينىگه ي
 نه ک جوور لايه نىگ له گشت، خودا وه ند نيمه خوداى گشت دونيا
 و گشت نادميزاده يله، په يوه ندى خودا وه ل نسانيه تا په يوه ندييگ
 گشتگره، خودا وه ند دروسگر گشت چشتيگه، ماناى نه وه سه نه ک
 ته نيا نه ته وه يگ، به لکو و گشت نه ته وه و نادميزاده يل هه وه چه و

خودا ديرن، نه جا نه گه ر له ي لايه نه و (مهاتما) نه زه ريه ي نه ته و ايه تي
 له نه زه ريه ي نسانى وه گرنگ تر زانىگ ، نه وه بيگومان وه چه واشه ي
 نيراده ي خودا جويليه يگه و، چوينکه خودا وه ند گه ورا دووس گشت
 نادميزادىگ ديرى نه ک ته نيا مه ردمانىگ .
 گاندى نويشگي : له باسه يل شاعر چه نه ها چشت نه للاحه وى ديم، تا
 نيره ديد شاعر فه بوول که م ک بايه سه نه را هس دو چه مک (نه ته وه
 و ناسيؤناليزم) زمينه ي په روه رده نه را مه ردم ده سه وهر بکريه ي ،
 وه ل نيه و نه وه له هوير مان بچوود ک بيجگه ره خنه يل شاعر، هيمان
 چه رخ و چشته يل تريش مقه يه تي له گرنگى يا نه هميه ت خوه يان
 کردنه، ماناى هاتنه وه يا گله و خواردن نه را خود و گرنگيدان وه
 توانايه يل خود هويچ وه ختى وه ماناى دؤگماتيزم نيه له ناست ژيار
 يا حزاره و سه نعت پيشکه فتنگ رووژ ناوا.

باوه ته گه ي (راج موهان گاندى) له يرا کووتايى وه يى تيه ريم ک
 نه سرين نه سه کنده رى نه ليه وگه ردانگه نه را زووان کوردي، وه ل
 هه وه چه وه نه وه داشتيم زيايه يگ بجه يمنه بان باوه ته گه له باره ي
 مه سه له ي نه ته وه يى کورده .

جهاننى دابين ناکا، وه ل نه وه يشا ناسيؤناليزم تونره و وه هويچ
 شيوه يگ نيه تويه نىگ جووا وه وه چه يل جهان به يگه و.
 خه بات راسکانى بايه سه له هه مان وه خت وه ل خه بات مه عنه ويا
 بوود و نامانجى نه جاتداين نادميزاد بوود له زه نجير شؤفنيزم و
 ناسيؤناليزم تونره و. نه جا وه ختى ره سينه وه يا فامستن خاسيگ
 له چه مک ناسيؤناليزم و جوود نه ياشتوود جوير نه وه ک گاندى
 نشاره ت وه يى کردگه، نه وه له ي حاله ته هوير نه ته وه و ره قتره يل
 ناسيؤناليزم ته نيا ماناى کؤلؤناليزم ره سنىگ. چوينکه کؤلؤناليزم
 وه و بوونه وه ک هسکردنىگ نادره و له چه مک نه ته وه و ناسيؤناليزم
 ناراسته نه کا، گشت کارىگ ده سلاتخوازي و ناره و اى خوه له ناو
 هوير ته ماوى ناسيؤناليزم و مه سه له ي وه نه ته وه بوين شاريگه و
 دوياخريش هه ر وه مه هانه و له ژير ناو مقه يه تيکردن نرخه يل
 نه ته وه يى و په روه پيدايان نه را ولاته يل کؤلؤنى، بازى وه هوير
 سه رگرده يل خوه ي نه کا و له هه مان وه خت له وهر خاتر کرده و هيل
 داگر که رانه ي خوه ي مه هانه ي نه ته وه يى گرى .

له لايگ تره و هويروراي تونره وانه و زياده روه ي له زه لگا و هوير
 نه ته وه يى وه گوورده ي گله و خواردن يا هاتنه وه، بووده جوورىگ
 دؤگماتيزم له ناست شارستانيه ت، جوير نه وه ک مه ردم هند هه وه چه
 وه يى داشتن.

له يرا تيه يمنه بان نه وه ک نازادى راسکانى له وه ختى ده سه وهر
 بوود ک نيمه يه کترى بووه خشيم له مه سه له ي هوير ناسيؤناليزم
 تونره و له روى نادميزاد جهاننى، ک وه ته ماشاگردنىگ مه عنه وى
 و په روه رده يى جوانىگ و دوير له دؤگماتيزم بنووريمنه هس
 نه ته و ايه تي. چوينکه زياتر له يه شايه ت بووده مايه ي دروسبوين
 کيشه و گرفته يل فره يگ، نه را نمونه: وه گوورده ي هويروراي دينى،
 خودا وه ند بيکه اته يگ هسدار دروسکردگه جوير گياندار و بى

تاگور بيجگه نه وه ک باوهر قويليگ وه سياسه ت نه ياشت، وه ل
 وه يه کيگ له نه زه ريه سازه يل گرنىگ ياموهم نى مهيدانه دانريه يگ
 . ره خنه ي نه فلانى و لوژيک يا مه نتقيانه ي تاگور له مؤديل فکرى
 و هويره يل سياسه ت گاندى له هندستان وه تاييه ت له مه سه له ي
 ناسيؤناليزم و سه نه تيبوين هند، خال بنه ره تي حياوازي فکرى
 نى دو فکرمه نه دره خه يگ ک له يره برىگ له هويره ييليان
 خه يمنه روى:

گاندى نويشگي: ته نيا ريگه ره سين وه نرخه يل گشتى و فکرى
 سه روه خوه يى هند، هوير ناسيؤناليزمه و بيجگه نه وه يش يه که مين
 کوچک بنه ره ت هاوبه ش هندستان ناسيؤناليزمه، ک يه يش دره قه ت
 ره سين ده يگه مه سه له ي نازادى و نرخه يل نه ته وه يى، چوينکه
 نازادى نه و ولاته به ره م کارو خه بات ده سه جه مى و گشتى مه ردمه .
 نه جا وه ختى ک نازادى به ره مه يگ هاوبه شه، دياره ک سه رچه ودى
 نى چشته نه ته وه س، وه ل نه وه يشا يه کيتى نه ته وه يى وه بوونه ي
 بيکه اوردن مهيدان گف توگو و يه کدى و هاوسوزى پيک تيه ي.

بيگومان گله و خواردن نه را خود خود و پشتبه سانن وه هيز و
 توانايه يل خود، په يوه ندى قويليگ ديرىگ وه ل چه مک نه ته وه .
 ناسيؤناليزميش جوواويگ لوژيکى و نه فلانیه له ناست ده سلات
 کؤلؤناليزم و دوياى نه وه يش نويشگي : خه بات نيمه له وهر خاتر
 ره سين وه نازادى له فه لسه فه ي بى تون تيژى ده س وه يى نه کا و له بان
 ستوين نه ته وه وسياگه .

"تاگور" يش نويشگي: وه ل ريز و حورمه تم نه را گاندى، وه هق
 خود زانه ي ک نارزه ايه تي خودم دره خه م و من له بنه ره ته و وه ل
 نى مه سه له يا دوشمنايه تي که م، چوينکه په ناگه ي من نه ته وه نيه،
 به لکو و نسانيه ته . نسانيه ت بيکه اته يگ هسيه و ته نيا پشتبه سانن
 وه هوير نه ته وه يى هه وه جه ي نيمه جوير خواستىگ نادميزاد

ئایا پشتگیری گه وراهیزهیل بووده هووکار دامهزرانن دهولهتیگ کوردی؟

**مللته کورد زیاتر نهگشت مللتهیل دونیا تویش کارهسات
و رهنجخوهی یا نستغلالکردن و بهشبهشهوکردن هاتگه و
خاکهگی له لایهن داگیرکهرهیلهوه وهبی خواست و نارهزوو
خوهیان دابهش کریاگه. ئهروو له دونیا مستهله هیگ ههس
وهناو (بهرزهوهندی). وهلی له مهیدان جی وهجیکردن و کردهوه
ههوهجهی خواستیگه و پابهندی فرهیگ وه پیهوه کریه یگ.**

ئهگهر بهرزهوهندی نهوگ شایهت مهسهلهی ئنسانیهتیش جموجویلیگ بی
وهرانوهر وهخوهیهوه بوینیگ و پهیهوهندی دلنیایی و بیگهردیگ بکهههیهوه
لهناونی ولاتهیل، وهلی یهیش زهمهتهوه مهحاله جی وهجی بایگه دی، چوینکه
گشت ولاتیگ وهگوورهی وهزع ئابووری و هیز خوهیهوه مامله ئهکاو هویج
دهولهتیگ لهی دونیا نهبایهه بهرزهوهندی خوهی لهکیس بهیگ ئهرا خاتر
ئهوهک وهرانوهر لهخوهی رازی بکا، وهتایهت دهولهتهیل گه وراهیز ک رکابهیری
یهکتری کهن ئهرا دهسکهفت زیاتر و زالبوین لهبان یهکتری جویر نمونهی

یهکیتی سوؤقیته جارن و ولاتهیل یهکگرتگ ئهمریکا. ولاتهیل گه وراهیز
گشتیان ههر لهزویهوه کهک له خاک کوردستان و مرگرتنهو لهوهر خاتر
بهرزهوهندی خوهیان پشت له مللته کورد کردنهو ههر ئهوانیش
هووکار لهدهسداين کوردستان و داگیرکردنی بوینهو بهشبهشیهو کردنه
لهبان ولاتهیل هاوسا، چوینکه ئهگهر ئهوان پشتگیری لههیزهیل دوشمن
نهکردن و پر چهکیان نهکردن و هاوکاری خاسیگ وهلیانا نهپاشتان،
ئهوه بیگومان کورد وهههر جووریگ بویاتاگ وهگری له خاک و
نیشتمان خوهی کردیاگ و ری وه دوشمن نهیا ولاتی داگیر بکا، وهلی
خیانهت گه وراهیزهیل و ههولهیلان لهوهرانوهر مللته کورد هههیمیشه
دهسمیهتدر بویه ئهرا ئهوه دهولهتهیله ک کورد لهبانیان بهشبهشیهوه
کریا خاک و نیشتمان کورد زهفت بکهن، ئهرا نمونه: له کوومار
کوردستان ئهوه بوی ک یهکیتی سوؤقیته جارن سههرتا لهدامهزرانن
ئهوه کوومار لهسال ۱۹۴۶ پشتگیری کرد، وهلی وهختی بهرزهوهندی هاته
هساو، خوهی لهپشتگیریکردنی کیشاوهو ئهوه بوی کهمتر لهسالیک
کوومارگه دریزه داشت و سههرکردهیلیسی له لایهن رژیم ئهوسای
ئیرانهوه دریان لهسیداره. ئهگهریش بایمنه بان تاریخ پشتگیریکردن
ئهمریکا له بریگ لهولاتهیل ناوجهگه وهتایهت ولاتهیل عهرهیی،
ئهوه بیگومان رویه راسهگی ئهرا مان ئاشکرا بووگ ک ئهمریکا
مامله ی پرچ پاکیک وهل دهولهتهیلا نهپاشتگه وه ئهوهک تاسهر پشتگیر
و دهسمیهتدر ولاتیگ بووگ، چوینکه ههر ماوهیگ بویه وهلهوختیگ
بهرزهوهندی خوهی تهواو کردگه پشت لهلیان ههلهکردهگه. هیز گه وراهی
(بریتانیا) ییش هویج وهختیگ ناماده نهویه خوهی بهخت بکا لهوهر
خاتر مللتهتیگ ک تاریخیک جهنگاوی وهلیانا داشتگه. ئیمه فرهجار
ئویشیم سیاسهت ههقی لههویج چشتیگ نهی، وهلی ئی گوزارشه
غهلهتهوه نهبایهه پشت وه ئهوه بووهسیم ک گوزهیشته رووژگاریگ
تر بویه وه پهیهوهندی وه ئهرووه نهیریگ، راسه دیلؤماسیهت کورد
لهو سههردهمهیل کویهنه توانای خاسیگ وهخوهیهوه نهدیوه لهناست
هویرهوکردن نایندهی سوؤگهرکریاگیگ نهویه، وهلی وهل ئهوهپشا
نیهوگ دل وه ئهوهیش خوهش بکهیم ک خههخوهرمان جدیده لهههول
و تهقلای سهرووخهییکردن مللته کوردمان و چاره نویس کورد
رهسنیگه خوهویل راسهقیتهی. کورد له جهنگ چالدیرانهوه تا رووژ
ئهروو ک سهردم ئازادی مللتهتهیل ههر زولم و ستهم دیمنهسه چهو،
وهو خاتریشه شوورشیل فرهیگیس بهریا کریاگه ههر له زمانهیی
پاشایهتهیهوه هاوردیمنهیی تا شوورش سال ۵۸ ک بارزانی نههر ههول و
تهقلای فرهیگ دا لهو ماوه کورد ههق رهوای خوهی وهریگریگ، وهلی
بی پشت و پهنا کورد لهیوا لهلیمان کرد وهردهوام پهنا بووهیمنه
وهر شوورش و شوورشکاری و دوياخویش کودهتای سال ۱۹۶۲ ناومیدی
فرهیگ لهلی کهفتهوهو بهعهسهیهیل لهسههرتای دهسلاتیانهوه ئهوه
توانای چهکداریه نهپاشاتتن ک بتویهنن کورد لهناو بووهن، لهو
سهردمه دهولهتهیل گه وراهیز تویهنستیان پشتگیری لهلیمان بکهن و
له خاک خوهمان وهنازادی و بی جهنگ و گرفت بزیهیم، وهلی دوباره
بهرزهوهندی بالای گه وراهیزهیل له نیمه ی ری پشت لهکورد کردن
و لهناونی ریکههفتنامهیل (سیقهه و لوزان) کورد کردنه قوربانی
سیاسهتهیل شای ئیران و سهدام دکتاتؤر، ک ئهوه بوی پیلان شووم
جهزایر لهلی کهفتهوهو کوردیش نک ناهمی و هههخواریگ مهندهوهو
له ناوړاس سالهیل ههفتای سهدهی وهرین مللته کورد تویش ناوارییی و

دورهوهدی هات و هویج دهولهت و لایهتیگ ناتنه جووا، ک ئهوه بوی
ئارهزووهیل کورد ئهرا بنیاتنانین دهولهتیگ کوردی لهناو جی.
لهیرا پرساریگ ههس، ک ئایا ئهراچهو لهی هههگه سالهیل ناوارییی
و بهدبهختیه ک هاته تویش مللته کوردهوه گه وراهیزهیل وههویج
شیهویگ ناتنه جووا؟ مانای ئهوهسه بهرزهوهندی له لایان ها لهبان
ئنسانیهتهوه، ئنجا ئیمه ئهگهر کهمیگیس هویرهو بکهیم یا وهتهوای
مهسهلهی ئازادکردن عراق یخهیمنه ودرچهو، بیگومان لهوهرخاتر
ئهوه زولم و زووره نهویه ک لهمللته کریاس، بهلکوو خود ئهمریکا
مههسیگ سیاسی داشتگه لهناوجهگه وهگشتی، ههر لهوهر ئهوهیش
یهکههجار شوون پای خوهی له عراق قایم کرد، لهباوت دیاریکردن
خهت ۳۶ ییش لهناونی حکوومهت بهغدا و ههریم کوردستان تهنی
ئشارهتیگ بوی ئهرا کهوکردن ههر جموجویلیگ له لایهن رژیم
سهدامهوه. وهلی فرههکسه وه پشتگیری زانهی لهکورد.
تویهنیم بویشیم بنههت سههرکوکردن بی رهحمانهیی جموجویل
کورد له ههر جوو پارچهی کوردستان وهتایهت له باشوور کوردستان
بهرزهوهندی هاوبهشیگ بویه لهناونی دهولهتهیل داگیرکهر وه پشتگیری
گه وراهیزهیل جههان لهوهخت گهرمبوین شوورشیل و کهک وهرگرتن
بویه لهخاک کورد.
ئیمه فرهجار ئهوه گوناوه تیرهیمنه مل خوهمان و ئویشیم ئهروو
لهی سهردمه هیز گه ورایگ جویر ئهمریکا ها لهپشتمان، وهل ئهگهر
بایگ و لهدید ئاقلانهیگهوه تهماشای مهسهلهگه بکهیم نهبایهه
دلنیا بویمن لهوهک ئهمریکا هاوپهیمانهیلی پشتگیرمانن، ئیمه
کوردیش فرهجار خوهش باوهریم و لهیوا هویرهو کهیم بویمنه خاوهن
دهولهتیگ سهرووخهیی، ئایا کی خوهشی نیایگ مللتهتهگی سههریز
بووگ و سهرووخهیی خوهی وهریگریگ؟ وهل ئایا پشتگیری دهولهتهیل
گه وراهیز لهکورد، دهولهتیگ کوردی لهلی کهههیهوه ک سهرووخهیی
یهکهجاریکی باریگهدهس و جویر پشتگیری و خودکیشانهوهی
ئهوسایان نهوگ؟ چوینکه زهمهته متمانهی یهکهجاری وه دهولهتیگ
بیاشتویم ک لایهن بهرزهوهندی بخهیهگی بان گشت لایهتهیهوهو
بریگ بهرزهوهندی خوهی لهناوجهگه وهگشتی بنهیهگ خههت
سهرووخهیی دهولهتیگ کوردی، ک ههرچهنی سههرکردهیل کورد
له ههول دیلؤماسیهت خوهیان بی وچانن وهتایهت ههول سهروک
بارزانی و ئهقل کهههیمانهی. وهل ئهوهپشا ئهگهر ئیمه مکور بویمن
لهبان دامهزرانن دهولهتیگ کوردی بایهسه بهرزهوهندی حزبی و
دهسکهفت خود خواستانه بخهیمنه کنار و ههول و تهقلای ئهوه بیهیم
ئیمهیش جویر کوؤفو و ههریمهیل تر گشت بهرزهوهندییگ خودی
بکهیمنه قوربان سهرووخهیی و ئازادی مللتهتهگهمان و ههرچی کیشهو
گرفت ناوخوهیی و مهسهلهی ناوکوکیمانه بخهیمنه لای وژدان و خهه
راسهقیتهی نیشتمانهگهمان و نایندهی مللتهتهگهمان بخوهیم. چوینکه
ئیسسه لهسایه حکوومهت ههریم کوردستانهوه گامهیل خاسیگ لهروی
ئاوهدانی و خوهشگوزرانیهوه نریاگه و نایندهی خاسیگیس لهلی کریهیهگ
دی، ک بایهسه مقهیهتی لهی دهسکهفتهیل گه وراهی بکهیم و نهیلیم رهنج
چهن سالهمان وه زای بچووگ و شوون گشتمان له کوردستان بووگهوهو
تویهنیمیش جویر برا بزیهیم و دوشمنهیلیمانیس نهتویهنن زهفر
لهلیمان بارن. وهل وه مهرجیگ ئی ههله لهدهس نهیهیم و وهی
بچیمنه سای سهرووخهیی.

ریگرتن له زهره د

نارام حه سدن

نه و میشا هه لوژاردن یا جیاکردنه وهی چشتیگ زهره دمنه له قهیری بهش مقهیه تی نهکا له بان هیز دارایی و بیجگه نه ویش ئاساییه ک ئاده میزاد له قهیری بریار سندن و فرووشتن زهره د بکا، ئنجا نه و چشته وه کهم و کوری نه زانریه یگ، وهی دوینید کیشه گه له رکابه ریگرتن بازار سره هله دیگ.

ههر له وهر نه ویش بایه سه له بان وه بهر هاور له و دخت سندن به شیگ، هویر له داناین مهرزیگ بکا نه را ریگرتن له زهره د. ئنجا نه گهر هات و به شه گه روی وه روی داومزینیگ له نا کاو بویه وه، نه وه نیه وگ واز لهی بارید و بیلید وهر وه رمیان بچووگ.

و شه یا که لیمه ی ریگرتن له زهره د، نه و نامانج خه یالییه سه ک کریسه نامانج له و دخت داومزین نه و به شه ک بود دهر بکریه یگ وهل بریگ هووکارا، ک نه ویش خه ته یل وهر گیریکردن و پشتگیریکردن گریگه خودی وهک ناوهند دارایی کومانییا، ماوهی وه بهر هاوردن، مهیدان مهترسی. ریگرتن له زهره د ئاسایی پیکهاتگه له ریگرتن له زهره د وه شیوه یگ دیاریکریاگ له خه رجیه یل روژانه وه شیوه ی گه وریاگ ک چووگه وه نه را بان بهش له و دخته ک ره سیگه نه و نرخه و تیه ریگه کار. ئنجا خاسترین وه کار هاوردن نه را ریگرتن له زهره د نه و سه ک بایه د له گشت کرداریگ سندن نرخ یگ نامانجا بود یا نسبه یگ دانریه یگ نه را ریگرتن لهی، وهی به شه یلیگ هه ن داومزین و بهر زه و بویین گه ورا دیرن، چوینکه جیاوازی ههس له دیاریکرتن نسبه ی زهره د نه را هر به شیگ. شاره زایه یل له مهیدان بهش، دو نه و نه ی قانجا ز پیشبینه یگریاگ داننه نه را هر به شیگ تا بوده ریگر له وهر دم زهره د، نه را نمونه: نه گهر نرخ نامانجلیکریاگ (۱۰٪) بود، نه وه نرخ ریگرتن له زهره د (۲۰٪) ه.

زوورم خاوه ن بازار یل نسبه یگ داننه نه را ریگرتن له زهره د، چوینکه له یوا هویره و کهن ک نه گهر هر هویچ نه وگ وه سه رمایه ی خودی فرووشنه ی، وهی نه گهر نه را ماوهی هه فته یگ نه فرووشیا یا نه را ماوهی (۳) مانگ ناته بهر، نه وه بایه سه لهی حالته ریگرتن له زهره د بزانید نه را نه وک دو یاخر په شیمانه و نه وید، وهل نه ویشا بایه سه هویر له به شیگ تر بکه یدنه را نه وک زهره د گه نه را د پره و بکا، بیجگه نه ویش بایه سه زهره د و قانجایش له وهر چه و دابنه یید وه گووره ی جیاوازی روژگار، نه را نمونه: نه گهر هات و به شیگ سندن وه (۱۰ دینار) و نرخ بهر زه و بویین نه و به شه نه را ۱۰ دینار (۳) مانگ توایگ، نه وه تن پویله گه ی خوده خه فنید نه را ماوهی (۳) مانگ وهی قانجا یا له وهر قانجا که میگ. ئنجا له غه له ته یل کوشنده ی بازار داری (فرووشیاری) نه و سه ک هه ول باسکردن نرخ چشتیگ زهره د دار بیه ی، له وهر نه وه هه میشه نه وه بفر وو ش ک زهره د ره سنیگ و مقهیه تی له وه بکه ک قانجا دیریگ .

نیمه مهردمان فره یگ دوینیم ک خوه شیان تیه یگ زوی قانجا بارنه دس و گشت زهره دیگ خه نه لاه تا له بان یه ک که له که بوون وهی هویچ ریخه سنیگ . ئنجا جویر نه وک وه زعه گه له یوا تواسگه نه وانیش هویر له وه کهن ک گوا یا مقهیه تیکردنیگه له داراییان، چوینکه رکابه ری یا مونا فسه ی بازار هویچ قانجا یگ نهیریگ. وهل

نه گهر قانجا بویچگ وهل زهره د بویچگا بچووگ له مه سه له ی سندن و فرووشتن، نه وه بیگومان زهره د گه ورا مینه گه وه ک نه ویش کیشه ی خوده مانه له بازار پویل (عومله) و تویه نیم وهر گیری لهی بکه یم وه شیوه ی ریگرتن له زهره د. مانای نه و سه بیجگه قانجا گه ورا هویچ تر نه امان نیه مینه گه وه. دی وه جووره وه شیوه ی ریگرتن له زهره د تویه نیم بره سیمنه نامانجه گه ی خوده مان، ک نه ویش پیکهاتگه له قانجا و هر نه ویش بنه رمت کارکر نه له بازار.

له یوا دیاره ک جیاوازی گه وریاگ ههس له ناو نی مامله کردن و چوینیه تی کووتایه یل زهره د به خش و چه وهر یکردن نادیا ر و زهره د کردن وهل سه رته ی ریگرتن له زهره د و چوینیه تی مامله و هه لسو و که فته وهل بازارا. با وهر مان له یوا سه ک کیشه ی گشتمان گرده و بودله قه بوول نه کردن زهره د و که فتن وه ناو ته له ی مه ترسی زهره د وه. راسه هه سیلمان قه بوول زهره د ناکه ن، وهی و دختی نیمه هایمنه ناو بازار یگ درنده، پشت به ساننمان وه بریار هه سیلیمان جویر نه و سه ک گیر فانه یلمان و داراییمان بکه یمنه وهر به زیه ی که سیگ ک به زیه ی وه هویچ چشتیگا نیایگ. هر له وهر نه ویش ئمرو و دخت نه وه هانگه هویر له سه رته ی تازه یگ بکریه یگه وه و په ند له غه له ته یل زویتر وهر یگریه یگ ک تا ئیسه یش جه نگ هه روه رده و ماوه و نارامه و بود و دامرکیه یگ، وهی هویچ و دختیگ کووتایی وهی نیایگ.

دوه له ته یل دهره به گایه تی یا ئقتاعی له نه نجام نه مندن ئمپراتوریه ته یل کوپه ن په یا بوین، نه ویش وه سه به ب فراوانی شوونه یل جوگرافی و جهنگه یل ویرانکاریه وه، ک ئمپراتوره یل ناچار بوین پشت وه لاه مرکه زیه ت بووه سن له وهر یه و بردن کاروبار ئمپراتوریه ته یلیان له ری به خشین ده سلات خاسیگ وه جهنگا وهر یلیان نه را وهر یه و بردن کاروبار مهردم له ناوچه یلیان.

له راسی نه و دوه له ته یله دزگایگ وهر یه و به ری یا ئداری دروسکردیان و چالاکی کشتوکالی و کاره یل تر شادهمار نه و دهره به گه یله بوی، له روی سیاسیشه وه سستم به نایه تی یا عه بدایه تی له تیان په یرو و کریا، ک له سایه ی نه و چشته وه نه و تاکه یله ک خه ریگ کشتوکالی بوین وهک به نه یا عه بید مامله وه لیا نا کریا و هووکاریگ بوین وهک هووکاره یل تر کارکردن، کومه لگایش له و سه رده مه کومه لگایگ چینایه تی بوی و له سئ چین پیکهات، ئنجا پیاوه یل دینی کار و ئه رکیان نه نجامداین کاروبار دینی بوی و چینه یل جهنگا وهر یش وهر گیری یا دیفاع له مهرز و مهرکه ز دامه زریاگه فیودالیه گه کردیان و چین جفتیاریش کار و پیشه یان کالین و کشتوکال بوی. وهل نه ویشا جموچویلش له ناو نی نه و چینه یله له روی گوزرانه وه له چینیه گه وه نه را چینیک تر جیاواز و مهرزدار بوی.

نه و په رسه ندنه ک له کووتای سه ده یل ناو راسه وه دس وه پیکرد، له نه نجام پیشه فتن زانست و دهرکه فتن چنه ها داهینان یا ئبداع گرنگ بوی له مهیدان وه کارخستن هیزه یل سروشتی له خزمه ت ئاده میزاد جویر وه کار هاوردن ناو، هه وا نه را بهر هه مهاوردن وزه یا تاقه و سه ره لداین سستم دهره یل کشتوکالی له وهر خاتر زیایکردن

پیت و بهرکه ت زه ی وزار، له شوون نه ویش هووکاره یل جیاوازکردن و قهیری سستم دزگایی تر نه را ئاسانه وکردن پرووسه ی ئالشتکاری بازارگانی وهک سستم با وهر وه پیداین و سستم په ره وه پیداین سالانه و فراوانکردن بهرهم کشتوکال و زیایبوین ئالشتکاری بازارگانی له بهر هه یل کشتوکالی. ئنجا له یرا تویه نیم ئشاره ت وه و چشته یله بکه یم ک له سه ده یل ناو راس کار وه پیان کریا وهک:

- * قهرزنده یل وهرانور وه قانجا، چوینکه وه کار حه رامیگ زانستیانه ی.
- * پشت به سانن وه نرخ دادگه رانه یا عادلانه له مه سه له ی سندن و فرووشتن.
- * وهر یه و بردن پرووسه یل سندن و فرووشتن تنیا له شوون دیاریکریاگ (بازار).
- * رینه داین وه سندن هر بهر هه میگ وهر چه نه وک بایگه بهر هه م.
- * رینه داین وه سندن کالا نه را نه بار یا خه زنکردن و دوباره فرووشتنه وهی.
- * رینه داین وه وه کرداین بنیات و زه ی و زار کشتوکالی.

وهی جووره له و قوناغه تویه نستنه زال بوونه بان نه وک زهره د لهی که فته سه وه و پویلش قیمه ت داشتگه و کهس نه تویه نستگه ساخته کاری یا ته زویر لهی بکا جویر نه وک ئیسه به عزه جاریگ رویدیه یگ و بیجگه نه ویش ئاست داومزین پویل یا بهر زه و بوینی وهک ئیسه نه ویه و سادقامگیری داشتگه.

هویر نابووری له سه ده یل ناو راس

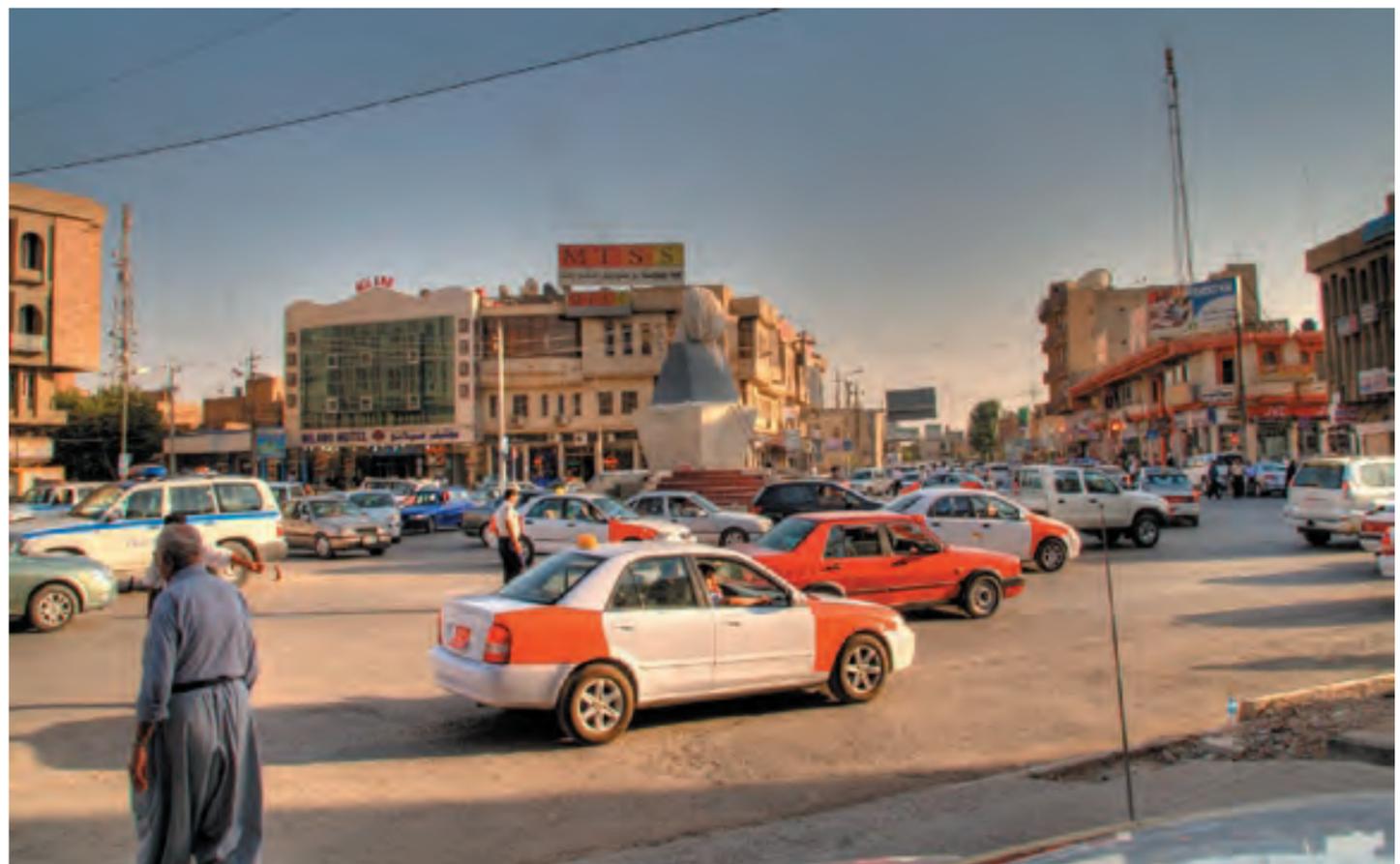
کارزان

پىكھاتە و بار كوومه لگاي كوردەوارى

نېراھىم مەيگە

بېجگە ئەوھىش لە زوورم ئەو ناوچەيليشە وە بوونەى ئاو ھەواو جوگرافىيەگەيانەو ھەر ناوچەيگ و خاومەن قەيرى داب و نەھرىت خوەيەو ئى نەريەيليشە نەك تەنيا مەرز مال و ناگردان ديواخانەيل، بەلكوو ناوئەندەيل گشتى و بازار جىگ و شىكل وشيوى قىافەتەيش گرتەسەو ھەو لەيوا كىرگە خاومەن ھەر يەكەيگ لەو شىووزووانەيلە يووگە خاومەن تايەتمەندى خوەى، وەل وەل ئەوھيشا گشتيان جوير

ئەگەر بتوايم باس لە كوومه لگاي كوردەوارى بکەيم لەگشت لايەنەيل، ئەو زەحمەتە بتويەنيم لەئى جوورە باوەتەيگ يا وە کتاوہ بويچەلەيگ قسە لەبانى بکەيم و بويشيم و بنويسيم. لەوەر ئەوہ بايەسە ئەو سفەتەيل كوردەوارى دەسنیشان بکەيم ك توايم باس لەبانى بکەيم.

بىگومان كوومه لگا وەگشتى و كوومه لگاي كوردەوارى وەتايەت، لەو زەمەيل جىجاييگ خوەى دوينىگەو و لەوانەيش وەزە (كوومه لايەتى، فکرى، دىنى، سىاسى، فەرھەنگى، جوگرافى، زووانگەرى، ديموگرافى... ھتد)، ئەنجا لەيرا قسە لەبان پار كوومه لايەتى و سىاسى كەيم ئەرا ئەوہك رەسم راسەقىنە لە كوومه لگاي كوردەوارى و حوکم دروس لەباووت وەزە و كيشەى قەيرانەيلەوہ ئاشکرا بکەيم و ئەگەر بتوايم لەى باووتيشەوہ لەيەكەو دايەنەيلمان راس و دروس دەريچەن، ئەوہ بايەسە باووتيانە بچيمنە ئاو باسەگەوہ. ئنجا وەك گامىگ سەرھتايى ئەرا ئى لەيەكەو دايەنە گشت لەيەكەو دەر و زانايەيل ھاوئەنگن لەبان ئەوہك ئيسەو واقع ھەر كوومه لگايگ دەرئەنجام رويداگەيل گوزەيشتەيە، ھەر لەوەر ئەوھيش ھەر وەختى بتوايم باس واقع بکەيم، بايەسە وەرجە گشت چشتيگ باس ئەو ھووکاردەيلە بکەيم ك لە ئەنجاميان ئى واقع و ھەل و مەرجە پەيا بويە. لەوەر ئەوہ جوير بئەميايگ زانستى و دەس وەپيكردينگ بئەرەتى ئەرا لەيەكەو دايەن لە پيکھاتەو بار واقعى كوومه لگاي كوردەوارى بايەسە سەرھتا ئەو ھووکاردەيلە بزانييم ك كاريگەر بوين لەبان گوزەيشتەى ئى كوومه لگا.

سەرھتا با لەو ھووکاردەيلە دەس وەپي بکەيم ك ھەميشە وەك وەريەسيگ بوينە لەوەر دەم پەرەسەندن كوومه لگاي كوردەوارى و دەور داشتەو ھەر وەختى ناخەزيگ تواسويگ زەفەر لە كورد و كوومه لگاگەى باريگ لەرى ئەو ھووکاردەيلەوہ. بىگومان فرەجار رەسيەسە مەرام ناخەزانەى خوەى و بەعزە جاريگيش لەوەر ھوشيارى و ئاگادارى سەرکردەيل سىياسىەوہ ئەو پيلا نەيلە وەروى ناخەزەيلەوہ شکیانەسەوہ دوچار شکست و ناووميدى ھاتنە، لەوەر ئەوہ تويەنيم ئەو دابەشبوينە ك لەروى شىووزووان و جوگرافياو دینەوہ زالە لەبان كورد و كوومه لگاو خاگەگەى تا يووگە خال ھيژ يووگ ئەراى، وەختەيل فرەيگى لەمەيدانەيل فرەيگەوہ بويەسە خال كزى و ھووکار لەيەكەريان كەرت بەشبوين.

ئەرا نەموونە: لەروى بار كوومه لايەتەيەوہ، ك كورد كوومه لگاي كوردەوارى لە بار كوومه لايەتەيەوہ بىجگە تیکەلبوین چەن نەتەوھيگ تەر وەليا، لەناو خود خوەيشى دابەشە لەبان چەن ئيل و ھووز و بنەمالەو چين و لايەن جوراوجوور، جوير ئەوہك رەحمەتى(مەمەد مەردوخی كوردستانى) باس ئەگا و ئويشگ : مللەت كورد نزيكەى(۵۰۰)ھووز

و تيرەو بەشەيلى وە كوردستان دەورەرا پەرش و بلاو بوينەسەوہ، ك فرەجار لەوەر سەرھتايبوين كوومه لگاو نزمى ئاست فکرى و رووشنھويى ئەو ئيل و ھووزەيلەو خواست ناتەندروس بريگ لەو چين ولايەنەيلە، دوشمنەيل تويەنستەن زەفەر لە كورد كوومه لگاي مېرئيشينى و تەنانەت فەرمانرەواو حكوومەتەيل كوردپيش بارن و كۆلەى كوومه لگامان بکەن.

لەروى زووان و شىووزووانەيليشەوہ، كوومه لگاي كورد و شىواز قسەكردنى بەشەشە لەبان شمارەيگ شىووزووان ك تارادەگ دويرن لەيەكەزى وەك(كرمانج زويەر و خوار، ھەورامى، قەيلى)ك ھەر يەكەيگ لەى شىووزووانەيلەنەك تەنيا بريگ لە ئادەمىزاد كورد وەپي قسە كەن، بەلكوو مەرزىگ جوگرافى ديارىكرياگيش ديرن و

يەك شانازى وە كوردبوين خوەيان كەن و خاومەن شمارەى فرەيگ كەسايەتى رووشنھويى و زانستى و ئەدەببين ك وەشيووزووان خوەيان نويسانەو نويسن. ئى حالەتيشە لەيوا كىرگە تائيسە زووان نويسانن و ئەدەببىات كوردى يەكەيگ نىەو ھەرچەنى ھەول فرەيگ درياگە لەى لايەنەوہ، وەل لەوەر ئەوہك ھەر شىووزووانىگ وە جوورەيگ و ئەوہك خوەى وە گونجياگ زاننگەى گوزارش وەپي كەن. بىگومان گشتيانيش قسەو ئەراى چوين جوانيش ديرن و حاشا لەو راسيە نيەكريەيگ .

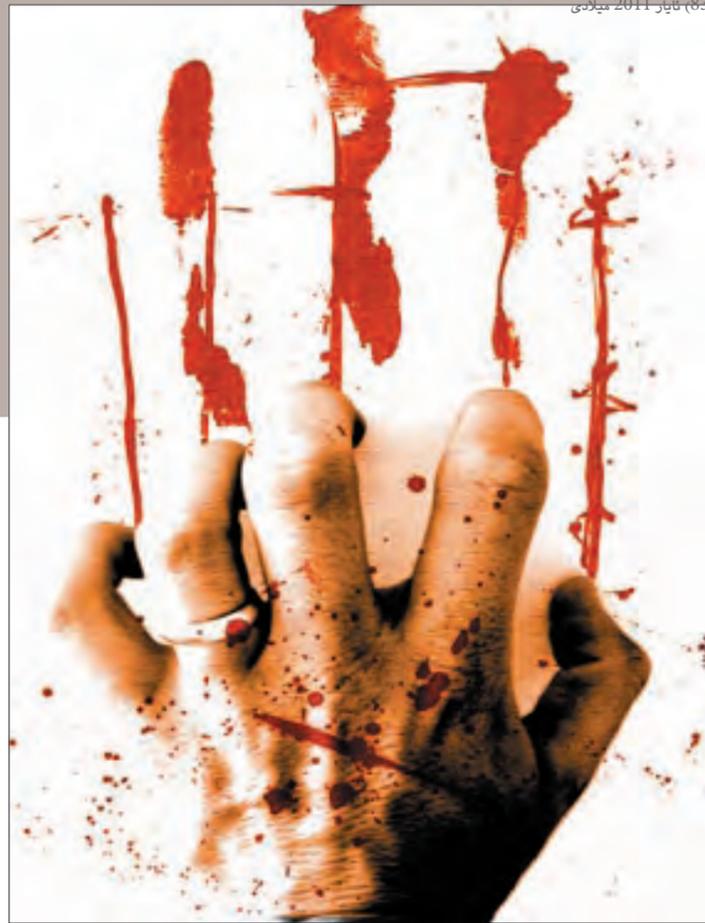
ئەرا نەموونە: كرممانجەيل زويەر وەحوکم فرەيى شمارەيان لەيوا وەپيان خوەشە زوورمىنە لەوەرچەو بگريەيگ و شىووزووانەگەيان بەكريەيگە زووان ئەدەببىات، سۆرانىەيليش ئويش: راسە كرممانج

زويەر راسە مەردمان فرەيگ گريگەوہ، وەلى سۆرانى ئەرا نويسانن رەوانتەرە لەوەر ئەوہك تىكەل زووان بىگانە نەويە پاكترە، چويكە ئەو ناوچەيلە ك سۆرانىەيل لەتى ژيەن ئاو دل كوردستانەو زياتر مقەيەتيكرياگە لەشيووزووانەيل تر، ھەورامى يا گۆران ئەوانيش ئەرا خوەيان وە حوکم رەسەنايەتى كويەن خاومەن پيشينەى تاريخى شىووزووان ناوچەگەيان، ك ھەر لەسەردەم زەرەدەيشت و دینەيل ئاسمانىەوہ، تىكستەيل ئەو دینە وە زووان ھەورامى بوين و ئەو دەسلات تەشريعىە ك ناوى لەسەرچەوھيل تاريخى وە(۹۹) پير ھەورامان ھاتگەو ناوچەگەيش ھەر لەزويەوہ ئاوەدان بويە، لەوەر گشت ئەيانە لەيوا ھاتگە ك شىووزووان ھەورامى خاومەن بنەما(قەواعد)يگ جوان و زانستيانەى خاسە ك بنەمايەيل گشتى زوانگەرى ھا لەتى و كەمترين وشەى بىگانە تىكەل بويە، لەوەر ئەوہ ئەيانەيش لەناو خوەيان نويسانن ديرن و تيارەنەى كار. كەلھور يا قەيلىەيليش ھەر وە ھەمان شيوە. ھەر لەوەر ئەوھيش فرەجار ئى مەسەلە لەوہختيگ سەختەو بووگ ك باس لە يەكخستن زووان نويسانن كوردى كرىيەيگ، ئەويش وەبوونەى ئەوہوہ ك پەيرەو كەردەيل شىووزووانەيل تر لەيوا لەلى رەستەوہ ك پەيرەو كەردن يەك شىووزووان لە نويسانن ماناى كوشاننەوہو قەوتيان ئەواكانترە، وەلى ئەيە غەلەتەو بايەسە رووشنھويەرەيل و مەردم ئاساييش ھوير لەى فکەرە نەكەن ئەگەر ھات و كورد تويەنست ئەو زووان گشتگرە بارنە و جووود، ك يەيش وە گامناين بووگ و بايەسە رى خوەش بکريەيگ ئەرا مقەيەتيكردن شىووزووانەيل تر، تا وەك سەرچەوھيگ زووان ھەميشە زووانە گشتيەگە دەولەمەن بووگ و كيشەى زووان وە پشتگرى ئەو شىووزووانەيلە نەمىنيگ لەناو گشت كورد جوير مللەتەيل تر دونيا، وەل ئەوھيشا بايەسە ئاوايەيل كوردستانيش دەور سەرچەوھى بىگەردى زووانەگەى خوەيانن نيشان بيبەن و ھووز و ئيلەيل ناوچەيليش مقەيەتى لە شىووزووان دالگانەى خوەيان بکەن.

لەروى جوگرافىيشەوہ، ئاشکراسە ك كوردستانەگەمان چەنەھا زەنجيرە جەوہل و ھەلەتەيل سەخت بوينەسە وەريەس و ھووکار لەيەكەريان پارچەيلى، ئەويش وە جوورەيگ ك كاريگەرى ديريگ لەبان پەيوەندى خاسيگ لەناونى قەيرى لە ناوچەيلى وەتايەت لەوەر زەمسان.

لەروى دینيشەوہ، ھەر يەكەيگ لە دینەيل (موسلمان، يەزىدى، كاکەيى، زەرەدەيشتى... ھتد) پەيرەو خوەيان ديرن لەناو كوردەيل، وەلى ئى حالەتە لەيوا نەكردگە بار ئاسايش كوومه لگا بشيوەيەيگ ، بەلكوو وەچەواشەوہ تويەنيم وە يەكەيگ لەو خالەيلە بەيمەنى قەلەم ك كورد و كوومه لگاي كوردەوارى شانازى وەپيەوہ كەن ك ھەرچەنى نزيكەى(۹۲ - ۹۵٪) كورد پەيرەو دین پيرووز ئسلام كەن و تائيسەيش پەپرەوھيل تر دینى بىجگە كەمى شمارەيان و شوون نيشتەجيبوینيان ئەزەنەفتيمەنە كيشەو گرتيگ لەو جوورە لەھويچ ناوچەيگ لەناوچەيل كوردستان روى بەيگ.

وەل وەل ئەوھيشا ھەر ئى بەشەشەبوينە نەوين تىكلايىگ وەپيەوہ ديارە. يەيش وە ئاشکرا ھس وەپي كرىيەيگ لەناو كوومه لگا وەگشتى.

کامل مه حموود

چارنامه‌ی جهانی و هقهیل ئاده‌میزاد و

کیشه‌ی مله‌تهیل هه‌خوریاگ

زیاتر له ٦٠ ساله ك جارنامه‌ی جهانی هه‌قهیل ئاده‌میزاد ناشكرا کریاگه ك له‌سال ١٩٤٨ له‌لایهن كومه‌له‌ی گشتی نه‌ته‌وهیل یه‌گرتگ ناشكرا کریاس. نه‌و جارنامه‌ی نه‌را وه‌زع سه‌رده‌مه‌یل نه‌وسا وه‌رچه‌رخان و ناشتکاری گه‌ورایگ بوی له‌بان ناست جه‌هان و ناوده‌وله‌تی. به‌ندهیل ناو نه‌و دیکومینت ناوده‌وله‌تییه و په‌یماننامه و ریکه‌فتنه‌یلی نیسه‌یش گشت ده‌وله‌ته‌یل دونیا په‌سه‌نی کردنه و هه‌روه‌ده‌سی نهمزای ناوه‌روه‌که نه‌زیه‌گه‌ی کردنه، وه‌لی نه‌نجامه‌جی وه‌جیکردنه‌گه‌ی هیمان نه‌شوونه‌یل فره‌یگ له‌ی دونیا ها له‌قوناغ سه‌ره‌تایی و ژیر پاخستن نه‌و جارنامه‌ی وه‌ ناشكرا که‌فیگه‌ وه‌رچه‌و.

له‌گوزه‌یشته‌گشت نه‌و ژیرپاخستنه‌یله له‌لایهن ولاته‌یل دیموکراسی و خاوه‌ن ده‌ستور و قانونه‌یل مه‌ده‌نی نه‌نجام دریان، ئی ولاته‌یله بیجگه‌ نه‌وه‌ك له‌ناو خوه‌یان زوورم پرنسیپه‌یل هه‌ق ئاده‌میزاد و به‌نده‌یل ناو نه‌و جارنامه‌ی له‌وه‌رچه‌و گرتیان، وه‌لی له‌بان ناست ده‌ره‌کی ولاته‌گه‌یان وه‌ شیوازیگ ناژیا‌ری یا نا‌حزاریانه‌و نه‌گونجیاگ وه‌ل یاسا و په‌یماننامه‌یل ناوده‌وله‌تیا هه‌ق ملله‌ته‌یل تر ژیرپا خستیان و له‌وه‌ر خاتر به‌رژه‌وه‌نده‌یله سترایی خوه‌یان گشت نه‌و بنه‌مایه‌یل دروسکهر ناو نه‌و جارنامه‌ی جه‌هانی هه‌قه‌یل ئاده‌میزاد ژیرپا خستیان. نیسه‌یش ك زیاتر له‌ شه‌س سال له‌بان ناشكراکردن نه‌و جارنامه‌ی ره‌ی بویه و گشت وه‌زعه جه‌هانی‌گه‌یش وه‌لیا نالشت بویه، وه‌لی هیمان په‌یره‌ونه‌کردن به‌نده‌یل ناو نه‌و ریکه‌فتنه‌نامه‌ی جه‌هانیه وه‌رده‌وامه و له‌ زوورم ولاته‌یل دونیا ژیرپا خریه‌یگ، ك بیگومان هووکار و سه‌رچه‌وه‌ی نه‌و ژیرپاخستنه‌یله و جوود ده‌سلات دیکتاتۆرانه و حوكم سته‌مکارانه‌س ك له‌شوون قوناغ کۆلۆنیا‌لیست، کلتور سیاسی ناوچه‌گه‌ له‌ بانی بنیات نریاگه. راسه ئیسه ولاته‌یل پیشک‌ه‌فتگ و خاوه‌ن ریره‌و دیموکراسی، چه‌ودیری وه‌زع هه‌قه‌یل ئاده‌میزاد و په‌یره‌وکردن جارنامه‌ی جه‌هانی‌گه‌ که‌ن له‌بان ناست ده‌ره‌کی خوه‌یان و فره‌جار له‌بان پاشیلکاریه‌یلیش بیدنگ نیه‌ون، وه‌لی نیه‌وگ حاشا له‌و راسیه‌ بکه‌یم ك وه‌زع ناله‌بار هه‌قه‌یل ئاده‌میزاد له‌شوونه‌یل فره‌یگ له‌ی دونیا وه‌تایه‌ت له‌ناوچه‌ی ئیمه‌ ده‌ره‌نجام سیاسته‌یل غه‌له‌ت نه‌وسای نه‌وانه‌ ك له‌ قوناغه‌یل داگیرکردن ولاته‌یل ناوچه‌گه‌ مامله‌ وه‌ل ملله‌ت و نه‌ته‌وه‌یلا دادگه‌رانه‌ نه‌ویه و به‌رژه‌وه‌نده‌یله ئابووری خوه‌یان په‌یماننه‌ یا مقیاس په‌کلاکردنه‌وه‌ی کیشه‌ و مه‌سه‌له‌ی چاره‌نووسا‌ز ولاته‌یل ژیره‌ده‌سه‌ی نه‌وان بویه و بریگ له‌لیان وه‌ نار‌ه‌وا و ناهه‌ق زال کردنه له‌بان نه‌واکانه‌تر. په‌کیگ له‌و ملله‌ته‌یلیشه‌ ك تا نیسه‌یش باج گه‌ورای نه‌و سیاسته‌یل نانسانی گه‌وره‌یله‌یل ده‌یگ، ملله‌ت کورده‌ ك له‌ناو جه‌هان تازه و دیموکراسی ئی سه‌رده‌میشه هه‌ولینگ نیه‌ تا نه‌و غه‌له‌ته‌یله‌گ ده‌ره‌قی کریاس راسه‌و بکریه‌یگ، کورد له‌ هویج قوناغیگ وه‌گوره‌ی قانونه‌یل هه‌ق ئاده‌میزاد و په‌یماننامه‌یل ناوده‌وله‌تی مامله‌ وه‌لیا نه‌کریاگه و ساده‌ترین هه‌ق ئنسانی له‌لی زه‌فت کریاگه‌ ك پیکه‌اتگه‌ له‌ سه‌روه‌خوه‌یی و ژیان نازاد له‌بان نه‌و خاک جوگرافی و تاریخی خوه‌یه‌ ك کوردستانه‌. شه‌رعیه‌ت ناوده‌وله‌تی ك له‌ریککه‌فتن دامه‌زرانن و کار نه‌ته‌وه‌یل په‌گرتگ و جارنامه‌ی جه‌هانی هه‌قه‌یل ئاده‌میزاد و گشت ریککه‌فتن و په‌یماننامه‌یل نهمزاکریاگتر ریکخریاگه‌ سه‌رچه‌وه‌ گرتگه‌ که‌فیگه‌ ژیر پرسیاره‌وه‌ له‌وه‌رانوه‌ر تاریخیگ دویر و دریز پر له‌چه‌وسیان و کوشتار نه‌ته‌وه‌ی کورد و چاره‌سه‌رنه‌کردن هه‌قه‌یل ئنسانی و سیاسیه‌یلی. راسه بنه‌مایه‌یل نه‌و ناشکراکریاگ جه‌هانیه‌ وه‌مه‌به‌س مقه‌یه‌تیکردن هه‌قه‌یل ئاده‌میزاد جویر تاك نهمزا له‌بانی کریاگه، وه‌لی گشت نه‌و تاکه‌یل ملله‌ت و کومه‌لگایه‌یل ئنسانیه‌ پیک تیره‌یگ. نهمزا له‌وه‌ر خاتر چه‌سپانن هه‌قه‌یل ئاده‌میزاد له‌روی جی وه‌جیکردن و نه‌هیشتن پاشیلکاری، بایه‌سه‌ نه‌ته‌وه‌یل په‌گرتگ کار جددی نه‌را چاره‌سه‌ر کیشه‌ی ملله‌ت و نه‌ته‌وه‌یل ژیره‌ده‌س ك وه‌بی خواست و نارمه‌زوو خوه‌یان چاره‌نووسیان په‌یوه‌س کریاگه‌ وه‌ ملله‌ت و نه‌ته‌وه‌یل تر، هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش هاوردنه‌وه‌ی هه‌ق چاره‌نووس نه‌را نه‌و ملله‌ته‌یله‌ مسداقیه‌ت جارنامه‌ی جه‌هانی‌گه‌ی هه‌قه‌یل ئاده‌میزادیش بته‌وتر نه‌کا.

وه‌ختی ره‌خنه‌ له‌لید گرن؟

نه‌سرین میرزا

- 1- گرنگ نیه‌ چه‌ ئویشریه‌یگ، وه‌لی بکه‌فیده‌ وه‌ر ره‌خنه‌گرتن هویج وه‌ختیگ چشت ئاسانیگ نیه، نهمجا چه‌ن خالیگ له‌یره‌ ناشکرا که‌یم له‌ بان چوینیته‌ی روی وه‌روی بوینه‌وه‌ی نه‌و ره‌خنه‌یله‌ ك له‌لید گریه‌ن وه‌بی نار‌ه‌ه‌تی و تویره‌یی.
- 2- له‌یوا نیشان بیه‌ نه‌را نه‌و که‌سه‌ ك ره‌خنه‌ له‌لید گریگ، گووشد له‌لای بویه، چه‌ ونگه‌و چ ره‌خنه‌یگ گرتگه‌ له‌ وه‌خت و سیان له‌ناونی گه‌توگوو‌یلدان، نه‌ویش تویره‌نید وه‌ جوپلانن سه‌رد یا وه‌نشاره‌ت لیوه‌یلد.
- 3- پرسیاریگ له‌لی بکه‌ وه‌ته‌واوی و زیاتر ناشکراکردن نه‌و رایه‌یله له‌بانند، نه‌ویش نه‌را نه‌وه‌ك وه‌خت و نارامی به‌یده‌ خوه‌د تا زال بوید له‌بان مه‌سه‌له‌گه‌ و هه‌ول بیه‌ گومان خاس وه‌ نیه‌تی بووه‌ید.
- 4- وه‌ نارامی و بی تویره‌یی جواوی بیه‌ره‌و تا نه‌ویش وه‌ نارامی و بی تویره‌یی ره‌خنه‌یل خوه‌ی له‌لید بگریگ، نهمجا نه‌را تنیش جواوه‌ له‌ هه‌لوسته، وه‌لی وه‌نارام.
- 5- وه‌ جوانی گووشد بچه‌ لای و گشت رایه‌یل نه‌و یا دید هه‌ردوگدان چه‌مه‌و بکه‌ و گه‌توگوو له‌بانی بکه‌.
- 6- تو ده‌سپیشخه‌ر (موبادر) به‌ وه‌ پرسیارکردن له‌بان نوورستن نه‌و نه‌را خوه‌د.
- 7- هه‌ول بیه‌ بتویه‌نید داناینیگ نه‌را نه‌و گوزارشه‌یله‌ ك نه‌و دیریگه‌ی نه‌را هویرو رایه‌یلد بکه‌ید.
- 8- نارمه‌زوومه‌ندی خوه‌د نه‌رای ناشکرا بکه‌ نه‌را ره‌سین وه‌چاره‌سه‌ر و له‌ هه‌مان وه‌خت هویره‌و بکه‌ له‌ ئامانج راسی نه‌وه‌ك ره‌خنه‌ له‌لید گریگ و له‌ چوینیته‌ی مامله‌کردن و له‌لی بپرس نه‌گه‌ر هه‌ر هویریگ خاستر بوود له‌لای بگریگه‌ی وه‌ر.
- 9- نه‌وه‌ له‌هویرد بوود ك تو نیه‌تویه‌نید گشت مه‌ردم رازی بکه‌ید، له‌ خوه‌د بپرس نه‌گه‌ر راسییگ له‌و هویرو رایه‌یله‌ هه‌س له‌بانند یا هه‌ر نه‌وه‌سه‌ ئسرا‌ه‌ته‌د نیه‌که‌ن.
- 10- نه‌گه‌ر هس وه‌ نه‌وه‌ کردید نه‌و کابیرا ك ره‌خنه‌ له‌لید گریگ دروو وه‌لدا نه‌کا، له‌لی بپرس راسیه‌یل نه‌راد ناشکرا بکا.
- 11- نه‌گه‌ر زانستید ك نیه‌تویه‌نید نارام بوید و نار‌ه‌ه‌تید داوا له‌لی بکه‌ نه‌و گه‌توگووه‌ نه‌را وه‌ختیگ تر دویا بچه‌یگ.
- 12- نه‌گه‌ر زانستید فره‌ تویره‌ بوید و نیه‌تویه‌نید نارام بوید، له‌و وه‌خته‌ هه‌ول بیه‌ گه‌سیگ شارمه‌زایا بکه‌ید نه‌را نه‌وه‌ك ده‌سمیه‌تد به‌یگ.
- 13- مقه‌یه‌ت به‌ له‌ی چشته‌یلیشه‌:
- 14- دویره‌وه‌که‌فتن له‌ جواودان له‌بان شیواز وه‌رگری یا دیفاعکردن، چوینکه‌ نه‌گه‌ر به‌عه‌زه‌ که‌سیگ بزنانن ك گووش له‌لیان نیه‌گه‌ریه‌یگ له‌وه‌خت ره‌خنه‌گرتن، نه‌وه‌ تون و تیژه‌و بوون و زیاتر نار‌ه‌ه‌ت بوون.
- 15- نه‌وه‌یش بزنان نه‌گه‌ر بچه‌یده‌ی ناو روی یا نحر‌اجی بکه‌ید، نه‌وه‌ بویده‌ هووکار نه‌وه‌ك تویره‌ی بکه‌ید و نار‌ه‌ه‌ت بوود.

گیرستن دالگ له وهخت سویرکردن دویه ته گه ی

ته لار که مان

له روی سایکولوژیچه وه جوواو ئی پرسپاره چهن شیه وکردنیگ دیریگ، ک نویسیگ ئایا ئهراچه دالگ وهختی سویر دویه ته گه ی بهن گیریگ؟ یه کیگ له وهوکاره یله فاکتور کلتوریه، وهگوری کلتور کوردواری و پهروه رده کردن دویه ت له بان مقه یه تیکردن له ئی تا نه و روژه ک بووده ژن نه رک سهختیگه و نیشانه ی پاک ی و بیگه ردی نه و دویه ته سه، وهلی وهل نه وهیشا نه وهخت سویرکردنیشی مایه ی ترس و دلخواه کی دالگیه، چوینکه توائیگ دننیا بوود له پهروه رده کردن دویه ته گه ی و پابه ندبوینی وه داب و نه ریت کومه لگاوه له بان ناست په رده ی دویه تابه تی، ک نه ویش چووده و ئهرا خاص پهروه رده کردن دالگ.

له ناوونی گوزه یشته و ئاینده

کامهران چروستانی

ژیانه راسکانیه گه نسیات نه وه کردگه ک هه وهجه وه نه وه دیریج خوه مان له ناوونی گوزه یشته و ئاینده بوینیمنه و. هه ر رویداگیگ خوه شیگ یا نارحه تییگ له گوزه یشته وه پیمان به خشا، هه میسه له هویره هسه یلمان و جوود دیریگ و دهرکه فیگ وه هه ر شیوه ی بوود، ئمجا نه وه ک له گوزه یشته رویداویگ و نارحه ت بوید، نه وه بیگومان دلخواه کی تیه ریگه تویشمان و نارزه وومه ندیم

له ناوونی گوزه یشته و ئاینده نیسه هه س، وهل نیمه له چ وهختیگ ژیهیم؟ چوینکه هه ر یه کیگ له نیمه توینه ئید ژیان خوه ی له گوزه یشته یا له ئاینده ده نیشان بکا یانه وهسه له ی وهخته ژیان خوه ی بووه ئیده ریبه و. نه گه ر بتوایم ته نیا له نیسه بژیهم، نه وه کار سهختیگه و شایه ت نه توینه نیم له هویره وکردن زیاتر چشتیگ له ل باریمنه دی، وهلی

هوکاریگ تر نه و گیرستنه نه وهسه، ک دالگ و باوگ هویج وهختی هس ناکهن ک مناله یلیان گه ورا بوون یا گه ورا بوینه، به لکوو و مرده وام هه ر وه چه و منالیه و ته ماشای مناله یلیان کهن، وهلی لهیره دالگ هس وه نه وه نه کا ک دی دویه ته گه ی جویر جارن و مرده وام نیه وینیگه ی، به لکوو گه ورا بویه و خاوه ن که سایه تی خوه یه، ک هه رچه نی زویتر پهروه رده کردن دویه ته گه ی و دابینکردن گشت هه وهجه یل دویه ته گه ی خوه ی نه انجامیان دیاگ، وهلی لهیره هس وه نه وه نه کا ک دویه ته گه ی گه ورا بویه و خوه ی بووده بریارده ر ژیان خوه ی و که سیگ تر خوه شه ویسی به خشیگه دویه ته گه ی ک نه ویش هاوسه ره گه یه. بیگومان یهیش هسیگ دولایه نی ئهرا دالگ وهوی یا بووک دروس نه کا، ک له لایگه و وهپی خوه شه و له لایگ تریشه و بیتاهت بوود که سیگ تر هه س به شدار بویه له وه پیداین نه و سووزه ئهرا دویه ته گه ی. هوکار سییم، ک شایه ت ئی

هوکاره له کومه لگیگه و ئهرا کومه لگیگ تر جیاواز بوود، ئهرا نمونه: نه گه ر هات و خود دالگه گه له پروسه ی هاوسه رگری تویش کیشه هاتویگ و هاوسه ره گه ی که سیگ خراو بویگ و مامله ی وهلیا خاس نه ویگ و شایه ت هه ر له سه رته ای هاوسه رگریه و روی وهروی تون و تیژی لاشه یی و دهروینی بویگه و له لایه ن هاوسه ره گه یه و، نه وه شایه ت دالگ لهیره چه نیگ ئهرا خوه ی گیریگ، نه وه نه ییش ئهرا دویه ته گه ی بگیریگ، مانای نه وهسه ترس له روی وهروی بوینه وی دویه ته گه ی وهل تون و تیژی هاوسه ره گه یا دیریگ له ئاینده. هوکاریگ تر نه وهسه ک و مرده وام ئویشن دویه ت دلسووزه ئهرا دالگ و باوگ، ئمجا وهختی دویه ت پروسه ی هاوسه رگری پیک تیه ریگ، لهیره دالگ نه و سووزه ک چه وه ریی کردیاگ له وهخت عومر پیری دی له لایه ن دویه ته گه یه و له یوا هس نه کا له ده سی ده یگ و دی دویه ته گه ی نه توینه نیگ ناگادار نه و بوود.

بویشیم خودزگمان وه پار، نه یسه نه و فکره ک به یگه د وهره و گوزه یشته، چوینکه له ی وهزع نیسه هویج چشتیگ نیه وینیده و، چوینکه له شوون ئه لاس و کوچگه یل گرانقیمه ت گوزه یشته یا تاو ده یید، وهلی نه وانه هه رچه نی نر خدار بوون، نه وه بیگومان هه ر کوچگ و که ره سه یل ره فیکن له ژیانده. نه و کهسه ک له نیسه که م بژیهد یا نه تواید ژیانیک ده سه وهر بکا، نه وه هه ول ده یگ ک پرس و نه انجامه یلی هه میسه به یگه پال گوزه یشته خه یالیگه ی. ئمجا هه ق و وهرگیریگدن له خود مانای نه وه نیه نامه ی گونا هه یل وهراس و چه پ گوزه یشته یا په خشه و بکه ییم و گشت چشتیگ و گشت که سیگ تاوانبار بکه ییم بیجگه خود خوه مان. نه و که سیه ک گوزه یشته ی خوه ی جوور شه وق خوه ر بیگه رد زانیگ، نه وه نه ک ته نیا دروو وهل دهروره ریا نه کا، به لکوو خود خوه ی خه له تنیگ له باوه ت گوزه یشته و ئاینده. جویر نه وه ک ئاشکراس ک گوزه یشته چشتیگ جیگریه و ته نیا دره فته نه وه ده یده پیمان ک هویری بکه ییم، وهلی ئاینده دهروزه ی وهر فراوانیگه و توینه ئید چشته یل فره یگ له تی ده سه وهر بکه یید، له گوزه یشته شه وق خوه ر نیه وینیده و، به لکوو ته نیا توینه ئید یادگاریه یل نه و خوه ر بوینید، ئمجا نه گه ر رووژیگ له رووزان نه و شه وه له گوزه یشته داشته ده، نه وه بیگومان نه گه ر با یگ و گامه یل جیگری بوون نه وه جاریگ تر هه ر وهختیگ بوود له ئاینده خوه ریگ دوینیده و.

نه گه ر وه خه یالیش بوود له مه ژگمان دوباره و نه وود، یهیش بنه مایگه ئهرا نه وه ک به عزه جاریگ له نیسه و ئاینده مان له ناو خه یال و هویره ئهرا ی چوین نه و رویداگه یله بژیهم و هه ر نه وان بوونه بنه مای هویره و پلان و ئهرا ی چوینه یلمان. نه وه ک ئافل بوود له و گوزه یشته ژیه یگ ک به یگه ئهرا ئاینده و بیجگه نه وه ییش وه گشت فکره یگه و هویره له گامه یل ئاینده نه کا، ک توینه نیگ له په رزه وهندی ژیان ی بوود. ئمجا ئافل نه و که سه سه ک هویره له مامله ی نیسه ی خوه ی نه کا. بیگومان به، ک له ئافل نیه نه گه ر ژیانده بووه سیده شکاته یل گوزه یشته، یا له ناو زندان گوزه یشته خود یه خسر بکه یید و بویشید (من چه کردویم تا تویش ئی به دبه ختیه بام؟ ئایا شایسته ی نه وه بویم؟ نه گه ر روی نه یاتاگ نه وه من لیوا نه ویم، یا بویشید کاشکا نه و گامه نه نیاتام، وهنا ژیانم وه شیوه یگ تر چیا ره یه و). ژیانده به ره م سه عاته یل نیسه ی گشت ژیان خوه ده، وه نه وه ک خود کردیده سه ی و وه نه وه ک وه زعه گه ئه راد هاوردیه سه ی، مانای نه وهسه به شیگ له وه ک خود له تی ژیه یید خود بریارده ر و جیوه جیکه ر بوید. گرنگ نه و نیه، به لکوو گرنگ نه وهسه له وهرانوهر نه و قسه یله بویشید: چه بکه م ئهرا نه وه ک ده له ک تازه یگ بنه مه ژیانمه و؟ نه گه ر نه وه ییش غه له ت بویگ چه بکه م ئهرا نه وه ک دوباره و نه وود؟ نه مجا نه گه ر له خوه شی و شادیه یل گوزه یشته ییش بژیهد، نه وه بیجگه ئازار و نارحه تییگ هویج چشت تازه یگ وه یید نیه وه خشیگ و نارحه تییگه ک شه مه نده فه ریگ هه ل گیریگ و روی شه مه نده فه ره گه ییش هه میسه وهره و گوزه یشته س. نیمه ئهراچه

زیاتر له دو مانگه مللته سووریا وهگشت نه‌توهو پیکهاته‌یلی دژ وهرژیم به‌عس له ولاته‌گه‌یان رایه‌پرنیگ وهرپا کردنه و خوهی نیشانداین سهراسه‌ری شاره‌یل گه‌ورا و بویچگ ئی ولاته‌گه‌یه‌سه وهر و مه‌ردم داوای دو ماف سروستی و بنه‌رتی گهن ک نه‌ویش نازادی و دیموکراسیه. وه‌لی رژیم دکتاتوری به‌عس ک به‌شار نه‌سه‌د سه‌روکایه‌تیی که‌یئد وه‌ناگر و ئاسن وه‌شکیاسه مه‌ردمه‌گه‌ی ئه‌را نه‌وه‌گ هاوار نازادی له قورگیان بتاسنی و دریزه به‌یگه سیاست سه‌روکوتکردن و زهر و زهنگ ئه‌را نه‌وه‌گ ده‌سه‌لاته‌گه‌ی بسه‌پنیگه بان مللته سووریا. بی گومان مللته کوردمان له سووریا ک ماوه‌ی زیاتر له چل ساله دوچار کوشتن و برین و سیاسه‌ت‌یل ته‌عریب و ته‌بعیس و کوچ زوورده‌لی هاتگه و له ساده‌ترین مافه‌یل خوه‌ی بی به‌ش کریاگه له وانه‌یش بی به‌ش کردنیان له ره‌گه‌زنامه‌ی سووری نه‌خش چالاکیگ له هانداین مه‌ردم دژ وه رژیم به‌شار نه‌سه‌د له شاره‌یل کوردنشین و ته‌نانه‌ت له شاره گه‌وراگان ده‌مشق و حه‌لب و حمس و بانپاس داشته‌گه و تویه‌نسته‌گه روه‌ت رویداگه‌گان ئالشت بکه‌یئد. وه‌لی وه‌داخه‌و لایه‌نه‌یل کوردستانی له سووریا له‌ی دوپاخره دانیشتیگ وهرپا کردنه و له شوون له یکه‌وداین رویداگه‌یل ولات ده‌سپیشخه‌ریپگ ئه‌را چاره‌سه‌رکردن قه‌یران نیسه‌ی ولاته‌گه‌یان له هه‌یشت خال پیشیار کردنه. وه‌باوهر من ئی ده‌سپیشخه‌ریه ئه‌گه‌ر جیوه‌جی بکریه‌ی وه‌سوود و فانه‌جاز رژیم به‌عس شه‌کیه‌یگه‌و و کورد زه‌رده‌مه‌ند یه‌که‌مه، نه‌ویش وه‌گوره‌ی ئه‌و نه‌زمونه‌یله ک لایه‌نه‌یل کورد له کوردستان عراق وهل رژیم به‌عس گوره‌گور داشته‌سه‌ی و ههر وه‌ختیگ رژیم لاواز و ده‌سه‌لاتی سه‌سه‌و بویه وهل کورد گه‌فتوگوو کردگه و ههر وه‌ختیگیگش دواره خوه‌ی گرده‌سه‌سه‌و له وه‌کار بردن چه‌که‌یل کومه‌لکوژ و کوشتن ده‌سه‌جه‌می مه‌ردم بی گونا و سزان و رمانن ناوایه‌یل و چه‌مه‌نتوریژ کردن کانیوه‌گان و سزان مه‌زرا و باخ و بووسانه‌گان دریغی نه‌کردگه.

بیلا وه‌یه‌که‌وه سه‌هریگ ده‌سپیشخه‌ریه‌گه‌ی لایه‌نه‌یل کوردی بکه‌یم و وه‌گوره‌ی نه‌زمون ملله‌ته‌گه‌مان له‌عراق وهل حزب به‌عس دیدگی خوه‌م له‌باوه‌ت ههر کام له خاله‌گان

بخه‌مه‌روی. ۱- له‌خال یه‌کم ده‌سپیشخه‌ریه‌گه هاتگه ک بایه‌د گشت لایه‌نه‌یل له وه‌کارهاوردن توندوتیژی و کوشتن وه‌هه‌ر بیانگیگ دویری بگرن و ری بدریه‌یگه به‌رپاکردن خوه‌ی نیشانداین ناشتیانه تا مه‌ردم داخوایه‌یل خوه‌یان بخه‌نه روی و زووان گه‌فتوگوی نیشتمانی گشتگیر له ناوای هویره‌یل جیاواز

سیاسی و نیشتمانی و جین رووشنه‌ویر ک باوهر وه‌کار هاوبه‌ش دیرن باریه‌یگ ئه‌را ری‌که‌ه‌فتنیگ هه‌مه‌ لایه‌نه.

ناخر که‌ی تانیسه له فه‌ره‌نگ به‌عس و عه‌رب رای وهرامر قه‌بوول کریاگه و ری دریاگه‌سه مه‌ردم ک وه‌نازادی داخوایه‌یلیان بخه‌نه روی؟ مه‌گه‌ر له ماوه‌ی زیاتر له چل سال ده‌سه‌لات به‌عس له سووریا ههر دهنگیگ نازادپه‌رویه‌ی کیه‌و نه‌کریاگه و هه‌ره‌که‌سیگیش ته‌نانه‌ت بوو نازادی له ده‌روینیسی هاتگه له‌ناو نه‌بریگه‌؟ ناخر به‌عس که‌ی باوهر وه‌گه‌فتوگوو دیری ئه‌را چاره‌سه‌رکردن کیشه و گه‌فته‌گان، به‌عس ته‌نیا یه‌ک زووان فامیگ ، نه‌ویش زووان زوره.

۲- پراکتیزه کردن فه‌رمان سه‌روکایه‌تی ئه‌را نه‌ه‌یشتن بار نانا‌سای و حوکم عورفی و گشت دادگایکردنه نایاسایه‌گان هه‌لبه‌مشیه‌نه‌وه و

گشت زندانیه‌یل سیاسی و رای جیاواز نازاد بکریه‌ن.

*من له هاووزووانه‌یلمان له سووریا پرسم داخم ئیوه وهراسی باوهر کردینه ک رژیم به‌شار نه‌سه‌د بار نانا‌سای و دادگاگان و بریاره نادادپه‌روه‌ریه‌گان دادگاگانی نه‌لوه‌شنیگه‌و؟، نه‌گه‌ر له‌یوا بوود یه وه مانای نه‌وه‌سه ک ده‌سه‌لات له به‌عس بسینه‌یگه‌و، له‌وهر

نه‌وه‌گ ئی رژیمه وه‌ی سیاسه‌ته‌یله تانیسه وه‌پاوه مه‌نگه و نه‌گه‌ر نه‌وانه له‌ی بکه‌ی‌ده‌و منه‌یگه گورگیگ دگانه‌یلی کیشیاویگ و توانای زگدرین نه‌یاشتوود، ناخر به‌عس چوین تویه‌نی زندانی سیاسی نازاد بکه‌یئد و خوه‌ی وه‌بنه‌ماگان نازادی و دیموکراسی باوهر نه‌یری.

۳- ری بدریه‌یگه ره‌وته‌یل سیاسی و حزبه‌یل ک نوینه‌رایه‌تی چینه‌یل کومه‌لگه بکه‌ن تا وه‌ختیگ یاسایگ سه‌رده‌میانه‌ی تایبه‌ت وه‌چالاکی حزبه‌یل و لایه‌نه‌یل سیاسی و دیموکراسی دهر چووود.

*ناخر ئیوه وه‌چ عه‌قلیگه‌و داوای نازادی کار حزبه‌یل و ری‌کخراوه‌یل له حزبیگ که‌ین ک خوه‌ی وه‌تاکه هویر و نایدیولوجیا زانیگ و هه‌میشه هاله هویر کوده‌تا و پاشقولداین لایه‌نه‌یلتر.

۴- گشت نه‌و سیاسه‌ته‌یل و کرده‌وه‌یل ژیره‌وه‌زیره ک له دژ مللته کورد پیاده کریه‌ن هه‌لبه‌مشیه‌نه‌وه و هه‌له‌په‌له بکریه‌ی له دانه‌وه‌ی ره‌گه‌زنامه‌ی سووری وه‌نه‌وانه‌گ له‌لیان سه‌نریاگه‌سه‌وه و گرنگیداین وه‌ناوچه‌یل کوردنشین و یه‌کسانکردنیان وه‌ل ناوچه‌گانتر.

* نه‌گه‌ر بایمن و کرده‌وه‌یل به‌عس له سووریه له‌ی چل و چه‌ن ساله له‌یه‌که‌وه بیه‌یم رووژیگ

له رووژان نه‌یمنه ته‌نانه‌ت له ره‌ساننه‌یل و نه‌ده‌بیات ئی رژیمه باس هه‌ق کورد بکریه‌ی چ بره‌سیگه هه‌لو‌شانه‌وه‌ی سیاسه‌ته‌یلی دژ وه‌ی مللته‌ته و ئیمه کورده‌یل فه‌یلی له وه‌خت دامه‌زنان عراق و تا نیسه‌یش ک به‌عس ته‌فروتوینا کریاگه هیمانی کیشه‌ی ره‌گه‌زنامه‌مان چاره‌سه‌ر نه‌کریاگه، ئیوه چوین له به‌عس سووریه ته‌وه‌قوع دیرین ک جنسیه به‌یگه پیدان و گرنگی به‌یگه ناوچه‌یل کوردنشین؟، وه‌باوهر من یه ته‌نیا خه‌یال پلاوه.

۵- به‌سان کونگره‌یگ نیشتمانی گشتگیر وه‌بی نه‌وه‌گ هویچ لایه‌نیگ کونترولی بکه‌یئد، سه‌ره‌تای ئه‌ره‌که‌گی نه‌وه بوود بریار له بان دارشتن پرۆژی دستوریگ نوو بیه‌یگ وه‌بی نه‌وه‌گ دوچه‌وه‌کی بکه‌یئد وه مه‌رجیگ مه‌ردم ده‌نگ بیه‌نه پی و هه‌میش بریار

له بان یاسای هه‌لوژاردن بیه‌یگ و نازادی رووژنامه‌نو‌یسه‌یل ده‌سه‌وه‌ر بکریه‌ی.

*ئی خاله ئه‌را رژیم به‌عس سووریا مه‌رجیگ ته‌عجیزیه، له‌وهر نه‌وه‌گ ئی حزبه له بنه‌ره‌ت له بان وه‌یه‌که‌وه ژیان ناشتیانه و قه‌بوولکردن لایه‌ن وهرامر نه‌مه‌زریاگه و بیجگه هویر ره‌گه‌زپه‌ره‌سی و تاکره‌وی ناماده نیه لایه‌نیگتر هاوبه‌شی له ده‌سه‌لات بکه‌یئد.

۶- جیاکردنه‌وه‌ی سی ده‌سه‌لاته‌گی یاسادانان و جیوه‌جیگردن و دادوه‌ری و نه‌خش و سه‌روه‌خوه‌یی دادگا قایمتر بوود.

* رژیم به‌عس سووریا ههر له سه‌ره‌تای ره‌سینی و ده‌سه‌لات بانگه‌شه‌ی جیاکردنه‌وه‌ی سی ده‌سه‌لاته‌گه کردگه، وه‌لی یه‌یش بایه‌د بزانیم نه‌وه ده‌سه‌لاته‌یله چ حیا بوون و چ نه‌ون هویچ جیاوازیگ نه‌یری، له‌وهر نه‌وه‌گ سه‌روک کومار ک نوینه‌رایه‌تی حزب به‌عس که‌یئد خوه‌ی بریار کوتایی له بان ههر کیشه و کاروباریگ دیگ و وه‌مانایگتر بریار حزب زاله وه‌بان بریار هه‌رسی ده‌زگاگه و حزب ئداره‌ی ولاته‌گه که‌یئد نه‌گ حکوممه‌ت.

۷- چاره‌سه‌رکردن مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌یی مللته کورد له سووریا ک نه‌وه چاره‌سه‌ره له چوارچیوه‌ی بنه‌ماگان دیموکراسی و یه‌کیه‌تی ولات بوود و له ده‌ستوریگش جوور

بیلا لایه‌نه‌یل کورد له سووریا نه‌زمون ئیمه وه‌ل به‌عس دواره‌وه نه‌که‌ن

ناراس جه‌واد

پیکهاته‌یگ نه‌ته‌وه‌یی سه‌ره‌کی ئه‌تراف وه‌بی بکریه‌ی و گشت مافه‌یل نه‌ته‌وه‌ی کورد زامان بکریه‌ی.

* نه‌گه‌ر وهراسی رژیم به‌عس سووریا ک له بان بنه‌وای شو‌فینی و ره‌گه‌ز په‌ره‌سی عه‌ره‌بی بنیا نریاگه باوهر وه‌هه‌ق مللته کورد پیاشتاگ بایه‌د هه له سه‌ره‌تای هاتنه بان ده‌سه‌لات دگان بناتاگه بان نه‌وه مافه‌یله و سیاسه‌ت کوشتن و برین و زه‌برو زهنگ وه‌کار نه‌وردگ و سیاسه‌ت پاکتاو نژادی دژ وه روولیه‌یل مللته کورد له‌ی ولاته وه‌کار نه‌وردیاد، ره‌فتار چه‌ن ده‌یه‌ی گوزمیشه‌تی حزب به‌عس له سووریا و عراق دژ وه‌هه‌ق نه‌ته‌وه‌گانتر نیشان ده‌یگ ک نه‌گه‌ر ئه‌رای بکریه‌ی هویچ نه‌ته‌وه‌یگ و که‌مه نه‌ته‌وایه‌تیگتر له روی زوه‌ی نیه‌یلیگ بیجگه نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌بی و چه‌وه‌ری هویچ مافیگ ئه‌را کورد له لای حزب به‌عس نه‌که‌ن و دریزه بیه‌نه رایه‌رین تا رمیان نه‌وه رژیمه و یه‌یش بزنان ته‌نیا له سایه‌ی رژیمیگ دیموکراسی راسکانی مافه‌یل مللته کورد ده‌سه‌وه‌ر بوود نه له ژیر چه‌کوش حزبیگ ره‌گه‌ز په‌ره‌س و شو‌فینی.

۸- پاریزگاری کردن و زامان کردن ماف رووشنه‌ویری که‌مه نه‌ته‌وایه‌تی و نایه‌یه‌گان.

* دنلیا بوون وه‌ختی رژیمیگ ناماده‌س وه و تووب و تانک بوه‌شکیه‌یگه مه‌ردم بی گونای شاره‌یل سووریه ته‌نیا له‌وهر نه‌وه‌گ داوای نازادی که‌ن، له‌یوا رژیمیگ هویچ وه‌ختیگ ناماده نیه دگان بنه‌یگه مل ماف رووشنه‌ویری که‌مه نه‌ته‌وه و نایه‌یه‌گان له‌وهر نه‌وه‌گ ماف رووشنه‌ویری به‌شیکه له‌و نازادیه ک مللته سووریه ماوه‌ی دو مانگه خوین ئه‌رای رشتیگ و تانیسه نزیکه‌ی هزار قوروانی له‌ی ریبه داگه.

هاووزووانه‌یل نه‌زیزمان و حزب و لایه‌نه خاباتکاره‌گان کورد له سووریا بایه‌د بزنان ک ته‌وه‌ی گورگ مه‌رگه و نیسه‌ رژیم به‌عس هاله نه‌وه‌پر لاوازی و نه‌وه‌ره گوشاره‌گان له‌بانی توندتره‌وه بکه‌ن تا بختیگه‌یگ و ئه‌را هه‌میشه گشت مللته‌یل سووریا له چنگ ئی حزب ئایمکوشه نجاتیان بوود و ئیوه ته‌قلا مه‌که‌ن وه‌ی موباده‌ریله به‌شار نه‌سه‌دیگ نیشته‌گه ناخرین نه‌فه‌سه‌یل خوه‌ی کیشیگ نه‌شته‌رگه‌ری نه‌فه‌سکیشان ده‌سکرد ئه‌رای بکه‌ین و له مه‌رگ حه‌متی نجاتی بیه‌ین.

شوان حهسدن

نه خش ره سانن نازاد له دیموکراسی

**سهرتا بایه سه پرسپار له خوهمان بکهیم و بوشیم: نایا فورم دیموکراسی وهبی
میدیای نازاد و نازادی رادهرخستن خاس و تهندرسه؟ جوواو نی پرسپاره هویج
شیه وگردنیگ نیه تویگ و بایه سه بوشیم نه خهیر.**

نازادی قسه کردن و دهرخستن نه وهک له دل ناده میزاد پهنگه و خواردگه، ههق سهره تایی هر تاکیکه له سستمهیل دیموکراسی. رهسانن یا نعلام نه خش گرنیگ دیریگ له نه خشانن و سهره لداين کلتور دیموکراسی راسکانی ک له سستم سیاسیه و شووره بوود نهرا جادهو رای گشتی. رووژنامه نویسهیل له ری رهسانن تویه نن ناشکرای زانیاری و هویرورا بکهن و مهردم له لی ناگادارهو بکهن له باوهت نهو راسیه یله ک شایهت حکومه تهیل له هاوولاتهیلان بشارنه وهی. رهسانن کار سهره کی نازادی رادهرخستن، چوینکه دویچار بوود سهکوویگ. نهرا رهسانن نه وهک تاکیک زانیگه ی وه کومه لگاگه ی، ننجاً نه گهر رادهرخستن نهوگ شایهت بریگ زانیاری و رهخنه ی جوان له ناو مهژگ ناده میزاد هر پهنگه و بخوه یگ و هویج کاریگه رییگ نه یاشتوود له بان مهردمان تر. میدیا نه وهسه ک ره سم راسکانی بار سیاسی

و نابووری و کومه لایه تی کومه لگا یگ وه فورمیگ رهخنه گریه وه بخه یگه روی، میدیا جوور ده فریگه پر له زانیاری و نه رایچوین ک بووده مایه ی گهتوگوو ناده میزادیل. تویه نیم بوشیم میدیای راسکانی جامه ک کومه لگاس، ننجاً نهرا نه وهک رهسانن بتویه نیگ نی نه خش یا دهوره بوینیگ و نه رکه گه ی جی وه جی بکا، بایه سه په یام ناشکرایگ داشتوود و مقه یه تی له نامانجه گه ی خوه ی بکا. رووژنامه نویسی بایه سه چه ودیریگ بیلا یه ن بوود و له وهر خاتر فانجاز لایه نیگ خوه ی نه خه یگه ناو کیشمه کیشه ییل سیاسی، به لکوو بایه سه وه راسیه و ناشکرای رویداگه ییل بکا نهرا مهردم له هه مان وخت رهخنه و پیشیار مهنتی خوه یی بخه یگه روی. هر له وهر نه وه ییش تویه نیم بوشیم گرنیگ رهسانن نازاد له سی خال ده رکه فیگ:

په کمه / بووده هووکار په خشه و بوین هویرورای جورا و جوور، ک یه ییش

ده سمیه تدره نهرا گه شه ی دیموکراسی و مهندنه وه ی دامه زریاگه ییل دیموکراسی. دویه م/ هه له وداين و ناشکراکردن نهو راسیه یله نهرا رای گشتی ک شارینه سهو. سییم/ ده رفه تداين نهرا رهسانن په یام گشتی وده سلاتداریل و وه دیکردن ده رفه ت گهتوگوو مهنتی. نه گه ریش بایمه بان باوهت هه ق نازادی رادهرخستن له به لگه نامه ییل ناوده وله تی، نه وه نازادی رادهرخستن هه قیگ گه ردوونیه و له قانون و نه ته وه ییل په کگرتگ و ده ستور زوورم ولاته ییل نشاره ت وه بی کریاگه، وه لی له ناست ده سه وهرکردن نهو هه قه له ولاته یگه وه نهرا ولاتیگ تر جیاوازی دیریگ. ماده ی (۱۹) له قانون هه قه ییل ناده میزاد سر وه نه ته وه ییل په کگرتگ، ده سه وهر نازادی رادهرخستن نه کاو نویسیگ: گشت که سیگ هه ق ده رخستن نه رای چوین و قسه کردن دیریگ، نی هه قه مه سه له ی وده سه اوردن زانیاری بیش گریگه خوه ی وه بی

داناين هویج مه رزیگ له وهرده م تاکه ییل کومه لگا.

ریککه فتن ناوده وله تی نهرا هه قه ییل سیاسی و مه دهنی ک له لایه ن (۱۴۵) ولاته وه نمزا له بانی کریاگه، ناچار ده وله ته ییل نه کا ریز و حورمه ت له بریگ هه ق ناده میزاد بنریه یگ و له وانه ییش نازادی رادهرخستن. وه ل نه ویشا له په یمان نامه ی یه کی تی نورا و په یمان نامه ی هه قه ییل ناده میزاد نه میکا، هه ق نازادی رادهرخستن ده سه وهر کریاگه.

مه سه له ی ده سه ک فتن زانیاری له لایه ن رهسانن یا نعلامه یله وه، وه بربره ی پشت دیموکراسی خاسیگ دانریه یگ، چوینکه یه کمه جار: له وهر نه وهک هاوولاته ییل تویش وهر پرسپاریه تی نه کا له وهرده م نه وهک نه ک به شداری زیان سیاسی و کومه لایه تی بکهن و ناناگایی و دویه مییش: رهسانن منیگه خال وشکانن نهرا مه زنه کردن توانایی و پایه ندبوین نویسه ریل مله ت له وهرده م دهنگد ره یل. مه سه له ی نازادی رادهرخستن له سستمه ییل لیراله دیموکراسه گانیس هه مان گرنیگ دیرن، راسه لیرالیزم زیاتر گرنیگ ده یگه نازادی تاک نه ک گله و خواردن نهرا چه وسیان و زولم له لیکردن له وهر خاتر خاسی گشتی، وه لی نازادی رادهرخستنیس له لای لیراله یل یه کیگه له هه قه ییل سهره تایی تاک و له بری کومه لگا په یوه ندی ناانارم و ذرایه تی یه کتری له ناو نی رهسانن و حکومه ت هه س، وه لی دویچار نی گرتی رووشنه ویرییه و خزمه ت خود دیموکراسی ته واو بوود.

له بری کومه لگایش ک هیمان هانه قوناغ جیوازیوین یا کیشه ی ناوخوه یی و ناوده وله تی دیرن، کار رهسانن ته نیا جیوازکردن هه واله ییل گهرمه نه ک رهخنه گری، وه لی وه ل نه وه ییشا هر خزمه تیگه وه دیموکراسی.

رهسانن بربره ی پشتی کومه لگای مه دهنیه و تویه نیگ بووده قه لغان بته ویگ له وهرده م نهو نه گه ته یه ک سستم سیاسی له بان کومه لگا چه سپنیگه ی، وه ک مه سه له ی گه ناته کاری، نازادی هویرورا، دروسکردن بریار سیاسی و چه مک هاوولاتیبوین. کاریگه ری رهسانن له کومه لگا فره گه وراتره له وهک به عزه که سه یلیگ که میه و کهن له

رهسانن هه واول له شوونیکه وه نهرا شوونیک تر شار، به لکوو رهسانن هووکاره له ناسین کلتور ناوچه ییل جیبا یی کومه لگا و له بان ناست ناوده وله تییش شیه وکردن نهو مه وچ گورج وه چه هانویینه.

نامانج رهسانن بایه سه فره له وه گه وراتر بوود ک ته نیا نهرا گروویگ سیاسی یا بازگانیک کار بکا. رهسانن هه لگر خه م کومه لگاس. وه ل نه وه ییشا ده سه وهرکردن رهسانن نازاد هه ووجه وه سه وهری قانون دیریگ، یه ییش وه ک ته نیا گه رهن تی مقه یه تیگردن هه ق گشتی و مقه یه تیگردن میدیا. رهسانن وه ک چه ودیریگ ناسریاگه له بان گشت پایه ییل تر دیموکراسی ک نه خش فره گرنیگ یا موه میگ دیریگ له نیشانداین روخسار راسه قینه ی کومه لگا.

نهرا نهوونه: له مه سه له ی هه لوژاردنه یل، له گشت هه لوژاردنیگ هه رچه نی چه ودیره یل له پارته ییل سیاسیه وه نه رکیگ گرنه مل، وه لی دویچار کامرای رهساننه یله ک بریار له بان سه رکه فتنی و پاکی هه لوژاردنه گه ده یگ. تویه نیم بوشیم کاریگه ری رهسانن ها له سه روه خوه یی، یه ییش وه مانای په خشه وکردن نه رای چوینه ییل جیاوازه وه بی جیاوازی و سه روه خوه یی له دارایی.

له ولاته ییل دویاگه فتن میدیای نازاد و سه روه خوه ی وهرده وام وه ک دار ده س دوشمن و ده کراگریگ ته ماشا کریه یگ. یه ییش ته نیا چه ک ده س ده سلاتداریله ک رای گشتی وه بی خه له تنن، ک چه نه ها ریگر قانونی و دارایی نهرا وه سیله یل رهسانن دروس کهن بیجگه هه ره شه و نازارداین لاشه یی و په لکیشکردن رهساننکار و نویسه ره یل نهرا وهرده م دادگایه یل. یه ییش له وه ختی ک ده سخستن زانیاری سه رته یبترین هه ق رهساننکاره یله، وه لی له ولاته ییل نادیموکراتی وه تابه ت له خوه ره لات ناو راس نی هه قه وه ته واوی زه فت کریاگه له لایه ن ده سلاتداریله وه، چوینکه له ی ولاته یله میدیا وه ته واوی بی پشت و په ناس. یه ییش له وه ختیگ ک له ولاته ییل دیموکراسی ریکریاگه ییل کومه لگای مه دهنی و ناحکوومی ده سمیه تدر سه ره کی رهسانن یا نعلام له داین زانیاری له بان کاروبار حکومه ت و ده رنه نجام نهو له یه که وداینه یله ک له بان کاروبار حکومه ت

کردنه سه ی، وه لی له ولاته ییل نادیموکراسی نی ریکریاگه یله راسه وخو لایه نگر پارته ییل سیاسی و سه ر وه خوه یان نین له کاره یل ندری و دارایی. بیگومان یه ییش ریگره له وهرده م چاکبوینیان و مه سه له ی مه عنه ویان نهرا رهسانن.

له راسی کار میدیایی نیه وگ وه ک چالاکییگ له ده یشت زیان سیاسی و کومه لایه تی کومه لگا وه بدوینریه یگ. بیگومان نه خش یاده و میدیا فره گرنیگه له نه خش ده سلاته ییل تر جی وه جیکردن و دادوه ری و قانونی، چوینکه میدیا ک وه ده سلات چواره م ناسریاگه دویاخر بووده مقه یه تیگه ر و چه ودیر له بان چشته یل تر زیان و ده سلاته ییل تر. ک وه هویج شیوه یگ نیه وگ قسه له بان سروشت کار ده سلاته ییل تر بکریه یگ وه بی وجود میدیای نازاد.

چوینکه میدیا چه و چه ودیر راسه قینه س. له باوه ت وهر پرسپاریه تی میدیا و په زانن یا شکانن خه ت فرمزیس، بایه سه نشاره ت وه نه وه ییش بکه ییم ک هویج که سیگ وده ر نیه له غه له ت و که موکوری، وده مان شیوه میدیاییش تویش غه له ت و لاداین تییه یگ، چوینکه میدیاییش ها وده سه مهردم و ناده میزاده وه نه ک دروس کریاگه، وه لی یه ییش نیه وگ بووده مه هانه یگ نهرا سه رکو تکردن و ریگرتن له میدیا جویر نه وهک بریگ له ولاته ییل وه ناو دیموکراسیه وه نه نجامی دن. ننجاً وه گوره ی ناخرین راپورت په یامنی بی مه رز، زیاتر له سی یه ک مهردم جه مان له و ولاته یله زیه ن ک نازادی رادهرخستن نیه له تیان یا دیرن و مه رزداره، یه ییش نهو ولاته یله گریگه وه ک سستم دیموکراسی له تیان وجود نه یریگ یا دیریگ و ناته واوه.

زوورم نهو ولاته ییل نادیموکراسیه، میدیای حکوومی یا حزبی که نه سه رمه شق و سه کو قسه کردن، ک یه ییش ته نیا له وهر تاریفکردن و باسکردن لایه نه ییل خاس خوه یانه نهرا مهندنه وه ی ده سلاتیان. بریگ له ولاته ییل ته نیا هر وه ناو نازادی رهسانن یا نعلام و رووژنامه گه ری دیرن، ونا رووژنامه نویس و نویسه ره یل وه گشت شیوه یگ هانه زیر نارحه تی و نازار و کوشتن و چه ودیری و ته نانه ت رهفانیس.

سامیہیل

کی بوینہ؟

گول سوو

کردنه ك مردم نيشتهجی ناوچهی
عهرهبی گشتیان بنهچهکیان یهکیگه و ناوی
نریاگه سامی و یهیش هووکاریگ بویه
ئهره ئهوهك وهناسانی وهل یهكا بگونجیهن
و زووانیان یهکیگ بووگ. وهل ئهوهیشا ئه و
شیهوکردنهیل ئهکادیمیه ك رووژ وهرووژ
گهوراترهو بوون و پیشکتهفتن وهخوهپانهوه
دوینن، چنهوه ئهرا کتاو تاریخ و بیجگه
ئهوهیش دوینستنهوهی شوونهوارهیل و
ئهلهوگهردانن ئه و نوپسیریاگهیله ئهرا بان
زووان ئیسه، گشت ئهپانه ئسپات ئهوه کهن
ك کومهله مللهتهیل سامی مللهتیلیگن وهل
یهکتره و له یهك خال سهرهکی رهسنه یهك، ك
ئهویش ئهوهسه یهك خوین و یهك خیزانن
و بیجگه ئهوهیش هووکار ژیان هاویهش له
ناونیان و زووان و کesh وهواو ژینگه و
جوگرافیاپیش ئسپات ئه و چشته کردگه.

داگیر کردوین و ناویان نریا وه کهنعانیهیل.
ئنجا بریگ کومهلهی تر له ولات عهرهبی
هاتنه دهیشت و نارامیهیل چینه ناوړاس
سوریاو ناوچهی دیمهشق و عبرانیهیل
لهبش باشوور ولات نیشتهجی بوین.
لهیهکهوهدهریل وه گشت جیاوازی
و هویرورای جیاوازیانهوه، ئسپات ئهوه

تا ئهوه بوی گهشکههرهیلیان پهخشه و بوی
لهناونی مردمان سوّمهری لهولت ناونی
دوچهمان ك سوّمهریهیل لهورا نیشتهجی
بوین و شارستانیتهگ فره پیشکتهفتگ
داشتن و تاریخ باسیان ئهکاو دوپاخ
وهناو بابلیهیل ناو نریان و لهوهختیگ
ك سامیهیل وهل مردم غهیره سامیا ژن
وژنخواین کهفته ناونیان لهناوچهی دجله و
فورات، دی له ئهوانهوه هووکاری بیناسازی
و ژیان و دروسکردن خانگ بوین و زووان
سامی پهخشه و بوی.
لهشوون کووچکردن یهکهمیش وه
هزار سالیگ، کووچکردنیگ تر رویدا
له دهیشتایهیل، ك ئهویش ئهوه بوی
ئاموریهیل هاتن و لهبان بهرزایهیل باکوور
سوریا دابهش بوین و ئی کووچیشه ئه و
مللهتیشه گرتهوه ك بهرزایهیل کنار دهریا

ژیان سامیهیل لهبان ئهوه بنیات نریاگه ك
ئی ولاته گشتی بیاوانه و له سئ لاه دهریا
دهوری داگه و لهوهختی ك مردم زیای کهن
لهشوون تهنگه ك گونجیاگه ئهرا ژیانیان
ئهوه ئهوانیش گهرده شوون لایه ن ژیاری
یا حزاری خاستیگ و له زهویهیل باکوور
کههنگه دهسیان ك هاوسان وهلیانا، یهیش
رهسنیگمانه بهلگهی ئابووری ك ئویشیگ
مهردمهیل کوچکره دویرگه یا جهزیرهگه
ههمیشه وه نیمچه ورسگی ژیانوه(هلال
الخصیب) یا سوریا جویر ئهوهك دوپاخ
ناونریا یا رووژهلات دهریای چهرمگ
ناوړاس نزیکتزین ناوچه بوی ئهراپان و
ئهوهك بتوان لهورا بکههنگه دهسیان.
له دهووره ۲۵۰۰ سال وهرجه زایین،
کوچکردن سامیهیل له نیمچه دویرگه
عهرهیهوه روپکرده باکوور خوهرهلات

لهتاریخ ئادهمیزادو گشت شارستانییهیل
کوین لهبان ئی شارستانیته بنیات نریانه
لهجههان، ك ئهویش پهیکردن وه کشتوکال
بویه و ئهوهك جی گومان نیه ئهوهسه ك
مهردم نیشتهجی دویرگهی عهره بنهوانه
ك ئی شارستانیته جیواز کردن ئهرا گشت
جههان له ئهنجام کوچکردن وهردهوامیان
وهرجه ههزاران سال وهرجه ئیسه ئهرا
ناوچهی(هلال الخصیب)، ك لهسهردهم
چهرخ وهفرین جواردم و کووتایهگه
ك تا ههزار سال دریزه کیشاو له دهووره
۱۵ ههزار سال وهرجه زایین کووتایه هات،
ئهویش لهشوون ئه و وشکه سالیه ك ولات
گرتهوه لهسهردهم گهرمی ك ئیسه جههان
وهپیا گوزهر ئهکا.
بهلگهی جوگرافی ئهرا داناین نیمچه
دویرگهی عهره بنهوانه شوون وماوا

زووانه سامی ئهوانهك ئمروو دگان وهپیان
نریاگه، بریگ زووان تاپهتن و ههر یهك
له ئاشووری بابلی یا ئهکهدی و کهنعانی
و فینیقیهیل و ئارامی و سریانی و عبری
و عهرهبی حهبهشی گریگه خودی و له
زووانهیل ئهپانه چهن لایهنگ جویر
یهك کریهگه دی و لهههمان وهخت
جیاوازی دیریگ وهل بریگ له زووانهیل
تر ك نزیکتزین مردمان(حام)یه. ئنجا
لهگشت زووانهیل سامی هاوشیوه کریهگه
دی لهناونی وشهیل سهرهکی.
زانایهیل هان لهو باوهره ك نیمچه دویرگه
یا جهزیرهی عهرهبی شوون وماوا
شارستانیته سامیهیله و خاک سامیهیل
یهکهمه، ههرچهنی هویرورای جیاوازی
ههس لهی باوتهوه، وهل لهی دویرگه ئهرا
یهکمهجار شارستانی ئادهمیزاد پهیا بویه

بریاره یله پهنج ناوچه وهدیه اورد ك له خوره هلات له نه خجه وان وهشیوهی كه وانینگ ومدریژیایی چه م ناراكس دس ودهی کردیاد و چه نه ها نه ته وه و تایفه ی جیاواز وه بارودوخینگ جیاواز گردیاده خوهی جوور نه خجه وان نازهربایجان (۵۵۰۰ كم) ك زورمیان كورد و نازهری بوین و كه مینه یگ نه رمه نییش داشت و نه وار باشووریش ك نه وارینگ تهنگ نه رمه نی بوی له ناوچه یل كافان و گوریس و یخز گادزور پیکهاتیاد و ناوچه ی ئوتونومی كوردستان وه رویومر (۵۲۰۰ كم) له چوار ناوچه ی كوردنشین پیکهاتیاد و ناوچه ی ئوتونومی نه رمه نی ناگورنی قهره باغ (۴۴۰۰ كم) ك پایته خه ته گه ی ستیبان كرت بوی.

كوردستان تویه نستیاد جوور ناوچه یگ ئوتونومی تا ماوه ی دو سال تا سال ۱۹۲۵ له ناو كومار نازهربایجان بمه نستاك ك ئی ساله سه ره تایی راپه رین شیخ سه عید له توركیا بوی. ناوچه ی ئوتونومی كوردستان خاوه ن حكوممه ت خوه ی و قووتابخانه یل كوردی و كولیژ په روره دره كردن ماموستایه یل بوی و هه میش له ی ناوچه چه نه ها كتاو وه زووان كوردی چاپ كریا و گوڤاریگ وهرزانه ی سیاسییش وه ناو (كوردستان سوفیه ت) دره چیاد.

ته مه ن ئی كومار ئوتونومیه كول بوی و له سال ۱۹۲۹ جوگرافیاگه ی كه م كه م له لایه ن كومار نازهربایجان وه بویچه گه و كریا و له شوون هه یشت سال وه ته واوه تی نه مه نه ی، نه ویش وه خاتر بته وكردن په یوه ندیه یل وه توركیا.

نادر نادرؤف ك نه ندام كورد نه كادیمی زانستی كازاخستان بوی له دیمانه یگ رووژنامه گه ری وه ل رووژنامه ی (خه وه ره یل رووسیه) ك له سه ره تایی سال ۱۹۹۰ ساز كریا وت: ناوچه ی ئوتونومی كوردستان له سال ۱۹۲۳ له ناو خاك كومار نازهربایجان وه بریار كومیته ی ناوه ندی حزب شوعی دامه زریا و له شوون ماوه یگ لاشین جوور پایته خه ته گه ی دیاری كریا و یه كم سه روك حكوممه ت ئوتونومی كوردستان (گوسی كاجیف) بوی و گوڤاریگ له ی كوماره وه ناو (كوردستان سوفیه ت) دره چیاد و كولیژینگ نه را په روره دی ماموستایه یل له شار شوشا دروس كریا و چه نه ها قووتابخانه ی زووان كوردییش له تی بنیات نریا و زووان كوردی بویه زووان خوه نستن و نویسنان و رادیویییگیس وه كوردی واز كریا.

له سال ۱۹۲۷ كوردیه یل له نازهربایجان و نه رمه نستان دویره و خریان له وانه ییش خیزان نادرؤف و له سال ۱۹۴۴ كوردیه یل گورجستان نه را ناوچه یل تایبه تیگ له سیریا دویره و خریان له وانه ییش خیزان نادرؤف و ئی كووج وه زووره وه شیوه ی ده سه جه می نه ی به لك م خیزان خیزان دویره یانه و خستیان ك تا ئیسه ییش چاره نویس برینگ له و خیزانه یله نادیاره. شایان باسه پروسه یل كووج زووره ملی وه هیت میر جعفر باقرؤف سه روك حكوممه ت نازهربایجان نه نجام گردیاد ك په یوه ندی نزیكینگ وه ل ستالین داشت و له شوون كووج وه پیکردن مه ردمه گه به ش كوردی له نه نستیتوی درسات خوره هلات له باكوو له کوتایی شه سه گان هه لوه شریاوه و یه ییش له وه ختیگ بوی ك نه و درساته له نه نستیتویه یل مۆسكو و لینینگراد و یه ریفان وهرده وام بوی و دره چگن رووژنامه ی (كوردستان سوفیه ت) یش دریزه داشت وه لی نه وه زووان كوردی.

یامه ساحه گه ی نزیكه ی ۵۲۰۰ كم جیاواز بوی و ئی ناوچه وه شیوه ی گشتی كورد بوین ك لاشین پایته خت و شاره یل سه ره کی جوور باچار و كوباتلی و زهنگیلان گردیاده وهر و هه میش له بان بنه وای نیرداری شاره یل كاركوشلاك و كوتورلی و موراد خانلی و كورد حاجی ناوچه ی ئوتونومی ناسریاگ وه (كوردستان قرمز) پیک هاوردیان.

له ۱۶ ئازار سال ۱۹۲۱ په یماننامه ی ئاشتی له ناوئی توركیا و یه كیه تی سوفیه ت جاران نه را كریا و له شوون دو سال له ۴ ته ممووز ۱۹۲۳ مۆسكو بریارینگ دره كرد ك وه گوره ی نه و بریاره ناوچه ی كوردنشین ك پایته خه ته گه ی لاشین بوی یخریه یگه بان كومار نازهربایجان سوفیه ت و ناوچه ی (ناگورنی قهره باغ) یش وه ی زیای بگریه ی، یه ییش له وه ختیگ بوی ك هه ردو ناوچه گه ناوچه ی ئوتونومی بوین.

له شوبات سال ۱۹۲۴ هه ریم نه خجه وان ك وه ل هه رسئ ولت توركیا و ئیران و نه رمینیا هاوسنور بوی، بویه كوماریگ ئوتونومی، ئی

وه ختیگ به لسه فه یه یل له مانگ تشرین دویم ۱۹۱۷ ده سه لات له بتر وگردا گردنه دس، هیمانی رووسیا هاوپه یه مان بوی وه ل به ریتانیا و فه رنسا و هه میش له جهنگ نه لمانیا دژ وه توركیا، ئی هوكاره بویه بایس نه وه گ حكوممه ت ناوه ندی تازه نه تویه نی ده سه لاتی وه شیوه ی نه كتیف سه پنیگه بان هه ریمه یل دویره دس له ئمپراتوری رووسیا. ئی هه ریمه یله زوی سه روه خوه یی خوه یان ئعلان كردن له وانه ییش ولاته یل قه فقاز و ئاسیای ناوړاس.

له و سه رده مه زورم كوردیه یل له ناوچه یل خوه رئاوای نازهربایجان هاوسنور وه ل نه رمه نستان نیشته جا بوین و زورمیان جفتیار و بازركان بوین و له باوه ت مه زه ویش زیاتریان سونی مه زه و بوین. نه را نمونه له شار گانجای كویه نه ك دویاخر وه كیروف ئاباد ناسریا كوردیه یل وه شیوه ی گشتی تاویانه و، وه ل وه زعه گه له چل کیلومه تری باشوور خوه رئاوا ك تا ناراكس و سنووره یل ئیران وه ل ناگورنی قهره باغ له خوره هلات دریزه داشت و رویومر

كوردیه یل په كیه تی

سوؤقیه ت جاران

كول سوو

ئەرووس کوردستان

گۆل سوو

شکەنچەگان کردن و ناو هویج کەسیگ ناشکرا نەکردن و ئی نازایەتیە بەعسیەگان تویش شوک کرد و زیاتر تویرەیان کرد، سەرەنجام دوان لە خەباتکارمیل وناویدیل رمشاد سەبری خۆشناو و شیروان حەسەن رەشید هومەری نازاد کریان و ئەو پەنج نەفەرەگی تر دلیرانە چینه ژیر پەت سیدارە و گیان خوەیان فدای کورد و کوردستان کردن ک ئەوانەیش:

- ۱- لەیلا قاسم
- ۲- جواد موراد مەحمەد هەمەوهندی دەزویران لەیلا قاسم
- ۳- نازاد سلیمان بایز میران
- ۴- نەریمان فوناد مارف مەتی

۵- حەسەن حەمە رەشید

وەرچە لە سیدارەداینیان خۆشکەگە لەیلا و دالگی دو جار سەردانی کردن ک لە جار یەکم لەیلا قاسم لە خۆشکەگە تۆست نەگەر ئەرا جار دیوم هاتنە ئەرا سەردانی قەچیگی و دەسیگ جنگ تازە ئەرای بارن، سەرەنجام قەچی و جنگەگە ئەرای هاوردن و لەیلا وەقەچیگە کوتیگ لە گیس خوەی بری و دارە خۆشکەگە و وت: ئی کوتە لە گیس وەبادگاری لای خوەد ئەلگر، خۆشکەگە و تەپی ئەی جنگەگان ئەرا چەدە؟ لەیلا وە زەرەدخەنەپەگەو جووای دەیگ و ئویشیگ: خۆشکەم من چەن رووژتر بوومە عەروس کوردستان و خاک پیرۆز کوردستان پيشوازی لەلیم ئەکا وە خاترە توام وئەو پەر جوانیەو خاکەگەم بگریگەمە باوش. بەل لەیلا قاسم راسی ئەو پەند کوردیە ئەرامان سەلماند ک شیر لە لانه دەرچوود ئەجا چ نیر و چ ما ، راسە ژیان خۆشە و گیان شرینە وەل لەیلا قاسم سەرلەنو و ئەو سەلماند ک مردن لەری مللەت و نیشتمان خۆشترە و شەهیدبوین لەری نازادی بەرزترین گوزارشتە لە فداکاری. بەل لەیلا قاسم دویەت مللەتیگ نەوی ک سەر ئەرا دۆزمن شوو بکا و لە خەبات و قارەمانیەتی پەشیمان بوودەو هەر وە خاترە لە وخت ئامادەکردن پەت سیدارە پر و دەدم هاوار کردیاد (بژیە کورد و کوردستان و برمی رژیم بەعس، ئویشن لەی وەختە یەکیگ لە جەلادەگان بەعس یەکسەر حەریبەگ دەرکە یگ و کە یگە چەو لەیلا قارەمان وەرچە لە سیدارەداینی و خوین لە سەراپای بالای لەیلا شوو وەو بوود وەرەو خوار. وەل لەیلا وەرویگ خۆش و زەردخەنەپەگە وەل خۆنستن سرود ئەی رەقیب چوودە ژیر پەت سیدارە و خۆی هاوپیەگانی گیان خوەیان کەنە فدای کورد و کوردستان.

لەیلا قاسم حەسەن ئەرکەوازی لە بنەمالە یگ کورد فەیلیە ک وەدلسووژی و کورد و کوردستان پەرەوری ناسریانە، لە ۲۷ کانوون یەکم سال ۱۹۵۲ لە ئاوی بانمیل هەلکەفتگ لەبان چەم ئەلومن لە شار خانەقین لە دالگ بویە. باوگی کارگەر نەفتپالوو وەند لە کوادر بویە، لەیلا قاسم لە سال ۱۹۵۸ چیه سە مەدرەسە سەرەتایی خانەقی و تا ئامادەیی هەر لەو شارە تەواو کردگە، لەیلا قاسم خۆندکاریگ زیرەک و ئارام و ژیر بویە، هەر لە قوناغ ناوهندی یاموتەوہستە رووح کوردایەتی و خۆشەووستی و سووز کوردستان هامیتە وەل خوینی بویە، باوگی پیشبینی ئەوہ لەل کردگە ک لەیلا لە نایندە بوودە مایە ی ریز و شانازی ئەرا مللەتەگەمان. شەو و رووژ هویر لە نازادی کورد و کوردستان کردگە، لە قوناغ ئامادەیی بویە سە ئەندام یەکیەتی قووتابیان کوردستان، لە سال ۱۹۷۰ لەری براگەپەو شەهید سام پەبووندی ئەکادە ریکخستەیل پارت دیموکرات کوردستان و لە ئەنجام چالاکیه گانی لە ماویگ کول بوودە ئەندام پارتی و تا ئەو رووژەگ وەنامەردی لە سیدارە دریا لەیلا نمونە خەبات و نازایەتی بوی. لەیلا قاسم لە سال ۱۹۷۱ لە زانکۆ بەغدا کولیز ئاداب بەش کومەلایەتی قەبوول کریا و چالاکیه گانی فراوانترەو کرد و نەخش وەرچەویگ داشت و لەلایەن بەعسیەیل شوقینی و دەزگایل ئەمنی ناو زانکۆ چەو دیری ئەکریا.

لەیلا قاسم هەم فەرە خۆنستیاد و هەمیش فەرە نوپسیاد، لە سال ۱۹۷۴ داوا کرد ری وەپی بەریە ی گوفاریگ وەهەردو زووان کوردی و عەرەبی دەریکا وەل ری وەپی نەیان. ئەو شانە یا خەلیە پارتی ک لەیلا قاسم لەتی ئەندام بوی هەفت نەفەر بوین ک سەرەنجام لە لایەن دەزگایل ئەمنی بەعس گریان و وەرچەندین تاوان درو و هەلبەسریاگ و بی بنەما تاوانبار کریان جوور دانان بومب لە سینەما ئەتەس و لە تەیارەخانە ی بەغدا و ئەلگردن چەک و تەقەمەنی، وەل ئی تاوانەیلە گشتی درو و پیلان دەزگایل ئەمنی بەعس بوین، یەیش لە وەختیگە ک میژوو خەبات مللەتەگەمان نیشان دەیگ کورد قەد ئەرا رەسین وەما فەیل رەوای خۆی هەرگز دەس نەپاسە توندو تیژی. جەلادەیل بەعس وە درندانەترین شیوہ شکەنچە و نازار جەستەیی و دەروینی لەیلا و هاوپیەگانی ئەدان و هەر کامیان لە زندانیگ تاکەگەسی یا ئنفرادی بوین ئەرا ئەوہگ زوی دگان بنەنە ئەو تاوانەیل هەلوەسیاگ و دروہ و ئەوہیش ناشکرا بکەن ک کیەیل تر هانلە ریکخستەنەگیان تا بگرنەیان، وەل گشت ئەندامەیل شانەگە وەتایبەت لەیلا وئەو پەر نازایەتی تەحەمول

ئەھام شعری لە ناوینی شیخ رەزا و شکسپیر

رەزا شووان

شعرەیل دۆبەیتی یەکسەر هاتنەسە بان زووانی، ئەجا ئەھام شعری وە جووریگ بویە ک ئویشیگ : ئەگەر شعر ئەرام باتاگ و لەبان دەم بخرەفتم خنکایاگەم، یەیش ئسپات ئەوہ ئەکا ک شیخ رەزا خاوەن ئەھامیگ سروشتی بویە، وەل

شکسپیر وەچەواشە شیخ رەزا ئویشیگ : تا لاپەرە یگ نوپسام هەزار پەرە دریم. شکسپیر بریگ لە شانۆگەر یەیلی دو سال وەپی چیه تا تەواوی کردگە، وەل ئەوہیشا چەن جاریگ فکری نالشت کردگە و دەسکاری دەقەیلی کردگە. شعرەیل شیخ رەزایش لە هویر و هووش و خوینەو دەرچیە و میرات هویج شاعریگ وەرچە خۆی نەویە، بەلکوو خۆی دانەر شعر هەجو یا نەسەق کوردیە، وەل فکری زوورم شانۆگەر یەیل شکسپیر زادە ی هویر و خەپال خۆی نین و لە بەر رەنج شاعریگ تر بەر دەسە ی جوور لە شعر شاعر ئنگلیزی (تیشۆسەر) و لەشاعر کوپەن یۆنانی (هۆمیرۆس) و لە داستانەیل داستانخواریل ئیتالی جوور (بۆکاتشیو) وەر یگر تگەو پالەوان بریگ لە شانۆگەر یەیلی کەسە یلیگ راسکانیین جوور (یۆلیۆس کەیسەر- ریتشارد سییم...هتد)، وەل ئەوہیشا بریگ لە شانۆگەر یەیلی لە کەلک وەرگرتن لە دو یا سی داستانە ک تیکەلیان کردگە دایناگەو شانۆگەر ییگ لەل دروس کردگە. ئنجا مەبەس باسەگەمان ئەو ئەھامە بوی لەناوینی شیخ رەزای تالەبانی و شکسپیر لەروی ئەھام شعریەو.

شیخ رەزا و شکسپیر دو کەسایەتی ناوادرن و زوورم خۆنەوارمیل کوردمان شعرەیل شیخ رەزا و شانۆگەر یەیل شکسپیر خۆنستەنە. شیخ رەزای تالەبانی (۱۸۳۱ - ۱۹۱۰) لە ئاوی قرخ سەر وەناوچە ی چەمچەمال لە بنەمالە یگ دینی و خۆداپەرس و ئەدەبیدووس هاتیەسە دونیا، هەر وەمنالی وەل خانەوادەگی چینەسە کەرکوک و لەورە نیشتەجی بوینە، شیخ رەزا شاسوار شعر هەجوکردن بویە و توانای فریگ لەو بوارە داشتگە و تا ئمروویش هویج شاعریگ کوردمان لەی مەیدان شعریە نەرسەیسە پایە ی شیخ رەزا، وەل ئەوہیشا گشت ئەو شاعرەیل کورد و عەرەب و تورکە یلیشە ک جەنگە شعر وەلیا کردنە هەر زوی دەمکۆت بوینە و دەرەقەتی ناتنە.

شیخ رەزا وەجواری زووان شعر و تگە (کوردی- عەرەبی- تورکی- فارسی)، وەل وەداخەو بریگ لە شعرەیلی لەوہر ئەوہک تومار نەکریاوبین فەوتیانە. (شکسپیر) یش ۱۵۶۴ - ۱۶۱۶ لەشاروچکە ی (سترانفۆرد) لە ئنگلتەرا هاتیەسە دونیا، دویای ئەوہیش چیه سە لەندەن، شکسپیر وەپەکیگ لە گەورا نوپسەرەیل و گەورترین شانۆنویسەیل جەهان دانریە یگ ، ک تا ئمروویش بەش فریگ لە شانۆگەر یەیلی لەبان شانۆ یا مەسرحەیل لەولتەیل جەهان پیشکەش کریە یگ . شکسپیر وەسەبەب شانۆگەر یەیلیەو فرە دەولەمەن بوی. خۆیشی جوور ئەکتەریگ سەرکەفتگ دەور سەرەکی دیە لەبەشیگ لە شانۆگەر یەیلی. لەیرە بیلا بایمنە بان باسەگەمان ک و جوود ئەھامە لەلای شیخ رەزای تالەبانی کورد و شکسپیر ئنگلیزی. شیخ رەزا شاعریگ بلیمەت و ئەھام فریگ داشت، هویج وەختیگ ئەرا داناین شعر دانەمەندگە، وەتایبەت

جاده یگ

کوردەواری له ناوێرێس بەغدا

گۆل سوو

دوایخەر لهوهر خاتر حورمهت و ریزگرتن له مهردمهگه‌ی و لهوهر شوورش ٤١ ته‌ممووز ١٩٥٨ ناوه‌گه‌ی ئالشت کریا ئه‌را جاده‌ی کفاح. وه‌ل ئه‌وه‌ی‌شا جاده‌ی مه‌ردم کفاح ناوبانگی فره‌یگ له ئازایه‌تی و خه‌بات دا‌شتنه‌و روله‌یل ئی شوونه‌ه‌میشه‌ نازاو چه‌ونه‌ترس بوینه‌و روی وه‌روی زالم و سته‌مکار و سیانه‌. تاریخ ناوچه‌گه‌ فره‌ کویه‌نه‌و یه‌کیگه‌ له کویه‌نترین جاده‌یل شار به‌غدا‌ی پایته‌خت، ک ناوچه‌ی باب ئه‌لوعه‌زه‌م و باب ئه‌لشهرجی به‌سیگه‌ یه‌که‌وه‌و ناوه‌ری ناوینی هه‌ردوگ ناوچه‌گه‌س.

جاده‌ی کفاح سه‌رچه‌وه‌ی بریگ له‌ پیشه‌ی سه‌ره‌کیه‌ وه‌ک(تۆرنه‌چی، مه‌یدان گرایه‌کردن کۆمپریسه‌ر، نویسنه‌گه‌ یا مه‌کاتب مقاولات، دامه‌زرانن که‌ره‌سه‌ی جوراوجووور (ان‌شائی) و....هتد).

ئنجای تانیسه‌یه‌ش نزیکه‌ی ٩٠٪ کارگه‌ر و خاوه‌ن کاره‌یلش هه‌ر کوردن و کاریان پاک و جوانه‌و مایه‌ی متمانه‌ن له‌هه‌ر شوونیگ ته‌کلیف بکریه‌ن ئه‌را کارکردن.

ئێ ناوچه‌ی کوردەواریه‌ وه‌راسی دلگیر و دلنشینه‌، ک هه‌رچه‌نی کزی و به‌زه‌یی وه‌پیه‌وه‌ دیاره‌و هیمان له‌روی

خزمه‌تگوزاریه‌وه‌ مامله‌ی وژدانی و ئنسانی وه‌لیا نه‌کریاگه‌و دویره‌ له‌ فره‌ه‌نگ خاسازی حکومه‌ته‌وه‌، وه‌لی وه‌ل ئه‌وه‌ی‌شا هه‌ر ئیراده‌ی پولا‌یین خوه‌ی له‌ده‌س نه‌یاگه‌و روله‌یلی نه‌یشتنه‌ شوونه‌وار ره‌سه‌ن و په‌سه‌نی بغه‌وتیه‌یگ و شانازی وه‌پیه‌وه‌ که‌ن له‌وه‌ختی ئویشن خه‌لک کفاحیم.

له‌ی ناوچه‌ ده‌یه‌ها زانای دینی و فکرمه‌ن و هه‌زاره‌ها رووشنه‌ویر و خاوه‌ن قه‌له‌م و ماموستاو هونه‌رمه‌ند په‌یا بوینه‌و هه‌ر یه‌کیگ له‌لیان وه‌ جووریگ خزمه‌ت کردگه‌، وه‌لی گشتیان جوویر یه‌ک خوه‌شه‌ویسی ئه‌را ناوچه‌گه‌یان نیشان دانه‌.

شار عه‌زیزیه‌ قه‌زایگه‌ سه‌ر وه‌پاریزگای واست(کووت)، که‌فیده باشووور خوه‌ره‌ه‌لات شار به‌غدا وه‌ دویری (٨٨)کم له‌کنار ئاو دجله‌و که‌فیده بان ریگه‌ی سه‌ره‌کی به‌غداو شاره‌یل تر باشووور عراق. شار عه‌زیزیه‌ی تاریخی، شار دامه‌زریاگ کویه‌نیگه‌و ئاواپه‌یل فره‌یگ گریگه‌ خوه‌ی، وه‌ل ئه‌وه‌ی‌شا زوه‌یه‌یل نه‌ختیگ دیری ئه‌را کشتوکال و سه‌رچه‌وه‌ی ئاوی فره‌یگیش دیریگ .

ئێ شاره‌ له‌وه‌ر پایه‌و هه‌لکه‌فتنی له‌بان ئاو دجله‌ گرنگی یا ئه‌همیه‌ت فره‌یگ دیریگ هه‌ر له‌زه‌مانه‌ی زویه‌و له‌وه‌ختی ک مه‌ردم وه‌ به‌له‌م له‌ریگه‌ی ئاوه‌و کالا جیواز کردیان، له‌شوون ئه‌وه‌یش تا کووتایی ساله‌یل شه‌س سه‌ده‌ی گوزه‌یشت هه‌ر له‌ریگه‌ی ئاو دجله‌ وه‌سه‌لامه‌تی کالای خوه‌یان ره‌سانیانه‌ جی.

شوونه‌واره‌یل کویه‌ن و فره‌یگ له‌ ده‌وره‌مه‌ر شاره‌گه‌ و جووود دیری ، له‌وانه‌یش: شوونه‌واره‌یگ له‌ باشووور شاره‌گه‌ وه‌ناو(ته‌په‌ی پیشه‌سازی) ک پاشمه‌نه‌ی شوونه‌وار و ته‌په‌ی گه‌ورایگ بویه‌ وه‌ناو(ئیشان)ک که‌فیه‌گه‌ هه‌ردوگ دیم جاده‌ی گشتی ده‌وله‌تی.

له‌ بیاوان نزیک شاره‌گه‌یش له‌رووژه‌ه‌لاته‌و شوونه‌وار وه‌ریه‌س نه‌هره‌ین دیاره‌، که‌ ئه‌وه‌یش پاشمه‌نه‌ی شوونه‌وار ده‌وله‌ت عه‌باسیه‌ ک هه‌رچه‌نی ئیسه‌ پشتگوش خریاگه‌و ده‌س تازه‌کردن وه‌پی نه‌ره‌سیه‌.

له‌ نزیک شاره‌گه‌ مه‌زارگه‌ی یه‌کیگ له‌ پیاوخاسه‌یل خوداناس وه‌ناو (سه‌ید تاجه‌دین) کریه‌یگه‌ دی، ک مه‌ردم ناوچه‌گه‌ وه‌ (تاج) ناوی به‌ن و بنه‌چه‌کی چووده‌و ئه‌را ئیمام عه‌لی کور ئه‌بو تالب (سلام خودا له‌لی)، ک که‌فیه‌گه‌ باشووور ناحیه‌ی حه‌فریه‌ له‌پشت بووسان ده‌فته‌ری و مه‌ردمان فره‌یگ له‌ناوچه‌گه‌و شوونه‌یل تر سه‌ردانی که‌ن له‌رووژه‌یل عه‌ید و بوونه‌یل دینی. له‌ناوێرێس شاره‌گه‌یش مزگفت گه‌ورایگ دیاره‌و گومه‌ز به‌رزیک دیری له‌وه‌رانوه‌ر بازار عه‌سری. له‌ناوچه‌ی (جیزان)یش ک که‌فیه‌گه‌ شان شار عه‌زیزیه‌ له‌لای خوه‌ره‌لاتیه‌و، مه‌زارگه‌ی یه‌کیگ تر له‌پیاوخاسه‌یل خوداناس کریه‌یگه‌ دی وه‌ناو(گورزه‌دین)ک یه‌یش بنه‌چه‌کی چووده‌و ئه‌را ئیمام جعفر کور ئه‌بو تالب(سلام خودا له‌لی).

له‌ناوچه‌ی عه‌زیزیه‌ وه‌هه‌ردوگ زووان عه‌ره‌بی و کوردی قسه‌ کریه‌ی، جویه‌نکه‌ هه‌ر له‌ زویه‌و بریگ له‌ کورده‌یل فه‌یلی له‌و شاره‌ نیشه‌جی بوینه‌و تاریخیگ ره‌سه‌ناپه‌تی دیرن له‌وره‌ جوویر باقی شاره‌یلان و تا ئیسه‌یش له‌بان داب وه‌هریت خوه‌یان چنه‌ ریه‌و و ژیان هاوبه‌ش و ناشتیانه‌یگ دیرن وه‌ل باقی مه‌ردم شاره‌گه‌یا.

عه‌زیزیه‌ ..

ناوچه‌یگ

ره‌سه‌ن کوردی

گۆل سوو

جوویر ئه‌وه‌ک ئاشکراس، شوونه‌یل فره‌یگ له‌ به‌غدا‌ی پایته‌خت عراق کورد له‌تیان و جووود دیریگ و هه‌ر له‌زویه‌وه‌ نیشه‌جی ئه‌و شوونه‌یله‌ بوینه‌، وه‌تایبه‌ت کورده‌یل فه‌یلی ک تاریخ کویه‌نیگ دیرن له‌ی ولاته‌و به‌غدا‌یش وه‌ شیوه‌یگ سه‌ره‌کی شوون کاروبار و بازرگانی و ژیان زووور فه‌یلیه‌یل بویه‌.

شوونه‌یل جیاچیا‌یگ له‌به‌غدا وه‌ک سه‌دریه‌و ئه‌بو سه‌یفه‌ین و عه‌گدله‌کرا‌د و ئه‌بو ده‌وده‌و قوشه‌ل و راس ئه‌لساگیه‌و ده‌هانه‌و جه‌میله‌و حه‌ی ئه‌لئه‌کرا‌د له‌ سه‌وره‌و....هتد، گشت ئه‌یانه‌ کورد فه‌یلی له‌تیان تاریخیگ دیریگ له‌روی نیشه‌جی بوینه‌وه‌. وه‌لی ئه‌و شوونه‌ ک هیمان تام کورده‌واری ده‌یگ و مه‌ردمه‌گه‌ی په‌یوه‌سن وه‌ بریگ ره‌فتار کورده‌واریه‌وه‌، ئه‌ویش جاده‌ی کفاح دل پایته‌خت به‌غدا‌س.

وسیان له‌جاده‌ی کفاح یا سه‌رداین ناوچه‌گه‌، بیگومان هس کورداپه‌تی خه‌یگه‌ هویرد، مه‌ردم وه‌ زووان کوردی له‌تی قسه‌ که‌ن و زووور بازار و دوکانه‌یلی کورده‌یل فه‌یلی هاوردنه‌سه‌ی کار و تانیسه‌یش داب وه‌هریت کورده‌واری له‌ورا هه‌ر زاله‌و روحیه‌ت کوردی فره‌ پاکیک وه‌پیه‌وه‌ دیاره‌، وه‌لی وه‌داخه‌وه‌ ناوچه‌گه‌ له‌روی خزمه‌تگوزاریه‌وه‌ ده‌س به‌زه‌یی هیمان وه‌پی نه‌ره‌سیه‌و هوچ وه‌رپرسیگ له‌ حکومه‌ت لایگ له‌لی نه‌کرده‌سه‌وه‌و لایه‌ن په‌یوه‌ندیاریش خوه‌ی له‌لی دویر گرتگه‌.

له‌سه‌رده‌م پاشایه‌تی وه‌جاده‌ی کفاح وتیان جاده‌ی مه‌لک، وه‌لی

من و شار خهم

سالم خهمانی

مانگ زمسانه و وهف و نهور و تهم
 کاروانم بار کرد وهرهو شار خهم
 دهلیل کاروان هم دئی خاروی
 نهوی نه من بهتر لیوی وه باروی
 تهمه شهواره کهی نیشته نه لسانمان
 ری کاروان برده دهریای بی سامان
 دونیا شهوات له ناو نهی دهریا
 که لهک کاروان سر له لی شیویا
 ههر پاروو دانی وهرهو خوهرناوا
 وهدل خه ترناک وهناو نهی ناوا
 پاروو که لهک من نه دهریا شکیا
 دهنگ دهلیلیش نه گووشم بریا
 وتم ههی دل تن هویج نهو په ریشان
 فهره چشته یل دید له دهورهی ژیان
 دهروهدهری گهن گووشی شاران دید
 شاری هه نه بجه و کیمیاواران دید
 چهن شار چهن ناوی نه نضال کریاک دید
 چهن باخ و بیوسان تن وه سوزیاک دید
 هه زاران هاوژووان بی سر و شوون دید
 شوون زلهی ناکهس نه ده مچهو خود دید
 چهن منال بی خاوهن نه گافاره دید
 چهن پیر و جوان وه سی داره دید
 چهن کاروان شه هید ری نیشتمان دید
 چهن تیر له نامهرد تن دریا نه لید
 چهن دانگ و فهرزن له یهک بریاک دهید
 وه شوون چهن مال خاپوور کریاک چید
 چهن دل وه زامدار ویل و وهیلان دید
 چهن عاشق دلپاک وه سرگهردان دید
 چهنی غهریب شارهیل خود دید
 خاس هویرهو بکه چه وه چه کردید
 سهبری به وه خود له ناو نهی دهریا
 نه ری شیوهن ههس نه ری واوهیلا
 هویج رخد نه چوو مردن یهو جاره
 تهرمد دیار دی تهرم خه مباره
 که می سهبرکه ههر چهن سته مه
 سهره نجام تن ههر شار خهمه.

توام گه پ تشمال بهم

نه مجهد زهمانی

خرمه ی لاو گه نگیر ته یید
 هه ی روو یه خوو نایهم به یید
 کور چوی توای به ی له ناو
 توای چوی دهر چوو کولگاوا؟
 دویهت زانیدن دل بیوهس
 نه لاو زووری ته یید نه کس
 لافاو نوای دل نیه گری
 نوای یه ی لای دل نیه گری
 ناو و ناگر جهمهو بوون
 بایا را دل خهمهو بوون
 دویهت ها نه ی گپرو داره
 سه ری گهرم نه ی کاره
 دل سیتگ خوه یید هاله جووش
 هره ی کولگاوا مایده گووش
 دویهت د متر بالا که یید
 قنای درانه وا که یید
 نینگه وساسه واران
 خان خوریه یید نه سواران
 سهیر پشت دهره وچ کن
 دهنگ نه سواره یله و نات
 دنیا ها نه کیش مات
 هه ی خان سواری نیه
 که سی دیاری نیه
 سواره یل گشت ناو بردان
 وانه نه شوین لاو بردان
 فه قهت تنویدن دنوید
 وه نه تنیش هم مردوید
 شا په روهر پا نه ییدو وهر
 پای خان نه ییدو بان سر
 خان نه نسید وه یه ی جار
 دویینی ها نه قه ندهار

سه ونزهی بالابهرز وساس
 سوخمه ی نه پوینکه پووشاس
 شاپه روره نه ی له یلا
 دهنس که ییده زلفی و وا
 سایه نهو ری داخه ییدن
 نم وارن دایه ییدن
 واران که ی که یید، نه لان که یید
 دووس که ی دل به یید؟ نه لان به یید
 دویهت سوخمه گه ی که ییدن
 وا ته مویره ژهن ییدن
 کور له چگ ده ییدن له سر
 فهره نجی نوو که ییده وهر
 قه ی قه تار ی داوه سی
 برنه و ها له ناو ده سی

توام گه پ تشمال بهم
 که پی نه کورده مال بهم
 دویه تی هاله ی خیاله
 تو یله، چویزه مناله
 دویهت چما میوانی تیه یید
 ره ی دیوا خانی تیه یید
 خشخش خه لخال تیه یید
 زره ی سکه ی شالی تیه یید
 سفی سرخاو خوه ی داس
 هه جوی خوهر تاو خوه ی داس
 جوی که و شاقه شاقیه
 کام گاکه وتر لاقیه؟
 گیانی جوی ناگر سزی
 نه وه یشت تهو نه لکزی
 سهرون نه شوونی کر که ی
 کونه له ناو جوو پر که یید
 کور له شوونی هه ی هه ی که یید
 دهنس ناس نه سویرهت وه ی که یید

عاشقم

ره حمان عه بدوللا

عاشقم، عاشق خودایا، وه سل وه یارانم بکه
 ههر وه کوو په ربان ناوم روی وه قه ومانم بکه
 سه ده زار عاشق وه دونیا هاتن و چوین و یار نه دین
 به ی قهره ز نویشم، خودایا سر وه سامانم بکه
 من نه شار نامورادی، تاوه که ی خهم یارمه؟
 خهم و دهرد و رهنج و میجنهت به سه؛ دهرمانم بکه
 ههر چمای بورکانه ناو دل، بار خهم پشتم چهمان
 راحه تم که، بی قهرارم، شاه شاهانم بکه
 مهل و موور و مار و ماسی، ههر چه دوینم؛ روی وه ت
 عاشقم، عاشق وه روی ت، بی سر و گیانم بکه
 من وه کو مه جنوون له سه حرا ویل و سرگهردانم
 ره حمانم شاملم که غهرق یه زدانم بکه

پروژهی روشنهوبری

گول سوو

چه و پریکریاک داشتوگ، و ملی نه گهر زیایچگن نه وگ بووگ نیمه ی کوردیش جاریگ تر وه گامیگ ترموه تیکهل وه دنیای نمروو و ناست رووشنهوبری و فهرهنگ جههان بویمن، ونا له ویستگه یا محتهی یه کم شه منده فهر تون جههانگری وه کوولیک بار سهخته وه مینیمه جی و نیهره سیمنه توومارکردن تاریخ شارستانی خومان.

له پرا مهبس باسه گه نه وه سه ک پایه سه نمروو له ناست جههان سه بکه یم له باومت رووشنهوبری و فهرهنگ و نه دهبه وه، پایه سه وه شیویگ له پیشکفتن بچیمنه پیشوازی رووشنهوبری و گشت چاپه منیه یلمان کاریگر بوون. و ملی و ممرجیگ کاریگره ی خاسیگ داشتون له بیان ناست پیشکفتن، چوینکه پروژه ی رووشنهوبری جویر نه وه ک نشارت وه پی کردیم دیارده یگ جههانیه و تیکه له وه دنیا سرده ما، ههر له وهر نه ویش پایه سه له لای خومانیش وه جددی ههل وهر ونولبردن بدیره یگ .

پروژهی رووشنهوبری یه کیگه له نهرکه یل فره گرنگ و گه ورای کومه لگای مده نی، دزگا و ناومند سه روه خوهی و هوپروای نازاد و فکری گشت لایه نی و فه بوولکردن جیاوازیه یل و پیشنیارکردن زیان شارستانی و تاوتویکردن پروژه یل ناینده، گشت نه یانه مامله کردنیگ خاس و جددیانه سه وهل سرده م و خودنآماده کردن نهر ا دروسکردن په یوه ندیگ گشتگر وه دنیای نمروو.

نمروو ناومند و پروژه ی سه روه خوهی دیارده یگ جههانیه و ناینده ی گشت نه و فکرو هوپریل تازه ی دنیاسه. ههر له وهر نه ویش وه گشت هه ناسه یگه وه تویه نیم بویسیم: ک کیشمه کیش شارستانیه یلیش نهر ا خوهی هه لگر هاوکاری دروسکردن په یوه ندی گشلاینه یه له ناونی کومه لگایه یل جیاواز و نه ته وه یل جوراوجوور، ههر وه خمان شیوه جههانگری یا عه وله مه یس دهر نه انجام ریکه فتن نه و په یوه ندیه یله سه له روی رووشنهوبری و فهرهنگی و نابووری و سیاسیه وه.

سالانه له گشت جههان سه ده ها هزار گووفار و کتاوه یل جوراوجوور وه زووانه یل زنگ دنیا دهر چووپگ و چووه خانه ی فهرهنگ و جموجویل رووشنهوبریه وه و تیکه لیش بوون وهل دنیای پیشکفتن و دنیای نمروو، بیجگه نه ویش کاریگره ی فره گه ورایگیش له بان ناست رووشنهوبری و فهرهنگ و زیاری یا حزاری و پیشکفتن هیلنه جی. جههانگرییش ته نیا دیارده یگ نیه، به لکوو ریشگ و

بنه رته تیگ تاریخی و زیاریه نهر ا تیکلاکردن دنیاو جهمه وکردن ناسته یل جیاویای زیاری و مه سه له ی گه ردوون نه و سرده مه ک زویتر له لایان له یوا بویه ک مهرزه یل دنیاو دیوار ناونی ده وله ته یل و زووان گفتوگوو جیاواز و فهرهنگ جوراوجوور، دویرگرتن و داوریانیگ چوینایه تی فهرهنگ و زیاری نه ته وه یل جیاویاس. یه یس ره سنیگه مانه نه و باوهره ک پایه سه مه سه له گه فه بوول بکه یم و گرنگی یا نه مه یه ت خاسیگ نهر ا ی دانه یم و بچیمنه بندروس مه سه له گه. نجا له پرا تویه نیم بویسیم: ره سان و چاپه منیه یل وه گووفار و کتاوه یل و رووژنامه وه وهر اسی کاریگر بوون وه و پیشکفتن گشتگر ته کنولژیاو زانست و رووشنهوبریه .

دیاره هاوچهرخوبین به ره مه یل فکری و نه دهبی و رووشنهوبری له کار نه له وگه ردانن و ناگاداری گشتگری له جههان وه جههانکردن زووان خوه مانه وه بووگ، شایه ت نه یه نهر ک فورس و رووژیک

داستان (۱۰۰۰) پیشه

گول سوو

له ناو ماله یل نه وسای کومه لگای کوپهن وه تایه ت کومه لگای کورده واری خومان له سه ده یل وهرین، هه وه جه یگ نر خدار وناو هزار پیشه وجود داشت له زیان خیزانه یل، هزار پیشه وه سهندووه وتیانیه ی ک شوون نه لگرتن چشته یل جویر) پویل، ته لاو مجه وه هرات، به لگه نامه ی رسمی... هتد) بوی، نه ویش وه ک گهنجینه یگ مقه یه تیکه ره له گومبوین و خراوبوین. له باومت تاریخ سهندووق هزار پیشه سه رچه وه یگ نیه وه ته وای به لگه ی راسی به یگه دهس، و ملی تویه نیم بویسیم سه رته ی وجودی له عراق نهر ا سرده م کوپه نیگ جووده و. نی سهندووقه پیکهاتگه له شیویگ لاکیشه یی و له خاسترین ساج و دار سه ندل دروس کریا، و ملی نه ویشا نه فتن ونیگار جوانیگیش له فقه ی بوی، و ملی وه گووره ی گه وراو بویچگی سهندووقه گه جار له یوا بوی نه گه ره گه وراتر بویاتاگ که لپهل و جنگیش له تی قایم کردیان، نجا فره جار له وهر فروشتن له (هندستان) وه هاوری نهر ا به غدا، ک وه پی وتیان (سهندووق هند) و دو دهسگ وه پیه بوی نهر ا وخت به رزه وکردن یا جیوازکردن له شوونیکه و نهر ا شوونیک تر، ههر له ناو نه و سهندووقیشه شوونیک بوی نهر ا شاردنه وه ی چشت ومشت نه یی. نی سهندووقه نه خش یا ده ور فره یگ داشتگه وه زیان هاوسه رگری مه ردمان فره یگ، نه ویش جویر گهنجینه یگ خاس و قیمه تدار ک ژنه یل شانازی فره یگ وه پیه و کردیان له ناو زیان هاوسه ری و جویر دیاری نه و سهندووق هزار پیشه نهر ا یان سه نریا، وه جووره تویه نیم بویسیم نه وه یل فره یگ مقه یه تی له ی کردیان و تائیه سیش له به عزه ماله یلیگ نه و سهندووقه هیمان ههر وجود دیریگ ، وه تایه ت له ناو ماله کورده یل کورده واری و جویر کلتوریک ره سه ن مقه یه تی له ی کریاگه، نجا فره جار نه و سهندووقه جوور میراتیگ له ناو بنه ماله و خیزان دهس ودهس کریا له وهر نه وه ک نه فقه وتیه یگ و مقه یه تی له ی بکریه یگ . له راسی سهندووق هزار پیشه مایه ی دلخوشی خیزانه یل فره یگ بوی ک له لای به عزه ژنه یلیگ جویر بانک مه رکه زی نیسه بوی و دلنیا بوین له وه ک هویچ چشتیگ له تی نیه فقه وتیه یگ، و ملی سه رپه رش یه کم هه میسه ژنه یل گه ورا سال بوین و ههر له وهر نه ویش کلیل نه و سهندووقه نه یانه دهس که سیگ تر و فره جار کللیه گه ی کردیانه مل یا له گره فان زیبونه یلیان شاردیانه وه ی نه وه ک گوم بوود. تویه نیم بویسیم سهندووق هزار پیشه تاریخ دریزگیس وهل ملله ت کوردا دیریگ و ره سه نایه تی خوه ی نسات کرد جویر کلتوریک کورده واری و له ناو خیزانه یل کورد قه در و حورمه ت فره یگ له ی نریا و شوون شاردنه وه ی چشته یل نه یی و هه وه جه دار بوی له زیان کورده واری.

حهسهن شهیاس:

دزیگ ناچارم کرد

پیشوه خته ئەلبووم

۲۰۱۱ ئەم بخه مه بازار

دیدار: ماجد سویره میڤی

دزیگ هونهرمه‌ند حهسهن شهیاس ناچار کرد، پیشوه‌خته ئەلبوومه نوو‌ه‌گه‌ی سال ۲۰۱۱ له‌ی بخه‌یده بازار ودرج‌له‌وه‌گ دویارتووش بخه‌یده بانی، له‌ شوون ئەوه‌گ ئەو سه‌یاره دزی ک ئەو ئەلبوومه له‌تی بوی.

هونهرمه‌ند حهسهن شهیاس له‌ دیمانه‌یگ وه‌ل گو‌فار گول سوو ئی هه‌واله‌ پشتر‌سه‌و کرد و وه‌ی شیوه جو‌واو پرسیاره‌یلمان دا:

* گول سوو: (کرماشان دیرم) ئەلبووم نوو هونهرمه‌ند حهسهن شهیاسه و تازه خریاسه بازار، چوین وه‌نه‌نجام ره‌سی؟
* حهسهن شهیاس: وه‌ راسی ئی ئەلبوومه ئەزموون) ته‌جروبه‌(یگ نووه له‌ ژیان هونهریم، ئەویش وه‌ هاوکاری وه‌ل شاعر پایه‌به‌رز شار گیلان غه‌رب کوردستان خوهره‌لات سه‌عید عباده‌تیان ک شعریگ وه‌ناونیشان (کرماشان دیرم) نویساس و منبش کردمه‌سه‌ی مه‌قام و گورانی سه‌ره‌کی ئەلبوومه‌گه‌ی سال ۲۰۱۱ و بویه ناونیشانی.

* گول سوو: باوته شعره‌گه‌ی (کرماشان دیرم) چه‌س؟
* شهیاس: ئی شعره وه‌ شیوه‌زووان کوردی که‌له‌هوریه و باسی له‌و شار‌یل کوردیه ئەکا ک هه‌لکه‌فته‌سه‌ کوردستان رووژه‌لات له‌ لایه‌نه‌یل که‌له‌پووری و رووشنه‌ویری و جوانی سروشت و میوان نه‌وازی و خوهره‌فتاری و نازایی مه‌رده‌گه‌یان".

* گول سوو: ئەلبووم سال ۲۰۱۱ چه‌ن ترانک گورانی هاتی؟

* شهیاس: ئەلبووم (کرماشان دیرم) پیکه‌اتیه له‌ ۸ ترانک ک ۵ گورانی و ۳ مه‌قامه و گشتی وه‌شیوه‌زووان کوردی که‌له‌هوریه، وه‌ل له‌وه‌ر رویدای چه‌وه‌ری نه‌کریاییگ ناچار بویمن پیشوه‌خته بخه‌یمنه‌ی بازار.

* گول سوو: ئایا تویه‌نید وه‌ کورتی پوخته‌ی ئەو رویدایه ئەرامان باسی بکه‌ید؟

* شهیاس: کول و کولیر، له‌ شوون ئەوه‌گ تراکه‌گان ئی ئەلبوومه وه‌شیوه‌یگ سه‌ره‌تایی تو‌مارکردیمن و گشتی خستیمنه ناو (فلاش میمۆری) یگ تا دویاخ‌ر دوباره بژنه‌فیمنه‌ی و ئەگه‌ر هه‌ر که‌م و کوریگ له‌تی بوود خاسی بکه‌یمن... ئەوه‌ بوی ک ئی فلاش میمۆریه له‌ ناو سه‌یاره‌گه‌ی مؤسیقا‌زه‌ن (ئیمان ئەحمه‌دی) بوی و دزیگ هاتوید سه‌یاره‌گه‌ی دزوید و له‌ شوون هه‌ول و ته‌قه‌لایگ فره‌ سه‌یاره‌گه‌ وه‌ ساق و سه‌لیمی دوینریاوه وه‌ل تاکه‌ چشتیگ ک له‌تی نه‌مه‌نوید ئەو فلاش میمۆریه بوی ک ئەلبوومه‌گه‌ له‌تی بوی، ئیمه‌یش له‌ ترس ئەوه‌گ وه‌بی مو‌له‌ت خوهمان بخریه‌یده بازار، یا بکه‌فیده ده‌س که‌سیگ تر، و وه‌جووره‌گ وه‌ل یه‌کیگ له‌ گورانییه‌یل کۆنهم وه‌بی باید ک کابرایگ هاتوید دوباره تو‌ماری کردوید و کلیپیگ ئەرای کردوید، هاتیمن زوی زوی خستیمنه‌ی بازار، و خوهره‌ختانه ئەوه‌قره که‌م و کورپی له‌تی نه‌وی ک کاریگه‌ری داشتوود له‌بان کاره‌گه‌مان وه‌گشتی.

* گول سوو: ئایا هویچ گۆرانکاریگ له ستایل گورانیچرین

حهسهن شهیاس له‌ی ئەلبوومه وه‌دی کریه‌ید؟

* شهیاس: من هه‌ر له‌سه‌ره‌تای ژیان هونهریمه‌وه ستایلیگ تایبه‌ت وه‌خوهم هه‌لوژانمه و نه‌توام له‌ی بیه‌مه لا و ئەویش ریتم سلۆ وه‌ کار تیه‌رم له‌ گورانییه‌گانم وه‌ل جووریگ له‌ سووزداری له‌ئاوازه‌گانیان ک زیاتر مه‌ردم خوهمان دووسی دیرن و وه‌لیا که‌فته جووش و خرووش... وه‌لی وه‌ل ئەوه‌یشه‌وه من هه‌میشه یا گورانییگ یا دووان هه‌له‌په‌رکه و ریتم خیرا خه‌مه ناو ئەلبوومه‌گانم و له‌ی ئەلبوومیشه یه‌ک گورانی هه‌له‌په‌رکه هاتی ئەرا خاتر بریگ له‌و خوهره‌ویسه‌یله ک گورانی هه‌له‌په‌رکه دووس دیرن و وه‌ی جووره هه‌ول ده‌یمن ئەرا رازی کردن زه‌وقه‌پیل جیا‌جیای هه‌واداره‌یل ده‌نگ حهسهن شهیاس؛ چوینکه ئەوه‌ل و ناخر ئامانجمان خزمه‌تکردن مه‌ردم خوهمانه.

* گول سوو: وه‌رای تو چ قوناغیگ فره‌ سه‌خته له‌ نه‌نجامداین کاریگ هونهری جوور گورانی چرین؟

* شهیاس: وه‌راسی ئەوه‌گ له‌لای من فره‌ سه‌خته قوناغ ئاوازداناینه، چوینکه ئەرا خوهره‌شبه‌ختی شاعرمان فره‌س و گورانیچر ده‌نگخوهره‌شمانیش فره‌س، وه‌ل وه‌ نه‌سبه‌ت خوهم ئاوازداناین سه‌ختترین بازنه‌ی به‌ره‌مه‌هاوردن گورانیه‌.

* گول سوو: له‌ی وه‌خته خه‌ریک چه‌ید له‌ لایه‌ن هونهریه‌وه؟
* شهیاس: له‌ی وه‌خته خه‌ریک ئاماده‌کارییم ئەرا ئەلبووم سال ۲۰۱۲ و له‌ی باوته چه‌ن شعریگ نوو هاده‌سم ک خه‌ریک داناین ئاوازم ئەرایان.

جی باسه هونهرمه‌ند حهسهن شهیاس له‌ سال ۱۹۶۵ له‌ شار خانه‌قین په‌پا بویه و هه‌رله‌ منالیه‌و هه‌وادار گورانی چرین بویه و له‌ سال ۱۹۹۰ یه‌کم به‌ره‌م هونهری خو‌ی تو‌مارکردیه ک کاسیتیگ بوی و له‌تی گورانی(چه‌بی دی، چه‌کردید) ناوباگی خاسیگ په‌یاکرد و له‌ شوون ئەوه‌ و ئەرا په‌یاکردن لوقمه‌ی ژیان روی کرده‌ شار به‌غدا و له‌وره وه‌ل گرووپیگ جایل خوین گه‌رم تیپیگ هونهری کوردی وه‌ناو (تیپ شیرین) دامه‌زران و به‌شداری گه‌ورایگ کرد له‌ دوباره زینیه‌وه‌کردن داب و نه‌ریت کورده‌واری له‌ ناو کوومه‌لگای کوردی له‌ شار به‌غدا له‌ شوون ئەوه‌گ رووشنه‌ویری و داب وه‌نهریت عه‌ره‌بی زال بویه بان ژیانین، نه‌جا چه‌ن به‌ره‌مه‌یگتر وه‌ نه‌نجام ره‌سان و یه‌کیگ له‌ کار‌یل فره‌ گرنگی مه‌قامیگ بوی له‌ ژیرناونیشان (هه‌ی خانه‌قینم) ک بویه زووانحال ئەو مه‌ردم خانه‌قینیه‌ ک وه‌ زوور له‌ شاره‌گه‌یان ده‌رکریان و له‌تی باسی له‌ تاسه‌ی دیدار شاره‌گه‌و ناوچه‌یل ئاواینیشتین ده‌رووه‌ری کردیاد... له‌ شوون رمیان رژیمن وه‌رین دوباره چویه و ئەرا شار خانه‌قین و وه‌رده‌وامی دا وه‌ کاروان هونهری خو‌ی.

||
ئەلبووم (کرماشان دیرم)
پیکه‌اتیه له‌ ۸ ترانک ک ۵
گورانی و ۳ مه‌قامه و گشتی
وه‌شیوه‌زووان کوردی که‌له‌هوریه؛
وه‌لی له‌وه‌ر رویدای چه‌وه‌ری
نه‌کریاییگ ناچار بویمن
پیشوه‌خته بخه‌یمنه‌ی بازار

نیمه نپه‌توایم باس تاریخ دویرو دریز ژنهیل بکهیم له خهبات و ههول و تهلای بی وچانیان، چوینکه ئی تاریخه چشتهیل فرهیگ له‌تی گریه‌یگه دی، وه‌لی ئویشیم: سه‌رده‌مه‌یلیگ ک زهمانه‌ی دایگسالاری بوی ناشتی له ئه‌روو خاستر بوی، ئنجا وه قسه‌ی پیشینه‌و زانایه‌یل ک ئویشین: ئەگەر ژن، دنیا بووه‌یگه ریبه‌وه نه‌وه فره له‌ئیسه خاستر بووگ. له‌دویای مه‌سه‌له‌ی دایگسالاری دی که‌مه که‌مه پیاو جله‌و حوکم گرت‌ده‌س، وه‌و مانا ک ده‌سلات له‌ده‌س ژنه‌یل سه‌ند و ناشتی و نارامی لای ئاده‌میزاد و گیانه‌وه‌ره‌یلش نه‌مه‌ندو دنیا وه دو ریگه‌ی سه‌ختا برد، ئنجا یه‌کیگ له‌و ریگه‌یلیشه نه‌وه بوی ک توانای فیزیک له‌بان ئاژه‌له‌یل چه‌سیان ک وه‌جووریگ ده‌سگریان کریاو گوشته‌گه‌یان وه‌کالی خوریا، یه‌یش بویه هووکار نه‌وه‌ک ئاده‌میزاد گیانه‌وه‌ره‌ پهل‌امار گیانه‌وه‌ره‌یل تر به‌یگ و بخوه‌یگه‌یان. نیمه ئەگەر بایمن و ته‌ماشای پیکه‌ته‌ی ئاژه‌ل یا چه‌یوان و گیانه‌وه‌ره‌یل بکه‌یم، نه‌وه جیاوازیگ نیه‌وینیم له‌ش هه‌ردوگ ئاده‌میزاد و گیانه‌وه‌ره‌یل، ته‌نانه‌ت ته‌ماشای گوشت و دهمار و سقان و خوین چه‌یوان و ئاده‌میزادیش بکه‌یم جیاوازی له‌تی نیه، وه‌لی دوینید ئاده‌میزاد خواردن ئی گیانه‌وه‌ره‌ فره له‌لای ئاسایی بویه، یه‌یش مانای نه‌وه ده‌یگ ک ئاده‌میزادیل له‌وه‌خت ورسگی شایه‌ت یه‌کتریش بخوه‌ن، نموونه‌یش ئه‌را ئی مه‌سه‌له جه‌نگ دوییم جه‌هانه ک وه‌ختی نازیه‌یل نابلقه یا خوهر‌اک شار لنینگراد دانه مه‌ردم و له‌ورسگیا وهر‌بوینه گیان یه‌کتری و یه‌کتری خواردن، هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش شار‌ه‌گه ناو‌نریا (شار مرده‌گ خوه‌ره‌یل)، دی له‌وه‌یشه‌وه گوشتن یه‌کتری له‌لای ئاده‌میزادیل ئاساییه‌و بوی.

وه‌ل نه‌وه‌یشا نیمه ئەگەر به‌راورد یا مقارنه‌یگ بکه‌یم له‌ناو‌نی ولاته‌یل پیشه‌ک‌ه‌فتگ و دویاکه‌فتگ، نه‌وه ئه‌رامان دهرکه‌فیگ له‌و شوونه‌یله ک ریز و حورمه‌ت له‌هه‌ق ژن بگریه‌یگ و ژنه‌یل به‌شدار پرووسه‌ی وهر‌یه‌و‌بردن ولات بوون، نه‌وه بیگومان ناشتی زیاتر په‌ل وه‌شتیگ و ئاژه‌ل یا چه‌یوانه‌یلش ئاسانتر تویه‌نن بژیه‌ن. نموونه‌یش ئه‌را ئی مه‌سه‌له وه‌ک ولاته‌یل ئه‌مریکاو ئوس‌ترالیانو ئورپاس، ک له‌ورا ده‌سلات ژنه‌یل که‌میگ فره‌تره‌و ناشتی ئه‌را گشت چینه‌یل ئاده‌میزاد خاستره‌و چه‌پوانیش وه‌ک گیانه‌وه‌ریگ نار‌ه‌حه‌تی و ئازاری که‌م‌تره. وه‌لی له‌ناو ولاته‌یل دکتاتۆر و سته‌م‌کار و دویاکه‌فتگ ژن خاوه‌ن ده‌سلات نیه‌و ناشتی و نازادیش نیه‌کریه‌یگه دی بیجگه جه‌نگ و کاره‌سات نه‌وه‌ک ک هه‌میشه وهر‌ده‌وامه. دوییم ریگه‌ی ترسناکیش نه‌وه بوی ئاده‌میزادیل هه‌ول نه‌وه دان هه‌ر یه‌کیگ هیز خوه‌ی بچه‌سپنیگ له‌بان نه‌واکه‌ی تر، ئنجا هیزداریل که‌فتنه گیان به‌هیزه‌یل و که‌مینه‌یلش که‌فتنه ژیر زولم وسته‌م زوورمینه، وه‌لی له‌و ناو‌نیه به‌هیز‌ترین چینیگ چین ژنه‌یل بوین ک له‌گشت لایگه‌وه که‌فتنه وهر زولم. مانای نه‌ومه له‌و وه‌خته‌وه ک هیز بازوو بویه قانون، دی هه‌ق ژن زه‌فت کریا، ئنجا نیمه‌ی ملله‌ت کوردیش بیبه‌ش نه‌ویمنه له‌ی مه‌سه‌له، وه‌لی ئەگەر بایم و ته‌ماشای تاریخ ملله‌ته‌گه‌مان بکه‌یم له‌ژیر نه‌و هه‌مگه فشار و زولم و زووره، دوینیم له فره ملله‌ته‌یل چوارده‌ورمان خاستریم، چوینکه له‌هه‌ر فرسه‌ت و ده‌سکه‌فتیگ ک ئه‌رامان هاته‌سه‌دی هه‌ول دایم‌نه ژنه‌یل‌مان له‌لی بیبه‌ش نه‌که‌یم و تارادیه‌گ ده‌سکه‌فته‌یل فره‌یگ وه‌ل ژنه‌یل‌مانا

به‌ش کردیمنه له‌گشت مه‌یدانیگه‌وه. ئه‌را نموونه: له سه‌رده‌م حوکم پیر شالیار ناوچه‌ی هه‌ورامان له‌وه‌ر خاتر پیکه‌اوردن کابینه‌ی نه‌نجوومه‌ن ناوچه‌گه هه‌میشه ژنیش هه‌لوژریاگه‌و یه‌کیگ له‌و ژنه‌یلیشه وه ناو (ئه‌دا) وه‌ک نه‌نجوومه‌ن هه‌لوژریاگه. له‌کوومار‌ه‌گه‌ی کوردستانیش نه‌وه بوی پیشه‌وا‌ی نهمر یه‌کی‌تی ژنه‌یل دامه‌زران و یه‌که‌م ژنیش خیزان خوه‌ی وه‌ک نموونه‌و شه‌رم شکانتیگ له‌تی دامه‌زران. له‌سه‌رده‌م بابانیه‌یلش چه‌سه‌خان نه‌قیب بوی. وه‌ل نه‌وه‌یشا ئەگەر ته‌ماشای شوورشه‌یل خوینا‌وی گشت پارچه‌یل کوردستانیش بکه‌یم، نه‌وه به‌ش فره‌یگ له‌ دایگ و خوه‌یشکه‌یلیمان وه‌ک پیشمه‌رگه‌و کادر، رابه‌ر ئی شوورشه‌یله بوین. ئەگه‌ریش ته‌ماشای عومر ۱۸ ساله‌ی حکوومه‌ت هه‌ریم کوردستانمان بکه‌یم وه‌و هه‌مگه به‌دبه‌ختی کیشه‌و گرت‌ه‌وه، دوینیم ک پیکه‌ته‌ی به‌رله‌مان ۲۰٪ ژنه‌یل پیک تیه‌ریگ، ک ئەگەر به‌راورد یا مقارنه‌ی بکه‌یم وه‌ل ولاتیگ وه‌ک سویدا ک دیموکراسی‌ترین ولات دونیاس، دویای نه‌و هه‌مگه ساله‌یل ولات‌داریه‌تی‌ه ک نوری‌د ۴۹٪ په‌رله‌مانه‌گه‌ی ژنه‌و. وه‌لی با که‌میگ وه وژدانیشه‌وه ته‌ماشای چوارده‌ور خوه‌مان بکه‌یم و بزانیم داگیرکه‌ره‌یل خاک نیمه‌ی کورد چوین مقه‌یه‌تی له هه‌ق ژنه‌یل کردنه له تاریخیان؟ له‌ناو گشت شوورش ولاته‌یل عه‌رمی نیه‌وینید چوار ژن له شوورش‌ه‌یلیان به‌ش‌داری کردیگ، یه‌یش مانای نه‌وه ده‌یگ ک عه‌ره‌ب با‌وه‌ر وه‌ژن نه‌یریگ وه‌ک ئاده‌میزادیه‌گ خاوه‌ن نه‌هل، چوینکه وه‌چه‌ویگ که‌مه‌ه‌له‌وه ته‌ماشای ئەکا وه نه‌و هه‌مگه ساله‌وه ک حکوومه‌ت‌داری کردنه. بیجگه نه‌وه‌یش له عرافیش وهرجه ئیسه یه‌ک ژنیش له‌ناو په‌رله‌مانه‌گه‌ی حکوومه‌ت به‌عس نه‌وی، له عه‌ره‌بستان سعودیش ئه‌را یه‌که‌م‌جار له ۲۰۰۹/۲/۱۵ ژنیگ بویه نه‌ندام په‌رله‌مان، وه‌لی نه‌وه‌انه‌یش وه زوور ئه‌مریکا نه‌نجام دریا. ئنجا ئەگەر بایگ و بنوریمنه تاریخ عه‌ره‌ب وهرجه ئسلام، نه‌وه ئه‌رامان ناشکرا بووگ ک دویه‌ت خوه‌یان زنگ وه‌چال کردیان، له‌شوون ئسلامیش نه‌یه‌سه ک دوینیمنه‌ی و که‌فیگه وهرچه‌ومان.

هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش ئویشیم: جی داخه ک فره‌یگ له کلتور ناشرین عه‌ره‌ب هاوردن و تیکلای کلتور نیمه کریاو بویه مال کورد و ئیسه وده‌سه‌یه‌وه نالنیک چ له‌ناو‌خود خوه‌ی و چ له‌ده‌یشت کوردستان بویه گرفت گه‌وراو ریگریگ له‌وه‌رده‌م پیشه‌ک‌ه‌فتن ژنه‌یل له ناو کومه‌لگاگه‌مان. ئه‌را نموونه: جویر نه‌وه‌ک زانیم ۸۰٪ کومه‌لگامان موسلمان‌ه‌و پابه‌نده وه قانونه‌یل ئسلام ک وه‌داخه‌وه له‌ری دین پیرووز ئسلامه‌وه داب و نه‌ریته‌یل خراو و قانون عه‌ره‌بستان سعودی ک ۱۴۰۰ سال وهرجه ئیسه بویه، له‌ناو دهر‌وین مه‌رده‌م‌یلیمان ریشگ کوتاگه‌و ئالشتکردنیش کار ئاسانیگ نیه‌و وه‌خت توایگ ، ئنجا وه‌ختی ک هه‌ق یه‌کسانی تیه‌یگه دی کومه‌لگا له‌گشت مه‌یدانه‌یل سیاسی و کومه‌لایه‌تی و ئابووری روی له خاسی ئەکا، وه‌لی ئه‌را نیمه‌ی کورد هیمان زویه‌و تا ئیسه وه سه‌ره‌تایی‌ترین هه‌ق خوه‌مان نه‌رسیمنه تا بتویه‌نیم هه‌ق ژن وه‌ته‌وا‌وی له‌ناو کومه‌لگامان شوون خوه‌ی بگریگ . ئەگەر بایم‌نه پای راسی، هیمان نه‌ته‌وه‌گه‌مان وه هوپج نازادیگ نه‌رسیه جویر نه‌وه‌ک نه‌ته‌وه‌یل تر وه‌پی ره‌سپنه له‌روی سه‌روه‌خوه‌یه‌وه، وه‌لی له‌هه‌مان وه‌خت شان وه‌شان هه‌ول و ته‌قلاو خه‌باته‌گه‌ی هه‌ول فره‌یگ ده‌یگ ئه‌را وهر‌ه‌ونابردن هه‌ق

ژنه‌یل. له‌لایگ تریشه‌وه نه‌و جووره نازادیه ک کورد ئه‌را گشت ئاده‌میزادیل وه‌ک هه‌ق یه‌کسانی ئه‌را ژن وپیاو توایگه‌ی، ولاته‌یل داگیرکه‌ر و چوارده‌ورمان وه‌هوپج شیوه‌یگ نیه‌توانه‌ی و په‌سه‌ن نیه له‌لایان. ک ئومیده‌وا‌ریم دالگه‌یل و خوه‌یشکه‌یل کوردمان فره له‌ئیسه خاستر هه‌ول بیهن ئه‌را وده‌سه‌هاوردن هه‌ق ره‌وا‌ی ملله‌ته‌گیان و خوه‌یان. وه‌ل نه‌وه‌یشا ئومیده‌وا‌ریم ریکخریاگه‌یل

کوردیش ته‌ماشای داگیرکه‌ره‌یل و چوارده‌ورمان نه‌که‌ن و له‌وه زیاتر هه‌ول بیهن ئه‌را ره‌سانن ژنه‌یل و ری ئه‌رایان خوه‌ش بکریه‌یگ ئه‌را پۆسته‌یل به‌رزتر. هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش توایم ژنه‌یل کوردیش هه‌ولد‌ه‌ریگ بوون ئه‌را ناشتی و دروسکردن مالیگ یه‌کگرتگ کورد له‌وه‌ر خاتر پیشه‌ک‌ه‌فتن و ده‌سکه‌فتن هه‌قه‌یل زیاتر له‌ ناپنده.

ژن له تاریخ کورد

سه‌نگه‌ر

بهخت وه نال ئهسپ

گول سوو

بهخت له لای كهسهيلیگ وهمانای خهیر و خووشی و ريككهفت خاس و سهركهفتن تیهیگ له خوداوه ئهرا ئادهمیزاد، ك وهگورهی ئهوه بهخته له ناو دهرهفت خاس و خاسترین ريككهفتهیل لهناكاویگ (موفاجنات) تیهیگ . دی وهو جووره مهردمان فرهیگ له ژیر سایه ی ئهوه باوهره ژیهن. ئهگهر كهسیگ لهكارهیلی سهركهفتن خاسیگ باریگهدهس ئهوه لهكومهلگا وهپی ئویشن بهختدار، ههر لهوهر ئهوهیش تاریفی وه ئهوه كریه یگ جویر ئهوهك پهند

كوردهواری خوهمان ئویشیگ (دهس ئهرا خۆل بوهد بووده تهلا) و له ههر كوره بوود بهخت ها وهلیا. ئهوه كهسیشه ك له رووژگاری سهرنیهكهفیگ له كارهیلی وهپی ئویشن(بهدهبخت)، وهل لهراسی باوهر یا فهناعهت لهگشت وهختیگ هووکار خووشی و بهختهوهریه نهك بهخت.

ئهرا ئی مهسهله پیاوهیل شهرع لهی باوهرتهو باس كهن و ئویشن: بهخت ئهوه چشته نیه ك وجود داشتوود، بهلكوو گشت چشتیگ وه باوهره و شایهت خووشی و تهنگیش تاهیهوگردنیگ بوود ئهرا ئادهمیزاد،

چوینكه خوداوهند گههرا هوویگ وهختیگ شهر وه بهنه ی خودی نهتواسگه و نیهتوایگ ، ئمجا دوینیم كهسهیل فرهیگ ههن لهی دونیا ههمیشه بهخت خوهران تاهیهو كهن و لهگشت كومهلگا و دونیایش ئی چشته باوه ك مهردمان فرهیگ باوهر وه بهخت دیرن، یا كهسهیلگیگ ههن خوهران وهخاوهن بهخت زانن، لهههمان وهخت كهسهیلگیگ ههن ههمیشه نارازیین له چارهنوویس و ناوچهوهیل خوهران و ههر ئویشن بهخت نهیریم، ههر لهوهر

ئهوهیش ئی جووره كهسهیلگیگ فرهجار ناچارن و پهنا بهنه لای جادوگهرهیل و فالچییهیل ئهرا تاقیهوكردن بهخت خوهران، ك یهیش ناچایز و نادرهسه وهگورهی دهستوور دین. وهل وهل ئهوهیشا مهردمانیگ ههن نیهتویهنن دنلیا بوون لهوهك بهخت تاسهر یاوهریانهوه لهگشت قوناغهیل ژیانیان سهركهفتن.

له فرهیگ له كلتوور مللهتهیل جههان نال ئهسپ كریه یگ هووکار هاوردن بهخت، ئمجا مهردمان فرهیگ هان لهو باوهره ئهگهر نال ئهسپ بكهنه دارا لهقهی قاپی مالهیلیان، ئهوه ری نیهیگه روحهیل خراو یا شهیتان بجووده ناو مالهیلیان، وهل ئهوهیشا ئویشن: ئهگهر نالهگه سهرهو خوار بكریه یگ دارا كاریگهری خاسیگ

نهیریگ و ههر لهوهر ئهوهیش بایهسه نالهگه دهمهو خوار نهود. ئی باوهرهیل باوه تا ئیسهیش لهناو كومهلگایهیل جوراوجوور ههر وجود دیریگ جویر ئهوهك چوین لهناو كومهلگای كوردهواری خوهمان سهر ناسك كریه یگه وهر قاپیا وهو ئومیده ك خهیر و خووشی تیهیریگ و شهر دویرهو خهپیگ . ههر لهوهر ئهوهیش دوینیم ئهرا ئی باوهرته قسهو باس ئهللاجیهوی كریه یگ . مهسهله ی بهخت لهراسی تاریخ كویه نیگ دیریگ له كومهلگا، وهل ئهوهیشا نهوه لهدویای نهوه پهلكیشی كرده تارهسیهسه رووژ ئهروو، وهل وه گوورهی زانست و ماریفهت نهوه ئهرا مان دهركهفیگ ك گشت چشتیگ جویر ئهوهك لهسهردتا ئشارهت وهپی كرديم مینیگه بان باوهر و فهناعهت ئادهمیزاد.

بهلهك، گیایگ سروشتی نهفدار

سارا عهلی

ئی گیای سروشتیه لهزوورم شوونهیل جههان دهرجوود وهك ئاسیاو ئهفریقایا ئهوروپا، ئیسهیش لهگشت جههان پهخشهو بویه لهوهر خاتر گرنگی یا ئههمیهتی. ناوه زانستییهگی (Glycyrrhiza glabra)، سهر وه خیزان باقله مهنیه.

بهلهك ههر له كویه نهوه گرنگی وهپی دریاگه و جویر دهرمان هاوردنهسی كار ئهرا چارهسهر دلهكزهو ژان گهیه یا مهعیده(قورحه)، ئهویش وهبوونهی ئهوه ماددهی گلسرینه لهتی ك یهیش جویر ماددهی كاربن ئوكسالون ئهرا ئهوه مهبهسه وهكار تیهیگ ك لهسال ۱۹۲۳ لهلایهن دکتۆر و شارهزایهیل مهیدان پزیشکی گرنگی بهلهك دهركهفت و ئاشكرا کریا. وهل ئهوهیشا زانایهیل عهرهیش وهك ئین سینا و ئبن بیتار باس له نهف ئی بهلهكه كرده ك پیکهاتگه له(سوس).

لهسال ۱۹۵۵ - ۱۹۶۰ دهركهفت ك ماددهی glycyrrhizic acid ك جووره ترشیگه له ساق بهلهك وجود دیریگ و جویر ماددهی كورتیزون پزیشکیهوه ئهرا پاكه وكردن و چارهسهر زهخم تیهریه یگه كار، بیجگه ئهوهیش ماددهی كامیتداس ك ماددهیگ سابونیه لهی دهرکریه یگ و ئهرا چارهسهر قورحه ی گهیه وهكار تیه یگ .

لهیرا قانجازهیل بهلهك خهیمهرووی:

- 1- تیهریه یگه كار ئهرا چارهسهر قورحه ی گهیه، ئهویش وه گرتهوهی ماددهگه وهل كولانن ئهوهگه ی و سهردكردهوی.
 - 2- ئاسانه وكردن تاویانهوه یا ههزم و ئارهزووكردن ئهرا خواردن.
 - 3- چارهسهره ئهرا ئهوه كهسهیله ك نهخووشی شهكهر دیرن.
 - 4- وه سهبهب وجود ماددهی چالاک لهتی ئهرا چارهسهر رۆماتیزم وهكار تیه یگ .
 - 5- ئهرا ئازاوهكردن لهش تیهریه یگه كار وه بوونهی وجود شووری لهتی.
 - 6- وهكار تیه یگ ئهرا چارهسهر نهخووشیهیل دهماخ و ئارامه وكردنیان.
 - 7- وهكار تیه یگ ئهرا نهخووشیهیل پووس.
 - 8- وهكار تیه یگ ئهرا چارهسهر نهخووشی تهنگه نهفهسی و په نام قورگ.
 - 9- چارهسهره ئهرا ریکه وكردن وهختهیل خهوه ئهرا ئهوه كهسهیله ك تویش بیخهوی تیهن و خهفتیان كهمه.
 - 10- چارهسهره ئهرا تاوانهوهی كوچگ له گورچگ و زیخ له میزلدان، ئهویش وه كولاننی و پالین وهشیوهی پاك وپر چیگ .
- وهل ئهوهیشا خواردن پهرداخیگ له ئاوهگه ی رووژانه وهل ههر تافینگ ناخواردنا بووگه هووکار دویرهوکهفتن نهخووشی له لهش ئادهمیزاد.

نه‌نجام ته‌ماکاری

ګول سوو

ته‌ماکاری په‌کيگه له‌و سیفته‌ته‌یله ک هم‌میشه وه سهر زووان مه‌ردمه‌و مه‌حکووم کریایه و په‌ند و مه‌سله‌ته‌یل فره‌یگیښ له‌ی باو‌ته له ناو گشت کوومه‌لگایه‌یل جه‌هانی وه گشتی و کوومه‌لگای کورده‌واریمان وت‌ریایه و هم‌میشه نویشریه‌ید.

وه‌لی، نه‌وگ مایه‌ی سهر‌سو‌رمانه نه‌وسه ک هم‌میشه گشت که‌سی نیه‌تویه‌نی واز له‌ی خسله‌ت گه‌نه بارید، هه‌رچه‌نی ک، وه‌دریژی تاریخ‌ ناده‌میزاد، تاوانه‌یل گه‌ورایگ نه‌نجام دریاس، له ناکام ته‌ماکاری، و له‌ی مه‌ورده یادگاری و خه‌یال ملله‌ته‌یل و کوومه‌لگایه‌یل جه‌هان هه‌ول دانه وه په‌ند و مه‌سله‌ت و وه‌سهره‌ت مانادار سنوور یا هدیگ نه‌رائی خسله‌ته دابنه‌ن. نیمه له‌یرا نیه‌توایم له‌ی گووشه‌ی بوپچکه فره وه‌سهری بجیمین و کول و کولر به‌یمنه‌دان نه‌را ولات هندوستان ک مه‌تل و وه‌سهره‌ت پرمانایگ له‌ی باو‌ته بویه‌سه هسه‌ی سهر زووان مه‌ردم... وه‌لی نایا تا چه‌نی مه‌ردم گووش دهنه نه‌و مانا و واز له‌ی خسله‌ت گه‌نه تیه‌رن، به‌ون بیلا وه‌یه‌که‌و نی وه‌ساره‌ته بخونه‌یم ک نویشی: یه‌ی بازرگانینگ هندوستانی

له یه‌کيگ له‌ ناواییه‌یل نزیکه‌و شاریگ چار نه‌وه کیښا ک له یه‌کيگ له ولاته‌یل داواکاریگ نه‌رای هاتیه ک مه‌یموون له‌لایان پویل خاسیگ که‌ید، و نه‌ویش وه‌ی بوونه ناماده‌یه هه‌رکه‌سی مه‌یموونینگ نه‌رای بگری ۱۰۰ روپیه به‌یده پی، وه‌ی جووره خه‌وهر له‌و ناواییه و ناواییه‌یل ده‌ورگردي په‌رش وبلأوه‌و بوی مه‌ردمیش گشتی ده‌س له کاروبار سهره‌کی خوه‌یان هه‌لگردن ک گشت و کال بوی و ده‌س کردنه راوه مه‌یموون و بازرگانه‌گه‌یش هه‌ر خه‌ریک بوی مه‌یموون وه ۱۰۰ روپیه له‌لیان سه‌نیاد... تا ماوه‌یگ وه‌پی چوی، شماره‌ی مه‌یموونه‌یل له‌و ناوچه که‌مه‌بوی و مه‌ردم دوباره چوینه په‌ی کار خوه‌یان ک کشتوکال بوی .. له‌یرایش کابرای

بازرگان دوباره چاردا ک هه‌ر مه‌یموونینگ وه ۲۰۰ روپیه سینید، وه‌ی جووره هیشت مه‌ردم دوباره واز له کار خوه‌یان بارن و ده‌س بکه‌نه راوه مه‌یموون تا ره‌سیه نه‌و راده ک وه ده‌گمه‌ن و سه‌ختی فره‌یگ مه‌یموونینگ له‌و ناوچه که‌فتیاده گیر مه‌ردم، ک دوباره ده‌س کردنه کار کشتوکال خوه‌یان... وه‌ختی بازرگانه‌گه وه‌ی کاره زانست، هه‌رمان دا شاگرده‌گی ک ناماده‌س نه‌را سه‌نین هه‌ر مه‌یموونینگ وه ۵۰۰ روپیه، وه‌لی چوینکه سه‌فه‌ریگ نه‌را شار ها نوای، نه‌رک سه‌نین مه‌یموونه‌یل دایه‌سه ده‌س شاگرده‌گه‌یه‌و.. وه‌ختی

کابرای بازرگان له‌و ناوه نه‌ماره‌ی و سه‌رخوه‌ی هه‌لگرد، کابرای شاگردیش ک زانست دی مه‌یموون وه سه‌ختی گیر تیه‌ید فچانه گووش مه‌ردمه‌گه‌و وته بیان ک کابرای بازرگان نه‌وه‌قهره مه‌یموونی فرس ک شوماریان نیه‌زانی، و وته بیان ک نه‌وی ناماده‌س هه‌ر مه‌یموونینگ وه ۴۰۰ روپیه بفرووشیده بیان و وه‌ختی بازرگانه‌گه تیه‌یده‌و نه‌را خوه‌یان وه ۵۰۰ روپیه بفرووشنه‌ی پی و مه‌یموونینگ بسینه‌ی ۱۰۰

وه‌پی مانی بوین له‌هه‌ر روپیه نه‌ف بکه‌ن، وه‌ی جووره مه‌ردم دارا و نه‌دارای خوه‌یان گردوه‌و کردن، و نه‌یاکه‌یان چویه زگ نه‌واکه‌یان نه‌را مه‌یموون سه‌نین، وه‌و نومیده ک نه‌ف بی مانی بوینینگ بکه‌ن، و فره‌که‌سیش چوی له‌ی لا و نه‌ولا قهرز و فهرز کرد، هه‌ر وه هه‌مان نومید... وه‌ی جووره کابرای شاگرد هه‌رچی مه‌یموونه فرووشته مه‌ردمه‌گه و له‌و رووزده‌وه دی که‌س نه‌ بازرگان وه‌چه‌و دی و نه‌ شاگرد، و له‌و ناواییه‌یله ته‌نیا مه‌ردمه‌گه مه‌نن و له‌خوه‌یان زیاتر مه‌یموون... و گشتمان نه‌و په‌ند کوردیه ها هویرمان ک باس ته‌ماکار و موهلس که‌ید!!.

چهرخ چه‌ود بچه‌رخن تا نی شه‌واره لاچوو

وه‌ی ناو زه‌مین سه‌وزه هه‌ر چس په‌ژاره لاچوو

قسبه‌یگ بکه نه‌رامان وه‌و ده‌م خونچه گونه

تا نی خه‌م و خوسه‌یله وه‌ی رووژگاره لاچوو

وا بکه زلف هویلد تا بایمنه ژیر سایه‌ی

به‌شکه‌م وه ناز گیسد نی کومه ژاره لاچوو

جوور نه‌سیم هه‌ر سوو، ره‌ی بوو له ناو کوپچه‌مان

شایه‌د له بوو خوه‌ش تو، خه‌م له‌ی دیاره لاچوو

واران ناز نم نم بواره مل داره‌گان

تا گه‌ر نه‌هات وشکی له‌ی قه‌ی وه‌هاره لاچوو

تیره تیه‌ریک و خامووش گشت چه‌وه‌ری نویر خوه‌ر

چهرخ چه‌ود بچه‌رخن تا نی شه‌واره لاچوو

چهرخ چه‌ود

رزا جه‌مشیدی

به خیرین بو مالپهري دهزگای شهفهق

www.shafaaq.com

شاهفاهق